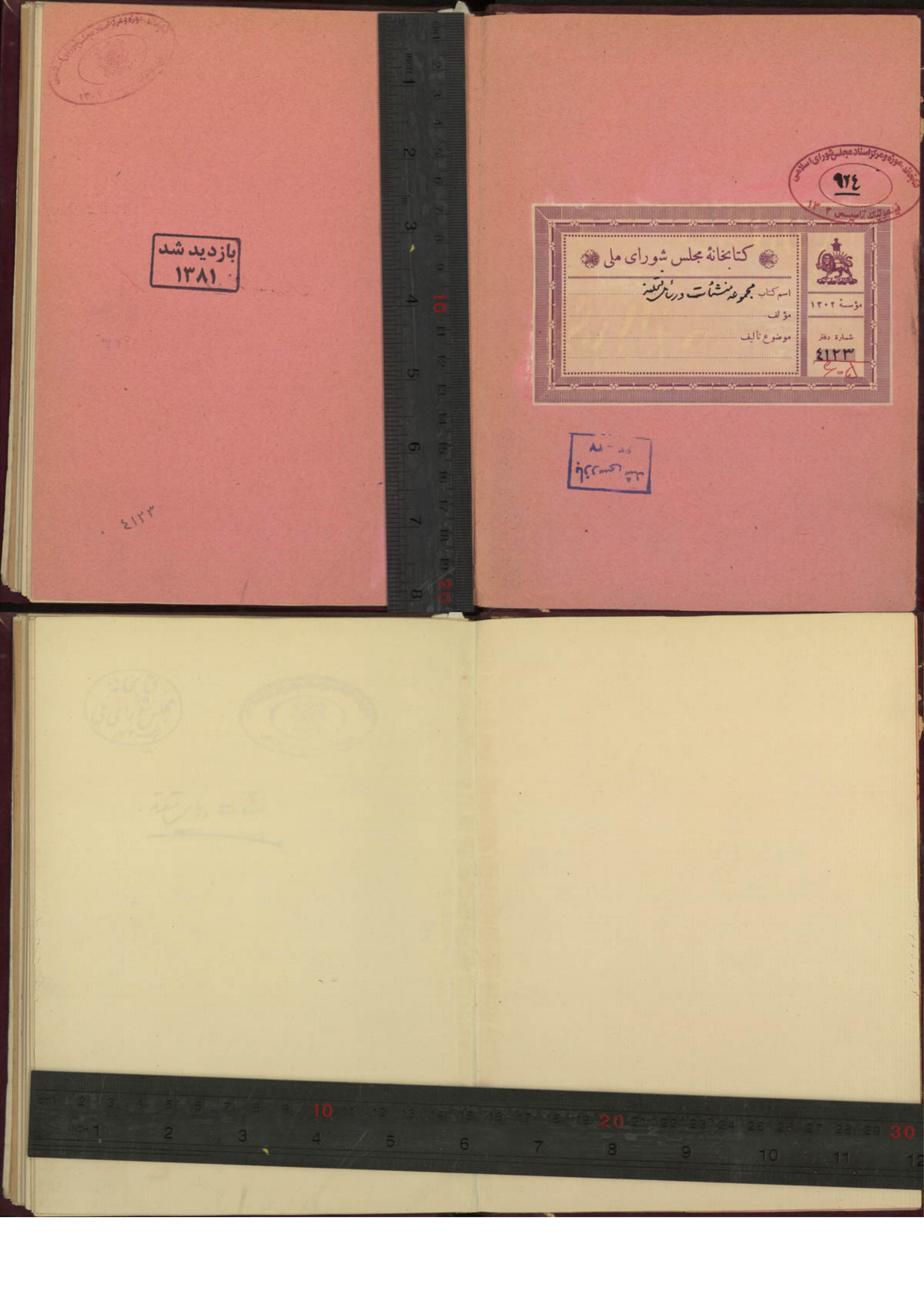

کتابخانه
شوراي
اسلامی

بازدید شد
۱۳۸۱
کتابخانهٔ مجلس شورای ملی
اسم کتاب مجموعه منشآت و رسائل متفرقه
مؤلف
موضوع تألیف
مؤسسهٔ ۱۳۰۲
شمارهٔ دفتر
٤١٢٣
٩٢٤

نسخه = دریای تنقه

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الملك المحمود المالك الودود مصور کل مولود
ومآل کل مطرود ساطح المهاد وموطد الأوطاد ومرسل
الأمطار ومسهل الأوطار عالم الأسرار ومدرکها ومدمر
الأملاك ومهلکها ومکور الدهور ومکررها ومورد الأمور ومصدرها
عم سماحه وکمل رکامه وهمل وطاوع السؤال والأمل واوسع
الرمل وأرمل احمده حمداً ممدوداً مداه واوحده کما وحده
الأواه وهو الله لا اله للأمم سواه ولا صادع لما عدله وسواه
ارسل محمداً علماً للاسلام واماماً للحکام ومسددا للرعاع
ومعطل احکام ود وسواع اعلم وعلم وحکم واحکم واصل
الأصول ومهد واکد الوعود واوعد اوصل الله
له الاکرام واودع روحه السلام ورحم آله واهله
الکرام مالمع آل وملع وال وطلع هلال وسمع اهلال
اعلموا رعاکم الله اصلح الأعمال واسلکوا مسالك الحلال
وادعوه واسمعوا امر الله دعوه وصلوا الأرحام ووادوا
وراعوها وعاصوا الأهواء واردعوها وصاهروا
اهل الصلاح والورع وصارموا رهط اللهو والطمع

ومصاهرکم

ومصاهرکم اطهر الأحرار مولداً واسراهم سؤدداً واحلاهم مورداً
وها هو امکم وحل حرمکم مملکا عروسکم المکرمة وماهر لها کما مهر
رسول الله ام سلمة وهو اکرم صهراً اودع الأولاد وملك
ما اراد وما سها مملکه ولا وهم ولا وکس ملاحمه ولا وصم اسأل الله
لکم احماد وصاله ودوام اسعاده والهم کلا اصلاح حاله والاعداد لمآله ومعاده وله الحمد السرمد والمدح لرسوله احمد

رقعه ایست که جناب امیر المؤمنین علیه السلام بزبان فارسی بملك روم مرقوم فرموده
نهایت کننده نان توبچاب و شکرکه در زمان تو نایت
نایاب یا ز موجبات سیاست بپرهیز یا ز
مسنه خلافت برخیز

روی جابر بن عبد الله الانصاری قال دخلت مسجد الکوفه وامیر المؤمنین علیه السلام
تبسم فقلت له بابی انت وامی ما الذی یضحکك فقال عجبت لمن یقرأ هذه الآیة
وهو لا یعرفها فقلت له ای آیة فقال قوله تعالی الله نور السموات والارض مثل
نوره کمشکوة المراد بالمشکوة محمد المصباح المصباح انا المصباح فی زجاجة الزجاجة
الحسن والحسین کانها کوکب دری علی بن الحسین یوقد من شجرة محمد بن علی مبارکة زیتونة

جعفر بن محمد ع لا شرقية موسى بن جعفر ع ولا غربية علي بن موسى ع يكاد زيتها يضيء محمد بن
علي ع ولو لم تمسسه نار علي بن محمد ع نور الحسن بن علي ع على نور يهدي الله لنوره من يشاء
القائم المهدي ع ويضرب الله الأمثال للناس والله بكل شيء عليم ثم قال امير المؤمنين
يا جابر هذه معاني الآية المباركة

خطبة بلا الف من كلام جناب مولانا امير المؤمنين عليه السلام

حمدت من عظمت منته وسبقت رحمته غضبه وتمت كلمته
ونفذت مشيته وبلغت حجته وعدلت قضيته حمدته حمد
مقر بربوبيته متخضع لعبوديته متنصل من خطيئته معترف
بتوحيده مؤمل من ربه مغفرة تنجيه يوم يشغل عن فصيلته
وبنيه ونستعينه ونستهديه ونؤمن به ونتوكل عليه وشهدت
له شهود مخلص موقن وفردته تفريد مؤمن متيقن ووحدته
توحيد عبد مذعن ليس له شريك في ملكه ولم يكن له ولي في
صنعه جل عن مشير ووزير وعن مثل ونظير علم فستر وبطن
فخبر وملك فقهر وعصي فغفر وعدل لم يزل ولن يزول ليس
كمثله شيء وهو قبل كل شيء وبعد كل شيء رب متفرد بعزته
متملك بقوته متقدس بعلوه متكبر بسموه ليس يدركه بصر

وسبغت نعمته

متنصل

ونسترشده

ولم يحط

ولم يحط به نظر قوي منيع بصير سميع علي حكيم رؤوف رحيم عزيز
عجز في وصفه من يصفه وضل في نعته من يعرفه قرب فبعد وبعد
فقرب يجيب دعوة من يدعوه ويرزق عبده ويحبوه ذو لطف
خفي وبطش قوي ورحمة موسعة وعقوبة موجعة رحمته جنة
عريضة مونقة وعقوبته جحيم موصدة موبقة وشهدت ببعث
محمد عبده ورسوله وصفيه وحبيبه وخليله بعثه في خير عصر
وحين فترة وكفر رحمة لعبيده ومنة لمزيده ختم به نبوته
وقوى به حجته فوعظ ونصح وبلغ وكدح رؤوف بكل مؤمن ولي
سخي ذكي رضي عليه رحمة وتسليم وبركة وتكريم من رب
غفور رحيم قريب مجيب وصيتكم معشر من حضرني بتقوى ربكم
وذكرتكم بسنة نبيكم فعليكم برهبة تسكن قلوبكم وخشية تذري
دموعكم وتقية تنجيكم يوم تذهلكم وتبليكم يوم يفوز فيه من
ثقل وزن حسنته وخف وزن سيئته ولتكن مسألتكم مسألة
ذل وخضوع وشكر وخشوع وتوبة ونزوع وندم ورجوع
وليغتنم كل مغتنم منكم صحته قبل سقمه وشبيبته قبل هرمه و
سعته قبل فقره وخلوته قبل شغله وحضره قبل سفره قبل حين

ثم يكبر ويهرم ويمرض ويسقم ويمل طبيبه ويعرض
عنه حبيبه وينقطع عمره ويقل عقله ويتغير لونه ثم
قيل موعوك وجسمه منهوك قد جد في نزع شديد
وحضره كل قريب وبعيد فشخص بصره وطمح نظره
ورشح جبينه وخطف عرنينه وجذبت نفسه وبكته
عرسه وحفر رمسه ويتم منه ولده وقسم جمعه
وتفرق عنه عدده وذهب بصره وسمعه ولقن ومدد
ووجه وجرد وغسل وعري ونشف وسجي وبسط له
وهيئ ونشر عليه كفنه وشد منه ذقنه وقمص وعمم ولف
وودع وسلم وحمل فوق سرير وصلي عليه بتكبير ونقل
من دور مزخرفة وقصور مشيدة وحجر منضدة
فجعل في ضريح ملحود ضيق مرصود بلبن منضود مسقف
بجلمود وهيل عليه عفره وحثي عليه مدره فتحقق حذره
ونسي خبره ورجع عنه وليه ونسيبه وتبدل به قرينه وحبيبه
وصفيه ونديمه حشو قبر ورهين قفر يسعى في جسمه دود
قبره ويسيل صديده من منخره يسحق تربه لحمه وينشف

دمه

دمه ويرم عظمه ويقيم في قبره حتى يوم حشره فينشر
من قبره وينفخ في صور ويدعى لحشر ونشور فثم بعثرت
قبور وحصلت صدور وجيء بكل نبي وصديق
وشهيد ونطيق وتولى لفصل عنده رب قدير بعبيده
خبير بصير فكم من زفرة تضنيه وحسرة تنضيه من
موقف مهول عظيم ومشهد جليل جسيم بين يدي ملك
كريم بكل صغيرة وكبيرة عليم فحينئذ يلجمه عرقه ويحفزه
قلقه عبرته غير مرحومة وصرخته غير مسموعة وحجته
غير مقبولة وتؤول صحيفته وتبين جريرته ونطق كل
عضو منه بسوء عمله فشهدت عينه بنظره ويده ببطشه
ورجله بخطوه وجلده بمسه وفرجه بلمسه ويهدده
منكر ونكير وكشف عنه بصره فسلسل جيده وغلت
يده وسيق يسحب على وجهه فورد جهنم بكرب وشدة
وظل يعذب في جحيم ويسقى شربة من حميم تشوي وجهه
وتسلخ جلده ويضربه زبنيته بمقمع من حديد ويعود
جلده بعد نضجه كجلد جديد يستغيث فتعرض عنه

خزنة جهنم ويستصرخ فيلبث حقبه بندم نعوذ بربّ فلقٍ
من شرّ كلّ عصيٍ ونسئله عفو من رضي عنه ومغفرة
من قبل منه فهو وليّ مسئلتي ومنجح طلبتي فمن زحزح عن
تعذيب ربّه سكن في جنّة بقربه وخلّد في قصورٍ مشيّدة
وملك من حور عينٍ وحفدة وطيف عليه بكؤوسٍ وسكن
حظيرة فردوسٍ وتقلّب في نعيمٍ وسقي من تسنيمٍ وشرب من
عينٍ سلسبيلٍ ممزوجةٍ بزنجبيلٍ مختومةٍ بمسكٍ وعبيرٍ مستديمٍ
للحبور مستشعرٍ للسرور يشرب من خمورٍ في روضٍ مشرقٍ
مغدقٍ ليس يصدع من شربه وليس ينزف هذه منقلب
من خشي ربّه وحذّر نفسه وتلك عقوبة من عصى منشئه
وسوّلت له نفسه معصيته مبدئه ذلك قولٌ فصلٌ وحكمٌ
عدلٌ خير قصصٍ قصّ ووعظٍ نصّ تنزيلٌ من حكيمٍ حميدٍ
نزل به روح قدسٍ مبينٍ في قلب نبيٍّ مهتدٍ مكيٍّ صلّت عليه
رسلٌ سفرةٌ مكرمون بررةٌ عذت بربٍّ رحيمٍ من شرّ كلّ
عدوٍّ رجيمٍ فليتضرّع متضرّعكم وليبتهل مبتهلكم فنستغفر
ربّ كلّ مربوبٍ لي ولكم دالله

عریضه ایست با الف که میرزا [illegible] خوش نویس تبریزی بعرض [illegible] فتحعلی شاه نوشته
حمدی زحد برون و شکری زحوصله حصر و عد فزون تحفه عتبه علیه نخستین بایست
و [illegible] باعث قدیم بیان [illegible] رهنمون [illegible] درد [illegible]
پذیرنده [illegible] نه بند در رزق [illegible]
نعمت [illegible] کلمه که [illegible] حضرت [illegible]
[illegible] بهجت [illegible]
[illegible] سکندر [illegible]
چهره مظفر ظفر [illegible] فریدون جم [illegible]
[illegible]
[illegible] حضرت [illegible]
[illegible] زوج بتول
[illegible] شکسته [illegible]
[illegible] علیه السلام [illegible] حقیقت [illegible]
[illegible] منظر
[illegible] ترجمه [illegible]
دستور صورت تحریر [illegible]

که در صحیفه [illegible] چون حدیقه [illegible]
درخت [illegible] سنبل و نسرین و عبهر و در [illegible] سرو [illegible]
[illegible] تحقیق
حرف [illegible] که [illegible]
[illegible] ختم [illegible] صدف [illegible] بزم [illegible]
[illegible]
[illegible] عفو [illegible]
[illegible] فیروز [illegible]
[illegible] عظمت [illegible]
[illegible] ملوک ربع مسکون [illegible] خورشید
[illegible] شاها عفوت [illegible] بخشید
[illegible]
رقم [illegible] محمد شفیع [illegible] ١٢١٣

صورت عقدنامه [illegible]

الحمد لله الذی تفرّد بخلق الأزواج [illegible] الأضداد [illegible]
[illegible] وقع فی عقد الأعداد [illegible]

[illegible]

مراتب التزوج [illegible] وعنه [illegible] زوج [illegible]
[illegible] والأعداد [illegible] خلیب
[illegible] ترتیب [illegible]
تزویج و ترکیب داده [illegible] ممکنات [illegible] زوجیت [illegible]
[illegible] تألیف و تزویج [illegible]
ثابت [illegible] جواهر عقلیه
وانوار قاهره وصور کلیه و مواد قابله مجردات و مادیات [illegible]
[illegible] نفس رحمانی [illegible]
جواهر زواهر [illegible] زوج [illegible]
تألیف [illegible]
[illegible] نفس [illegible] طبیعت فاعله با ماده قابله [illegible]
پذیرفته [illegible]
[illegible] نفس شریف [illegible]
[illegible]
[illegible] ذاتا و صفاتا
[illegible] اسماء جلالی و جمالی [illegible]

خوانده از مواضع معنی به بنا در صورت و از معابر کثرت ببارگاه وحدت رانده مالک ملک
معانی و صور جامع سلطنت باطن و ظاهر آمده باشد هر ملک منقطع صورت پیوند تمتع لبث و با مشوره
خلاف کشور معنی بعقد دوامی پیوست مجوزه خلاف مملکت باطن از آنجناب نسلاً بعد نسل بحضرت
قائم صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین رسید و منطقه سلطنت ظاهر اهلاً بعد اهل بعقبه شهریار کامکار
دایم گردید و هو السلطان الاعظم و الخاقان الاکرم مولی العرب و العجم ملک الملوک الانام مالک
رقاب الامم شاهنشاه جمجاه فلک دستگاه واسطه عقد ملک و ملت مشاطه شاهد دولت و دین
غازه رخسار اقبال و بخت زیب و زیور دیهیم و تخت غالیه بوی طراز پرچم فتح و نصرت حلقه
جوشن قدر و شوکت ابر کف دریا دل الملک العادل الباذل السلطان بن السلطان بن السلطان
و الخاقان بن الخاقان بن الخاقان ابو الفتح و النصر و العلی فتحعلی شاه قاجار زین الله فلک قدرته
بمصابیح کواکب اقباله عاریة علی الافلاک نور مشکوة صدره لسنا شموع الآمال شارقة من الکعبة
بناءً علی هذا المبانی در زمانی از صروف حوادث پیراسته و اوانی بصنوف سعادات آراسته
کواکب سیاره پی سپار رصد دوری و ثوابت موصود ترصد ایام ربیع و تحول در بشگون نور مبارک
جمع ملک تارک تسبیح و تقدیس و تعمیم جهات سرور ناطق حصر تقدیس فلک معقد قاهر ارتجیه
جهات انبساط و دبیر فلک که مزرع سنبله خوشه چینی خرمن نشاط زهره زهرا دسته دسته
متاع کامرانی بسته دزد ارباب گلزار نشسته در رشته قوس بکنار مشتری نشسته ترک سپهر از غایت مستی
با اندیشه گزند در خانه عقرب جا گزیده مانند چشم مست ساقیان بزم بر طرف زلف معقرب

و پیر سالخورده کیوان که در عشرت خانه نامیه شرف اعتکاف و رجب وقت خوش نشسته
این ترانه بر لب   درین بزم شبی یا عشرت سرایم خانه باشد   مشاطه ماه چنان سرگرم
آرایش شبستان نور که از آراستن عروسان بستان ذاهل گشته و دایه قهر چندان مشغول
ترتیب جهه سرور که از تربیت اطفال گلستان غافل گشته صبا از نفحات عنبرین
بر اطراف بزم عشرت مشک بیز و سحاب از رشحات گوهرین نثار نشگاه طرب را
گوهر ریز چمن را آغاز خریف و انجمن را بهک و ساز ظریف ساغر لاله بیژاله و لاله
گون در پیاله خون دل سوخته و عارض شاهد افروخته بلبلان خاموش کوه طرب فروش در زاغ در ... جت
باغ انجمن ساخته و انجمن سرور از حضور زاغان پرداخته و سرو نوان از حرکات نسیم عالم طلب
و سروقدان فتان در اهتزاز از اوتار اغانی متمایل در مزاج عالم از امتزاج انشاط عنصر
مدید و جنس ابتهاج در وجه شش عهد طبع موالیه بار جشنی دین پرور تزویج شت
سنیه بیته المرسلین عقد تزویج و پیوند نکاح فیمابین همایون پرتو خلافت و جهاندار
فروزان گوهر بحر شرافت و تاجداری فروغ سایه بلند پایه حضرت باری بیزدی بازو جلادت
و ساعه آستین سلاطین شاهزاده آزاده جشنی بسرنو ادام الله کاشرفا و زهره زهرا
فلک عزت و عفت بلقیس سیرت مریم سریرت فلان لبته و ملک این ازواج
عفوف بعقود فرح و ابتهاج تا انقطاع رشته ابد پیوسته گردد والله

خطبه عید نوروز

الکواکب
الحمد لله الذی خلق الخلق بغیر مدد و رفع السماء بلا عمد و صورها باحسن الصور و زینها بزینة
و نقوش الثواقب و جعل فیها نجوما و بروجا و قدر للنجوم هبوطا و عروجا ذلک تقدیر العزیز
العلیم و جعل الارض مهادا و جعل الجبال اوتادا و الارض وضعها للانام فیها فاکهة
و النخل ذات الاکمام فیها سرر مرفوعة و فرش مرفوعة اللهم لک الحمد عدد اوراق
الاشجار و قطرات الامطار و لک الحمد عدد امواج البحار و حصاة الاحجار و الصلوة و السلام
علی محمد خیر الوری سجیه و آله الهادین العباد بالحجة و السنة دعائم الاسلام و قوائم الاعتصام
بهم عاد الحق لانصابه و انزاح الباطل عن مقامه و بعد چون خسرو سیارگان بایوان شرف
خرامید و زمانه از صدمت آرمید مزاج روزگار از وصول آفتاب بنقطه اعتدال ربیع
اعتدال تمام یافت و هوا از فرّ فروردین هوای خلد برین گرفت دیبای در بیابین ربیع و لالع از سبزه
نمونه گله از جنان آمد دامن و گریبان از لاله و سمن فروزان و ابر نیسان بر بنات گل و ریحان
و طیور متوقفه بالحان مختلفه در انجمن چمن و اصناف انام بگونه گونه کلام در محفل نوروزی تمنای داور
کیوان دوار دوران سلطان سلاطین و خاقان خواقین خدیو عادل خسرو دریا دل بالحق
جمجاه فلک دستگاه دارا دربان فتحعلی شه که زمانش برسکه بیست در سکه دینار آنجا
که بیان ناطق فلک با فغان و بنجاله حیرت عقیقش سنگ بزنهار بر قدر تیغش جوشن همه
خونریز علم زمین سرگرمش خیل همه خونخوار در بحر کرا زبخت عدویش سرا پیه در جوف
صدف تیره لؤلؤ شهوار در باغ اگر شاخ عرش نگارند نرگس بگنه باز کرده به طلبه بار

اللهم خلد ملکه و انصر جیشه و اخذل اعدائه و انشر علی الخافقین بره و جهانه لا زالت اطراف
مملکته معمورة و اعداء دولته مقهورة و شموس سلطنته مصونة عن الزوال و اقمار دولته
ثابتة علی الکمال و هر یک از اخلاف خلافت عظمی تا زمان قیامت در امان سلامت
باشند خاصه ملک نقطه آزاده پاک دل و جوان بخت زینت تاج و تخت نیروی بازوی
جهانبانی بازوی نیروی مملکت گیری و کشورستانی حسام نیام سلطنت نیام حسام خلافت جوهر
شمشیر شجاعت شمشیر جوهر جلادت گنجینه گوهر مروت گوهر گنجینه فتوت حافظ ثغور
اسلام جابر کسور انام ماحی الکفر و البدعة حامی الملک و الملة شمس الضحی بدر الدجی فلک
العلی بحر الندی خسرو دادگر عباس شاه ایشیر دغا وارث ملک ابد حامی دین ظل الله
آنکه با خدمت او دهر دل به اجبار و آنکه با طاعت او چرخ دل به اکراه هرچه در وهم تو
در سایه او ساحت ملک هرچه در فکر تو در موکب او عرض سپاه در سپهر است هزاران
چو سپهرش بجواد و رجهانست هزاران چو جهانش به پناه قدر خود یونس از آن دید که از در دل حوت
جاه خود یوسف از آن یافت که شد در بن چاه در راستی تا گذر فرش علیوت وجود بردرش
تا گذرد فلک فضولست و جاه واندر آنجا که حدیث ز ضمیرش گوینه قوه جاذبه برکاه ربا
بخته کاه کز قرش اثر نفس نبات گیرد دیگر از فلک نروید ابدا هر گیاه ادام الله
نصرة رایاته و ظلال رأفته علی کافة الانام ما دام الاثنان زوجا و التیران تدور حیضیا
و ادحا ابدالله من امتر جانبه تا هر فصل بهار زابر آزار قطره ریزان و دامن تا گلها

وز سبزه و ریاحین فروزانست مدت عمر تو جاودان باد تا باید مدت جاودانست و السلام

خطبهٔ دیگر

حمد و ثنا و تحیت و ثنا بی عدد مر خداوندی را سزاوار است که داننده آشکار و پنهان و دارندهٔ زمین و آسمانست و جمال سوری بغازهٔ فیضش جلوه نمااست و چهرهٔ لالهٔ نعمان بگلگونهٔ صنعتش عرصه آرا ففی کل شیء له آیة تدل علی انه واحد سرو را بر اثر رعونت قامت یار و نرگس را بمخموری چشم دلدار والصلوة والسلام علی محمد المصطفی و علی المرتضی و علی آله الذین هم دعائم الاسلام و ولایح الاعتصام الحمد لله که خسرو سیارگان با دیوان شرف خرامید و مزاج روزگار از افسرده که ذرۀ آرمید هوا از فر فروردین جنت ای تمام یافت و انوار رحمت یزدانی باقطار و اقطار عالم تافت خسرو عدالت گستر بر سریر شرف نشسته امرا و اعیان انجم صف در حضرت والا صف بسته کجور شهریار چون ابر آزار زر و گوهر نثار کنند و دست دریا نوال شاهنشاه بهار دامن دامن جواهر شاهوار ریخته پادشاه اسلام کهف الانام باهنگ شهاب خدنگ جم سپاه فلک دستگاه دارا حزم قیصر حشم ظل الله زیور تاج شاهی فتحعلی شاه که ذات سایهٔ فضل رحمت یزدانی اللهم انصر جیشه و اید عیشه و ادم قباله و احفظ اشباله خاصه ملک زادهٔ آزاده جوان بخت فلک تخت محی الملک والملة ماحی الکفر والبدعة بهرام رزم ناهید بزم ولیعهد دولت بیضا و نایب خلافت عظمی ادام الله اظلال رأفته علی کافة الانام مدی اللیالی والایام

خطبهٔ دیگر

دروازهٔ ...

درزد الربیع فرجها بورود و شمیم بهجته و طیب ورودهٔ طراوت بهار دلارای سخن نیایش خداوند بنده نواز است و خضارت گلزار جان فزای حکایات نودکش ستایش پروردگار بنده انباز داننده آشکار و نهان دارنده زمین و زمان نگارندهٔ دل فروزدین نمایندهٔ هر غنچه و سمن قامت فراز شمشاد و سرو نغمه پرداز قمری و تذرو طرهٔ آویز شاخ سنبل نافه ریز جیب گل بالطف طابت بی تا شریان ریاحین دیده گشای نرگس از خواب نیستی چهره نمای سوسن از کاخ هستی منطقی که جز او سرای نگارد نیاید زبانی که جز او ستاید گفتار شاید عنوان هر کلامی بی نام او نظامی ندارد فهرست هر کتابی بی یاد او انتظامی نیابد بلبلی که بنده بر شاخسار بر قضبان آیت وحدتش می سراید تسبیح گوی او نیز آمده و بس هر بیلکه زر فشان شاخسار کرد سوسن آزاده با شقایق نعمانی چهره نواه فر زش می آراید و فی کل شیء له آیة تدل علی انه واحد سار بلبل نغمهٔ شیرین همیش دمساز است و طوطی ترانهٔ تعلیقش نغمه پرداز بدانم ای منقول گل خود رو چه رنگ و بو دارد که مرغ هر چمنی گفتگوی او دارد و ما من شیء الا یسبح بحمده و لکن لا شاطه قدرتش شانه شهد بطرهٔ طرار سنبل کشیده سبحان ما اعظم شانه و داعیهٔ ارادتش سرمه چو بدیدهٔ نرگس بیمار الله خالق کل شیء و هو الواحد القهار سرو را بر اثر رعونت قامت یار داد و شمشاد را شیوهٔ خرامیدن دلدار تا انجمن چمن را از سبزه و سمن غیرت خلد برین که و دامن دامن از شقایق و نسترن رشک نگارخانهٔ چین شگفت نیست که از گلبار کنه گل و نسرین اما که صورت نشان کنه سلالهٔ طین او بنفشه رونق خط یار گرفته و سنبل

طرازنده طرهٔ طرار سحت حدایق انساله و شقایق کاشف دقایق حقایق کتب با مآب ازبرای ریاحین مبین آیات مبین شرح الا له الخلق والامر تبارک الله رب العالمین عالمیان علم الیقین در معرفت کنه ذاتش معترف بتقصیرند و واقفان رموز دین در درک کمال صفاتش غریق در عرق تشویر قال الحق ان یعرفه العارفون و ان یصفه الواصفون علی ما قیل ان یکون کاف فی نفاذ امره الکاف والنون ذالکم الله ربکم لا اله الا هو فانی تصرفون پس از تحیه خدا را مجید و تمجید خداوند وحید که تحفهٔ گل درود عنبر سود دستهٔ سنبل صلوات نثار اندیو تحفهٔ تربت معطر و هدیهٔ روضهٔ مطهر آن سرو بلند بالای بوستان دین و صنوبر دلارای باغ شهود گل خیابان اولین ثمر شاخ فی اخستین با نور عنه لیب خوش آواز و ما ینطق عن الهوی طوطی شکر آستان سبحان الذی اسری صدر نشین مسند کنت نبیا و آدم بین الماء والطین قدر کرسی رتبه و ما ارسلناک الا رحمة للعالمین واللیل اذا یغشی قمر است بموی شکبارش والنهار اذا تجلی قسم است از رنگ رخسارش ما زاغ البصر سرمهٔ دیدهٔ حق بینش لعبت الاسود والاحمر غازهٔ رخسار بینش معتکف خانقاه اهبت عنه ربه بیدار دل آگاه و لا ینام قلبی سیمرغ قاف قدر کاشف رموز رسالت و ما محمد الا رسول الله الهاشمی از ظلیت و پاشی زنجیر زلف رایش از طیبت و نطقش نیز از هوا صلوات الله و سلامه علیه و علی آله النجباء النقباء علی ابن عمه العلی و کاشف الکرب والحزن و صیه

ما بعد

من بعده و خلیفته من خلفه زوج البتول و سیف الله المسلول ید الله الباسطة و علی الله ان ظهرة قاتل الکفرة قاطع الفجرة فخر المهاجرین و قهر المعاندین قوام الدنیا والدین حسام شریعة سید المرسلین علی امیر المؤمنین علیه سلام الله ما هبت الصبا و ما تا حت حمامه الاطیار رفع وضح الفجر و علی اولاده المنتجبین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین سیما القائم المنتظر و حاکم حشر الارض الاصغر صاحب دعوة النبویة و صولة المرتضویة حجة الله علی الوری بقیة الله بقیة الغراء وارث ای الله رفی نور نهار من نشاء و مو عدهٔ بملاء الارض قسطا و عدلا قطب عوالم هدایت محور افلاک ولایت سمند فتح را فارس نهال جور را غارس دیار عدل را حارس حریم و حرم را محرم شه دین حیدر ناکر که بالا و را بهر و دل در حشرت و شاکر عدو در محنت و ماتم المنة لله سبحانه که در این پیروزه مهره که زمان غیبت کبری است و داوای خرقت عظمی کاخ خلوت در فراز است و روزگار هجران دراز قرار روی زمین و مدارهٔ زمان منوط بکف کفایت و مربوط بسر پنجهٔ کفالت ایشان است فلک دستگاه که بهار عدلش را خزان از پی نیست و گلشن زبان را ز ذروهٔ جهان خراب را معمار عدل و داد آباد است بنیاد فتنه و فساد از بیخ برکند دست انصاف برگشاد پای اعتساف بر بست کار دین و دولت را رونقی دیگر چنانکه خواست بعهدش فتنه در گوشهٔ چشم بتان اسیر است و آشوب در سلسلهٔ زلف سلسله مویان در زنجیر فتنه در ایام نیست جز شکن زلف یار جور در آفاق نیست جز خم ابروی تیغ ستم بوزش

آیات بینه
شحنهٔ بازار دین مبین و صیقل زنگار کین سنان جان ستانش رافع رایات اسلام است و کاسر
اصنام کوه حسامش راحت نیام ندید رایض عزمش از کوشش و رزم نیاسود رحمت خاک رزم
خاشاک کفر از پیکر بخت بسیط غبرا غیرت بساط خضرا نمود طینت طیبش خلق از آب حیوان
سرشته طلعت مهر آتش مصحف از فضل یزدان نبشته این نغمه برابر زمین و زمان و
رحمت خدا بر جهانیان کاسر الاکاسره و قاصر القیاصره الملک المؤید فی الملک المؤبد
شهریار کشورگشا شاهنشاه ملک آرا فرمانده و فرمان روا عدل آثار ظلم زدا طراز تخت و کلاه
زیور بخت و جاه حاتم دست و جم دستگاه رستم دل و سلیمان بارگاه خورشید سایه و جمشید پایه
مظهر جلال و جمال حضرت آفریدگار السلطان بن السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان بن الخاقان
السلطان فتحعلی شاه قاجار لازال اطراف مملکته معمورة و اعداء دولته مقهوره و رایات
اقباله مرفوعة و آیات اجلاله مذکوره و هریک از خلاف خلاف عظام تا زمان قیامت
در امان سلامت باشند خصوصا شاهزادهٔ آزاده جوان بخت آرایش تاج و تخت زینت
چار بالش جم فرمانفرمای کشور عرب و عجم منوچهر چهر سیاوش ضمیر فرخ رخ و آرش تیر
تهمتن تن و بهمن وقار خسرو نژاد و اسفندیار تبار درخت جهانداری را فرخنده بر و بار
سرو سروری را همایون سر و برد دیباچهٔ صحیفهٔ مردانگی صدر جریدهٔ فرزانگی نیروی بازوی جهانبانی
بازوی نیروی ملکت گیری و کشورستانی حسام نیام سلطنت نیام حسام خلافت جوهر شمشیر شجاعت
شمشیر جوهر جلادت سفینهٔ بحر کرامت بحر سفینهٔ سخاوت گنجینهٔ گوهر مروت گوهر گنجینه

فتوت

فتوت ساعد السعادة ید الایادی عون الزمان عین الامان جیش الخطر طیش الظفر
جنة الامصار و جنة الابصار غوث الوری غیث الندی شمس العلا قمر الدجی شاهزاده
عباس میرزا ادام نصر رایاته و اقام حجة آیاته و ابد عهد ابوده و خلد خلد شهوده
یقولون فی الجنات حسن البدایع و فی شجر الطوبی بدیع المحاسن اذا شئت ان تلقی المحاسن کلها
ففی وجه من اهوی جمیع المحاسن حضرتش را بهشت خوانم لیک نه بهشتی که خواندم از قرآن
کز پا زنده گیتی جلوهٔ آن از پس مردن است وعدهٔ آن طنطنهٔ کوس صولتش کنگره درگاه
کسری افکنده و دبدبهٔ صیت صولتش قصر قیصر از بنیاد برکنده فرس ره فرسای عدلش کارخانهٔ
زمین و زمان زیر پی کرد و صولت ابر آسای بذلش بار نامهٔ حاتم طی قضا توان و قدر
قدرت و ستاره محل زمانه بخشش و کان دستگاه و بحر نوال بجنب ابر فیض بنانش بحر انجم بلت
بوی شرای ضمیرش زبان محبت لال گر ابر خاطر او قطره بر زمین بارد بجای برگ زبان
بر دمد ز شاخ نهال چو رای روشن او با نخ آفتاب سپهر گر آفتاب امان یابد از کسوف
زوال سپهر برشته رای او نجبت خواند کمر ببست ز جوزا چو بندگان بدوال
ز حرص خدمت او سرنگون همی آید بوقت مولد از ارحام مادران اطفال ترازوئی
که بدان بار همت او سنجند سپهر کفهٔ او زیبد و زمین شاهین اللهم انصر جیشه و وفر عیشه
و ابده بابودک و خلده بخلودک و الله

خطبهٔ دعیه از حاجی میرزا علی پسر مرحوم حاجی میرزا مسعود است

السید
الحمد لله ملک الاقلیم الذی لم یزل توالت نعمائه و توالت آلائه باعث الرسل لاظهار
حماة الملک کماله الجلیل له الملک و البقاء و له الشکر و الثناء و الصلوة علی خاتم النبوة
و آدم الفتوة و عالم المروة المنصور المؤید و المسدد المسدد ابی القاسم محمد علیه و آله سلام الله
الملک الاحد الصمد سیما ابن عمه و فرج همه نجم الائمة و سراج الامة و کاشف الغمة
اخ الرسول و سیف الله المسلول الذی ذکره الله جل و علا فی محکم کتابه و محکم خطابه
و انه فی ام الکتاب لدینا لعلی حکیم و نص رسول الله صلی الله علیه و آله یوم الغدیر و نشر رایته بقوله
فقال لهم قم یا علی فانی رضیتک من بعدی اماما و هادیا هناک دعا اللهم وال ولیه و لکن للذی
عادی علیا معادیا و علی الائمة من ولده النجوم الدراری و الشموس المتلالئة بدور الهدی
و بدور الدجی الذین اذهب الله عنهم الرجس و طهرهم تطهیرا اما بعد لقد علم الحی الیمانون
انی اذا قلت اما بعد انی خطیبها در فرخ فرخنده عیدیست امروز که زین هردم دنیا و
دین گشته فیروز یا عید جهان شاه جوان بخت که برق حسامش شده عالم افروز هم عید
عید سعید غدیر است که انباز قدر است همزاد نوروز ایزد بار برکت سلطنت وجود مسعود
فایض الجود ذات پاک عنصر تابناک شاهنشاه اعظم مالک رقاب الامم پادشاه جوان
بخت زیب دیهیم و تاج و تخت آیهٔ هما سایهٔ خسرو پایهٔ بذل و عادل داور
ابر کف و دریا دل ماحی بیضهٔ اسلام و ماحی شوکت کفر و ظلام السلطان بن السلطان بن
السلطان و الخاقان بن الخاقان بن الخاقان خلد الله فی الارض قهرمان الماء و الطین

دارای

دارای جهان و یاور دین سلطان زمانه ناصر الدین که نور لطف حق و لطف مشفق و سایه
احق آفریدگار است پیوسته بنوید استراحت جهانیان در حصن کفایت و کنف رعایت
مرعی و محفوظ دارد این عید سعید را بر وجود مقدس شهریاری و خاندان سلطنت ابد قران
خاصه نواب مستطاب فلک جناب شوکت مآب خجسته سیر فرخنده اختر سماح و جود
سنان سنان وجود شاهزاده اعظم حشمة الدوله خجسته و با علا فیروز پیوسته با التبیین والم

ایضا خطبه   الاعیاد و الملیه   از حاجی میرزا ... است

پس حمد و ثنای فراوان هدیهٔ بارگاه منانی است که توالت نعمائه و توالت آلائه که در غایت
ارکان نت خویش بر ارباب ملت و کیش ادای مراسم طاعات را مواسم ساعات قیمتی فرموده و فضائل
دین را مکان و حین تخصیص داده مهدی از اوقات و مقامات را بمزیت کرامات قرین
اعزاز داشته و ایام معدودات و اشهر معلومات را بتخصیص ذکر خود بیع درجهٔ امتیاز
تا هرکس که دعوت حق را لبیک اجابت گفته و توفیق ازلی را رفیق عمل گرفته راه
فج عمیق گردد و مناسک حج بیت عتیق لیجزی الذین احسنوا بالحسنی و تحف تحیات بر روضهٔ
اشرف بریات سالار رسل و رهبر سبل راه آور نقل مقصود فطرت و ابداع کعبهٔ الارض
ایجاد و اختراع حاوی درجات اصطفا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم باد و بر اولاد و احفاد
نیکو نهاد شهریار شهرستان ارتضا علی مرتضی صلوات الله و سلامه علیه و اولاده که سامی درجات
صدق و صفا و راسی جبال ثبات و وفا ...

موجب حرمت بیت حرام و سبب احترام رکن و مقام است همالذین کان بیت الله لولده
فطرا ابیت من ارجاس اوثان و بر عترت اطهار رعادلاد چنانکه گوهر طاهر شان اصحاب خلقت را
علت ایجادات و ایام طلیعه رایت شان قصص زمان را بهترین ایام ـ ـ عید است مارا
ز روز جمعه هم از روز دین و هم از روز دنیا همایون یکی حضرت خاص و اهل مبارک دگر عید
قربان اضحی ایزد تعالی بحرمت بیت حرام و رکن و مقام و بجد و حجر و منی و مشعر ظلال نوال اعلیحضرت
قدر قدرت پروین آئین زحل مکین خورشید اجلال جمشید جناب زمان آهنگ و زمین
درنگ ابوالنصر والظفر السلطان بن السلطان بن السلطان و الخاقان بن الخاقان بن الخاقان ناصر الدین
شاه لازالت جیشه منصورا و النصر علی شعاره مقصورا بر مفارق جهانیان مبسوط و اهل
این ملک فسیحة الممالک را بر سایر اقطاع مغبوط دارد و این عید سعید را بوجود مقدس
شهریار و خاندان سلطنت ابد اقتران خاتمه فعل سعادت شوکت مآب خجسته سیر فرخنده اختر
سمار ساع وجود ستاره سپاه وجود شهزاده اعظم حشمة الدولة القیه مبارک و خجسته
و باعیال فرور پیوسته دارد لازال ناصر الدین آنه ناصره النصر مقطعه و الفتح مبدأه و سایه
عدل و کرم نواب والا را که اثر تابش مهر دارد و فخامت علوتان سپهر پرتو افکن تا آنکه
و شامل احوال اهالی اهل مملکت کناد از عید دین و دولت عید خجسته با آیات از
حوادث ایام رسته باد تا رسم تهنیت بجا اندر جهان بعید هر بامداد بر تو چو عید خجسته باد
در عهدنامه آیات بالتبرك و صورته والله المتقدر باشره و الحق که جای سجع جای اتقع هم

الحمد لله تعالی علی

الحمد لله الذی خلق من الماء بشرا فجعله نسبا و صهرا و شرع لنا من الدین ما وصی به نوحا و خلق
من الف ازواجا و جعل لکل منا شرعة و منهاجا الذی احسن کل شیء خلقه و بدأ خلق الانسان
من طین ذلکم الله ربکم فتبارک الله رب العالمین و الصلوة و السلام علی سید الانبیاء البشیر السراج المنیر
محمد رسول الله المبعوث علی الانس و فضله المبعوث علی الخلق اجمعین القاطع بامره الرافع لذکره
الذی جاء بحیفاء سهلة سمحة و اسبغ علی الانام لکل رحمة و نعمة و علی وصیه و صهره و نجیه و ظهره
و حبیبه و ربیبه و ودیه و نجیبه زوج ابنته و المشتق من نبعته علی سیدة الاولیاء داعی الازکیاء امیر المؤمنین
و آله الطهر الکرام البررة الاعلام الذین بهم اخذت الارض زخرفها و ازینت و الفت النفوس
احرفها و تثبتت بهم نفوس لذی ریاه و تهلل للاسلام محیاه صلی الله علیهم اجمعین ما دامت الشمس
مشرقة و النجوم متلجلجة سپاس بی اندازه و قیاس و شکر خارج از حیز حصر و حساس سزاوار
بارگاه خداوندی است جل شانه که بیاض غره روز و سواد طره شب شاه قدرت سابقه او ست
و جعل اللیل و النهار خلفة لمن اراد ان یذکر و پرتو جبین فلق و طلوع عارض شفق دلیل حکمت بالغه
او صبغة الله و من احسن من الله صبغة مشاطه صنع او غازه بر چهره لعل و لورست و مزاج عروس
نوا آموز بلبل و قمری قباب افلاک مرصع بدرر انجم برداشته دست قدرت او ولم یروا الی السماء
کیف بنیناها و زیناها و ما لها من فروج و بسیط زمین مزین بانواع ریاحین و ازهار گسترده و بست او
فاذا انزلنا علیها الماء اهتزت و ربت و انبتت من کل زوج بهیج و درود نامحدود نثار روان پاک
فخر پیام آوران خاتم رسل هادی سبل و الطاعة اهل فرشش و ضابطه عقد دانش و بینش رونق و بها

ما لوای دین که آنهاده اصطفا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم و بر دودمان و دودمان کرام نژاد و قوت بازو
و ظهیر و معاضد و رواج دین و تاج آیین او امیر المؤمنین علی بن ابیطالب و آل تبار اطهار و دودمان احرار
او سلام الله علیهم اجمعین و بعد چون جشن فرخنده و فیروز است و عیش طرب افزا و دل افروز خسرو
سیارگان با خیل انجم در حجله نظارگیان است و چرخ بر منبر نه پایه فلک خطبه خوان بهرام ترک منظم
صفوف اهل عشرت مشغول است و ناهید بتهذیب مقامات روح بخش عقول و پیر تیر با علاوه تحریر سجع
خطبه خطبه خامه طراز است و مجره از کواکب بحاشیه لوح آسمان از اندازه و پروین طبق طبق زر و گوهر
نثار دارند و حواشی و اطراف مجامع عشرت را نقش و نگار که در بهترین ساعات از ساعات خجسته و فرخ از
اوقات آراسته بانواع میمنت و صحو و صحو از نواقص و بالجمله مکمل از وجوه دارکه حکم شریعت طاهره
نبویه و ملت باهره مصطفویه عقد مناکحه مبارکه شرعیه و مزاوجت میمونه اطلاقیه اتفاق افتاد فیما بین
عالیجاه رفیع جایگاه مجدت و جلالت دستگاه عزت و شوکت همراه سلاله حشمت و مناعت و نقاوه جلالت
و فخامت نخبة الامراء العظام و نخبة الکبراء الفخام معتمد اقاقی محمد صدر خان کشیکچی باشی و ذات عصمت علیه
خورشید احتجاب فلک قباب جوزا رکاب قمر نقاب مخدره حجاب عفت و شهریار و ستیره سراوق
خلافت و تاجدار گوهر صدف ایالت و کامکاری و درة التاج عفت و عصمت کامکار سلاله
شاهنشاهی و مهین مایه شرف تاجداری شاهزاده آزاده فخر الملوک لازالت شموس عزتها طالعة
دا فارشو که تعالی بة بمبلغ معین الف روالف ده هزار دولیت تومان وجه رایج اشرفی معمول
نخود وزن که شش هزار ولیت تومان آن وجه نقد اشرفی و عوض چهار هزار تومان یک قریه شش دانگ مبلغ نور

دارکن

ارزش دانسته باشند و دولیت تومان قیمت ملک خرعلم و ملک خرجاریت و کیمیا کلام الله مجید مترجم
که تسلیم شده و صیغه صریحه صحیحه میمونه شرعیه علی ما هو المقرر فی الشرع الاقدس واقع و جاری و بامضاء
قران سعدین و جنابا نیرین مشهور و ساری کردید اللهم الف بینهما و اقر عینهما و طیب نسلهما و اکرم
وصلهما و رجلهما علی احسن حال و انعم بال و ارغد عیش و خیر مآل و الصلوة و السلام علی محمد و آله
الطاهرین فی ٤٣ ربیع الاول پادشاه ملکستان نوشته شده
لعلو نامه که
بعد از ستایش خداوند بیزوال و پس از نیایش بخشنده ملک و مال نفحات نسیم تحیات فرخنده از
مدایح اعتدال اوان بزم ارم مثال پادشاه صاحب جاه با فرهنگ خسرو خورشید فر آسمان
اورنگ همایون بهار بوستان دولت مبارک مهر سپهر سلطنت زینت سریر شوکت و اقتدار آرایش
افسر ملکت و اختیار خواهر خجسته اختر والا گهر پایتخت پادشاه ملکستان و هندوستان داشته مکشوف
رای ملک آرایش سپهر اسم چون گلشن مواحدت و مرادفت را آب و رنگ از رشحات سحاب
خامه الفت طراز و هدیه بهارستان اتحاد و خلت را از اهتزاز نسایم نامه نگاری طراوت
و خضارت شامل است لهذا در این اوان بهجت اقتران بنگارش این نامه رشتی علاقه پرداخته در طراز یگانگی
بدست یکرنگی و صورت نقاب حجاب از چهره شاهد منظر برای وجه برگشاییم منت خدای را
مراسم موالات حقیقی ابد قرار ناظم مناظم روزگار و پرتو آفتاب یکجهتی و مصافات شوکت کیتی
ضیاء افروز ساحت اقطاع و اقطار است و از آنجا که مواد یگانگی و موالفت مقتضی اسباب
مرادفت و وظایف حسن مخالطت باعث ازدیاد رسوم و تقدیم رسم ملاقات مزوم

هم مودت و مقتضای دوام مؤالفت قبلا که بواسطهٔ ابعاث سفیر صادق ضمیر بمقام ازدیاد مراسم موافقت
و وداد قدیمی و استحکام مبانی دوستی و اتحاد صمیمی برآمدیم بنا علیه در بنوقت جناب فخامت و نبالت
نصاب مقرب درگاه دولت ابد مدار مؤتمن دربار عظمت قرار مشیر الدوله میرزا جعفرخان
رئیس دار الشورای کبری را که از وزرای اعتاب خلافت و عمدهٔ معتمدان دربار این دولت
و اوصاف کفایت و آداب عقل و درایت و اطلاعات کافیه او بر حقایق مکنونات خاطر
همایون ما در پیشگاه ملوکانه واضح و مبرهن است برسم سفارت کبری مأمور دربار آن دولت فخیمه
ساختیم و علاوه بر تمهید موجبات یگانگی و الفت رقوم مواحدت را بدستیاری نشاط افزای خامهٔ خلقت ترجمه
شاهنامهٔ صفوت ختامه نگاشتیم و مضامین مسطوره عکس نمای مکنونات ضمایر دوستانه و جناب
مشار الیه بتقریرات بلیغه خود مقرر طرزومات یکجهتی و یگانگی آنچه در هر باب خاصه در امور دائره
با زدیاد موالات و مصافات دولتین ذی شوکتین لیسمع اعتبار ملوکانه مقرون گردد از آن
جانب شوکت جوانب اغتنام مودت و ولاء همواره بنام مهر و وفا اهتزاز کند و طیور
خوش الحان نامجات در فضای دوستی و موالفت پیوسته پرواز نماید و جهات خسروانه بود
[illegible] در کمال اتحاد و یگانگی اشاره سازد ایام سلطنت کامکار ابد [illegible]

مدار مجد و دولت و مرکز سعه و فخامت حضرت سلطان عظیم الشأن [illegible] علایق مهر
و محبت و روابط سلم و صفوت بمناسبت جهت جامعهٔ اسلامیه فیمابین دولتین علیتین [illegible]
و استوار و مستحکم و برقرار است و باقتضای رسم مودت و یکجهتی و لوازم مواحدت و پیوستگی اسباب

[illegible]

یگانگی و وداد میان دو دولت قوی شوکت آید بنیاد مجتمع و آماده است و این مناسبت وحدت
تا شه را لازم و اقالیم است که پایهٔ مهر و وفا و درجه سلم و صفا بدرجه قصوی گذاشته آید لهذا فرخ
منیع آنشان والا دولت ابد مدت سلطنت همایون ما که بجز اکف سلاطین با تمکین
دستی بدرجهٔ علیه آن یارای وصول ندارد ملکات [illegible] از درجهٔ اول بعز آن اعلیحضرت [illegible]
واسطه نمودیم که عمدة الخوانین العظام مقرب الخاقان میرزا حسین خان وزیر مختار روانه و مخصوص
مقیم آن دربار [illegible] ازین حسن یگانگی زایدالوصف مشعوف و مسرور گردیم که
همه روزه بر دلایل صفوت ما بی و شوکت افزوده خاطر لکمنونات خاطر دوستی [illegible] که
شرحش در عهدهٔ هیچ خامه و نامه نخواهد بود بعهده سفیر سابق الالقاب محول است والسلام

سلطان روم
[illegible] نامه

مدار مجد و دولت و مرکز سعه و فخامت حضرت سلطان عظیم الشأن نامه مهر ختامه آن اعلیحضرت
که بواسطهٔ ابلاغ خالصانه از طرف قرین الشرف سلطانی بود واصل آیات اعزاز و تکریم شد
خاطر مودت مآثر ما که در تشیید مبانی دوستی و وداد دولتین اسلامیتین بالاستقلال [illegible]
ازین منظور که وجهه ضمیر شاهانه نموده بود بغایت مبتهج و مسرور گردید در این سفر که موکب [illegible]
آذربایجان و آن نواحی مضروب خیام خیریت اختتام شده بود و بقرب جوار ممالک آن دولت
سیر و سیاحت [illegible] که از دولت همجوار با بلاغ دوستی و وداد اظهار مودت نمود
مأموریت جناب مشیر السعید پاشا والی ایالت حکاری که او از تصمیم عزم معاودت بمقر سلطنت

عظمی بسمع همایون رسید اکرام نظر بمسیر موکب بجانب دار الخلافه و ظهور تأخیر در ورود او مقصود
صدور جانبین [illegible] بازدید صفوت کامله آن حضرت قرار دادیم و بدایع وداد مودت
خالصانه ما نسبت بآن اعلیحضرت افزوده در این ادای [illegible] این فرصت را مغتنم شمرده نگاریم
که مراتب صفوت و موالات [illegible] بنگارش این نامه دوستی علامه نسبت بذات اعلیحضرت
شاهانه اظهار نمائیم همواره [illegible] سایه ذات همایون ما را مسرور دارد

سواد فرمان میرزا [illegible] الغفار خان پسر وزیر خارجه

چون از روزیکه بیمن تائید ایزد متعال و ارادهٔ خداوند [illegible] ذات [illegible]
والا زوال ذات بیمثال همایون ما مشید ارکان سلطنت و اجلال و مکتد دستگاه خلافت
و اقبال آمده ملزوم نظر حق شناس و مکنون خاطر خورشید اقتباس چنین افتاده که همواره در تشیید
مبانی الفت و وداد و تأسیس مدارج مودت و اتحاد با هر یک از دول متحابه علی الخصوص با دولت
بهیه روسیه خصوصاً بذل جهد ملوکانه فرمائیم و از آنجائیکه ازدیاد مراتب سلم و صفا و ارتقاء
حب و ولا پیوسته منوط بفرستادگان امین و ایلچیان صداقت آئین است ارادهٔ
علیه ملوکانه چنان اقتضا فرمود که شخص مجرب و ممتحن را بدربار آن دولت مقیم و اکمال
این مقصود را بعهده کفایت او مفوض و تسلیم فرمائیم لهذا در این اوان [illegible]
مجدت و نجدت همراه فخامت و مناعت [illegible] شهامت و صرامت انتساب عمدة
الخوانین العظام مقرب الخاقان میرزا [illegible] الغفار خان صدیق الملک که از معتمدان خاص

اینحضرت

اینه دولت جاوید بنیان و محل وثوق و اعتماد ضمیر منیر [illegible] است و مراتب
کاردانی و درایت او کرارا در پیشگاه مرحمت دستگاه شاهانه مشهود افتاده و از
بدو دخول بدایره چاکری [illegible] از مرکز ارادت زایل نشده و از شرایط خدمتگذاری
آنی غافل نمانده بود هم خطیر که مأمور شده حسن کفایت خود را ظاهر ساخت و [illegible]
که سرافراز گردید لطف مراقبت خود را [illegible] لهذا بمنصب سفارت مخصوصه و وزیر مختاری
منصوب و مأمور فرمودیم که در دربار دولت بهیه روسیه مقیم بوده از قرار دستور العمل
جناب جلالتمآب مؤتمن السلطان میرزا سعید خان وزیر امور خارجه و مضمون معاهدات
و قرار دادهای منعقده مابین دولتین ذی شوکتین بلوازمات این شغل جلیل و منصب
نبیل قیام نماید و بر مراسمات ائتلاف و اتفاق حضرتین بیفزاید و در پرستش
رعایا و تجار و تبعه این دولت علیه که ودایع حضرت آفریدگار اند کمال مراقبت
و اهتمام را ظاهر سازد و در بنای حسن موافقت دولتین و تبعه جانبین کوشش
صادقانه بعمل آورد و برآمدن از عهدهٔ این امر اهم را بر خود لازم شمارد و [illegible]

سواد نامه پادشاهی   [illegible] شهر صفر المظفر ۱۲۷۷   دولت بهیه روسیه

بعد از ستایش خداوند قدیم و نیایش بخشندهٔ کریم نفحات نسیم تحیات فزون از مدارج
اعتدال اهدای بزم ارم مثال پادشاه فلک درگاه انجم گروه خسرو خورشید کلاه
گردون شکوه شهریار ملک پرور جهان آرا خدیو قمر رایت کشورگشای بلند اختر سپهر سلطنت

واقعه از اورنگ نشین اریکهٔ حشمت و اختیار یگانه دست کامکار فرخنده برادر با اشتهار
امپراطور خجسته طور ممالک روسیه داشته مکشوف رای مهر اعتلا میداریم که چون زمان
مأموریت مقرب الخاقان قاسم خان در خدمات خارجه امتداد یافته رساننده تا یک
واسطه ممتد عن احضار خود بدربار همایون ما شده بود و احضار او بعلاوه سفیر دیگر وسیله
تجدید روابط مودت و تأکید شرایط مواخات فیمابین بسته اراده علیه ملوکانه ما
چنان اقتضا نمود که الساعه عالیجاه را بدرجه اجابت مقرون داشته یکی از خواص
چاکران را که بعقل و درایت موصوف و بحسن عقیدت و خیرخواهی معروف باشد و بتوام
مبانی مودت و مدارج موالفت را برونق منظور نظر همایون ما همه روزه مشید و استوار
نماید مأمور توقف دربار آن دولت بهیه فرمائیم بنابراین جناب فخامت و مناعت
همراه کیاست و صداقت آگاه مقرب الخاقان میرزا علی نقی خان صدیق الملک
نایب اول وزارت امور خارجه و صاحب نشان و حمایل درجه اول رتبه سرتیپی و غیره را
که محل اعتماد خاطر اقدس ما بوده و صدق نیت و حسن کفایت او را در تمهید اسباب
یکجهتی فیمابین دولتین کراراً مشاهده فرموده ایم بسمت وزیر مختار و ایلچی مخصوص اقامت
دربار آن دولت علیحضرت مأمور و وزیر مختار سابق الذکر را احضار فرمودیم لهذا
اطمینان و اعتماد کامل که بحسن نیت و کاردانی او داریم ما را خاطر جمع داشت
که در اجرای لوازم مأموریت خود و ازدیاد روابط دوستی فیمابین دولتین علیتین محکم

مزید

مزید خوشنودی خاطر ملوکانه ما و مورد تحسین آن اعلیحضرت خواهد بود معلوم است که آن
اعلیحضرت سفیر مشارالیه را بعنایات کامله خودشان پذیرفته مقاصد و مآرب او را محل
اعتنا و اعتبار خواهند داشت و در اجرای رجوعاتیکه باین دولت دارد باقتضای کمال
وفاق و فرط اتفاق که مابین دولتین یگانه حاصل است نظر عطوفت و توجه کامل
مبذول خواهند داشت همواره با ارسال نامجات مودت سمات مشید ارکان دوستی و مودت
بهمه مهمات ملوکانه را بدون شائبه مغایرت رقم زد کلک ارجاع دارند ایام سلطنت
الملغی بوزیر دول خارجه دولت بهیه روسیه ۱۲۷۷ ۲ شهر صفر مستدام باد مراسله وزیر دول خارجه
جناب جلالت و نبالت نصاب فخامت و مناعت نصاب کفایت و کفالت مآب دوست محترم مشفق
معظم مهربانا چون جناب مقرب الخاقان قاسم خان سرتیپ وزیر مختار و ایلچی مخصوص دولت علیه
مقیم پطربورغ بجهة طول مدت اقامت دربار آن دولت بهیه و دوام امور مختصه خود مستدعی
احضار شده بود اراده علیه ملوکانه اعلیحضرت اقدس شاهنشاهی ولی نعمت همایون [?]
خلدالله ملکه و سلطانه چنان اقتضا فرمود که مقرب الخاقان مشارالیه اذن و اجازه انصراف
از دربار آن دولت بهیه ارزانی و بجای او فلان بود که از جمله رجال معتمد حضرت همایون
و محل وثوق خاطر خطیر مرحمت مشحون ملوکانه است و در رسوم معاشرت و مخالطت
مهذب و کامل و از برای حفظ روابط دوستی و مسالمت و اقامه دلایل مودت و حسن نیت
فیمابین دولتین مجرب و بهترین کاریدار مواقف نامه مودت ختامه مبارکه بسمت وزیر

مختار و ایلچی مخصوص مأمور توقف دربار اعلیحضرت قوی شوکت امپراطوری فرمایند و در اینوقت
جناب معزی الیه بمحل مأموریت خود روانه میشود دوستدار این فرصت را در تجدید مراسم احترام
و مودت مغتنم شمرده بنگارش رسیله الوداد خاطر صفوت مظاهر آنجناب جلالتماب را
از مأموریت او قرین اطلاع داشته توقع مینماید که اولاً از محبت و رعایت مخصوصهٔ
خود بهره یاب داشته بطوریکه از اوصاف حمیده و حسن سیرت آنجناب جلالتماب
منظور است از حضور عطوفت ظهور اعلیحضرت امپراطوری درخواست خیرخواهانه بنماید که
جناب معزی الیه را ببذل الطاف ملوکانه و انجاح مقاصد و مآرب قرین کمال امتنان
و خورسند فرمایند و خود آنجناب جلالتماب نیز بملاحظه اتحاد دولتین علیتین در انتظام مهمات
و انجام اظهارات و مطالب معزی الیه همت توجه کامل مصروف بدارند مترصد است
که همواره دوست حقیقی و محب صدیق خود را بنگارش رسایل محبت دلایل خشنود و شادمان نماید
دستخط مبارک ایام عزت و جلالت مستدام باد ۲ شهر صفر ۱۲۷۷ پادشاه در جواب عریضه مشارالیه
عریضه [?] رسالک عرض که بود از لحاظ انور اقدس گذشت و از قرار منظور
آن دولتخواه در عزیمت خود از راه ارزنة الروم باسلامبول برسید و از آنجا بلندن
اطلاع داده فرمودیم چون جمیع خیالات و منظورات آن دولتخواه بلاملاحظه اشراقیت
خود البته منتج بلکه صلاح و خیر دولت خواهد بود قرار مزبور منظور همایون بی عیب آمد
و مقرر میفرمائیم بهمانطوریکه بقصد برای دوباب صدور دستخط مبارک باعلیحضرت امپراطور

فرانسه

فرانسه که عرض کرده بود بجهات چند و محسناتی که در عریضه آن دولتخواه مندرج شده بود
رای و صوابدید آن دولتخواه مقبول و پسند خاطر خطیر مبارک آمد و دستخط همایون بعنوان
نامه مودت ختامه شرف صدور یافت و اینک وزیر امور خارجه نیز آن دولتخواه را از
داشت امر و مقرر میفرمائیم که از اسلامبول برسید و از آنجا بپاریس عازم گردیده نامه
باعلیحضرت امپراطور فرانسه ابلاغ نماید و حاصل این مأموریت خود و حالات اتفاقیه را
که با امپراطور فرانسه نوشته شده در عهده [?] برساند ٦ شهر صفر ١٢٧٧ بعرض حضور همایون [?] نامه
چون جناب فخامت نصاب میرزا جعفرخان مشیرالدوله رئیس مجلس شورای کبری از دربار
دولت ما مأمور دربار دولت انگلیس بود باقتضای کمال یکجهتی و مودت خواهش نداشتیم که شغل او
سفیر روشن ضمیر و مستحضر از مکنونات خاطر خطیر همایون ما عزیمت انگلستان نماید و از جانب
مودت جوانب نسبت بآن اعلیحضرت علایم محبت تازه بظهور رساند و رسوم مودت و یگانگی
مرعی نمود لهذا امر و محبت قدیم و خلت و صفوت قویم تقتضی که بدین وسیله تحسنه بمقام
تجدید عهد و تأکید روابط مواخات با آن پادشاه خجسته اختر برآمده تفصیل مکنونات ضمیر منیر
مهر تخمیر خود را که محول بتقریر سفیر مشارالیه نمائیم و امیدواریم که بعد از ادراک حضور آن اعلیحضرت
و تبلیغ اطلاعاتی که از نیات حسنه و وثوق خاطر مهر ذخایر ما بدوستی آن اعلیحضرت دارد
روابط یگانگی فیمابین این دو دولت بالمضاعف مستحکم گردد و وجه همت والانهمت آن پادشاه
بافزود اقتضا ازدیاد مراسم الفت و اتحاد دولتین بیشتر معطوف و مصروف آید

و البته بیانات جناب معزالیه را بسمع قبول اصغا و از عواطف ملوکانه

میرزا خان کارپرداز بهره‌مند خواهد دانست و السلام حاجی میرزا محمد خان در بغداد

الحمد لله که شکرانه نعمت بی‌منتها و سپاس بیحد حضرت ایزد متعال و خداوند بی
نقص و زوال که ذات اقدس همایون ما را زیب افزای سریر سلطنت و تاجداری و زینت
بخش اریکه خلافت و شهریاری فرموده بر ذمت همت سپاس گذاری لازم دانسته ایم که در حفظ
رفاه کافه رعایا و برایا که ودایع حضرت آفریدگارند بذل جهد ملوکانه فرمائیم تا همگی در
الی الامان غنوده و از منبع تفضلات وارسته و آسوده باشند و از آنجا که انتظام امور کارپردازی
بغداد که محل عبور و مرور رعایا و تبعه دولت علیه از زوار و کسبه و تجار و سایرین منظور نظر
مرحمت گستر ملوکانه بلیغ و میخواهیم پیوسته شخص مجرب ممتحن را که پایه صداقت و کاردانی او
لیاقت و قاعده شناسی او مشهود رای جهان آرای خسروانه آمده در آنجا مقیم و امورات تبعه و مترددین
دولت علیه را بعهده کفایت او مفوض فرمائیم لهذا اینکار را [illegible] و بنابر همراهی
و [illegible] مقرب الخاقان حاجی میرزا محمد خان دبیر خارجه که همواره مراتب کفایت و کار
گذاری و صداقت او در پیشگاه حضور همایون مشهود [illegible] در هذه السنه [illegible] او را
بمنصب کارپردازی اولی مخصوص دولت علیه منصوب و مامور باقامت آنجا فرمودیم که از قرار
دستورالعمل اولیای دولت علیه و فصول عهدنامه بهیه الدولتین العلیتین بلوازم خدمت پردازد
و سرپرستی تبعه و تجار دولت علیه قیام نموده در تهیه استحکام مبانی مودت و اتحاد فیمابین

دایمی

دولتین آثار کفایت و صداقت خود را بعرصه ظهور برساند و با کافه رعایا بطور خوب سلوک
و رفتار کند مقرر آنکه عموم رعایای دولت علیه مقرب الخاقان مشارالیه را کارپرداز مستقل
دانسته از صلاح و صوابدید او تخلف و انحراف جایز ندانند در عهده شناسند [illegible] ۱۲۷۵

سواد دستخط همایون ناصرالدین شاه در حین ماموریت فرخ خان به دولت انگلیس و فرانسه

چون ایزد متعال پادشاه با استقلال اعظم و شهریار بالاستحقاق اکرم زیب افزای سریر
خلافت و تاجداری و زینت بخش اریکه سلطنت و شهریاری محیی آثار عدل و انصاف ماحی
علایم جور و اعتساف داور تاج و تخت دارای فر و بخت شکوه بخش دیهیم و کی ملاذ
الاسلام و المسلمین ملک عدالت گستر خدیو رعیت پرور افتخار ملوک کیان مالک بالارث
کل ممالک ایران مطابق این مبارک سطور هر کس توانائی و تعلق داشته باشد معلوم میداریم
که در بیستم شهر محرم الحرام هذه السنه هزار و دویست و هفتاد و سه هجری در پاریس فیمابین اعلیحضرت
ملوکانه ما و اعلیحضرت پادشاه اوستریا موافق اختیارنامه‌ها که از طرفین داده شده بود
یعنی از ما بجناب جلالتماب مقرب الخاقان فرخ خان امین الملک سفیر کبیر دولت علیه ایران
صاحب تمثال همایون و حمایل آبی و دارای کمر مکلل بالماس و غیره و از جانب اعلیحضرت
پادشاه اوستریا بجناب [illegible] بارون ژوزف الکسندر [illegible] صاحب نشان [illegible] سلک
امپراطوری [illegible] و تاج آهن از مرتبه اول مشیر مخصوص و سفیر کبیر خود مقیم دربار
دولت بهیه فرانسه عهدنامه دوستی و تجارت قرار داده شده است که مشتمل است بر فصول آتیه

خطبه و تکمله الکلمه از [illegible] است چون عهدنامه [illegible] عید سعید

شکر و سپاس بیحد و نعمت خدا را که امروز عرصه جهان در دیده جهانیان بشکوه عید سعید
و شهود فصل ربیع روشن و گلشن ساخته و غلغله سرور عیش در [illegible] سما و ارض انداخته
عید نوروز فیروز است و عید دیدار شاهنشاه ترک خسرو غازی حامی دین مبین تازی
المؤید من السماء المجاهد فی سبیل الله ابوالمظفر شاه عباس که دربانش را شاه عباس ثانی کند دربانی
امید که تا جهان را لیل و نهار است و چمن را خزان و بهار ایام هر بهار با بهار ایام سلطنت دوام
خدیو بیهمال خواجه خسروان و خسرو نیکوان و خاتم شهریاران و افسر تاجداران رافع اعلام الطاف
دافع [illegible] سلطان السلاطین ابوالملوک تاجور فتحعلی شاه که او است سایه مراحم سبحانی
سابق و موافق و مرادف و متوالف باد برب العباد و السلام خیر ختام

مراسله

خواب بهاره دوش در بستر [illegible] طلیعه صبح آشکار گشت مرغان
سحرخوان در شاخسار [illegible] سبحان الله [illegible] از خوابم بیدار داشتند
از خمار خواب بهار سرگران داشتم و دل در [illegible] افسرده در [illegible] چون دست
کردار در [illegible] گسست و زبان از گفتار عبارت درست [illegible]
عنان [illegible] گذشت دیوم راه هوش زدی جز رحمت خواب هر چه داری بگذار شعله [illegible]
سحر [illegible] شعله [illegible] افروختی [illegible] آتش [illegible] ای کاش که میسوخت [illegible]
آتش جانم تا بر در او میبردی [illegible] بستر [illegible] داده و سر در بالین گرانی

نداده

ت زده بخواب زمزمه [illegible] الصباح [illegible] بدمدمه فرد خوانی گرفت
ایمردم [illegible] در طاعت [illegible] ترشی دار و در حال خجلت پرده
از چهره برخواست با چشم بیدار و دل خفته ملوکانه بحضرت یگانه [illegible] در ترتیب نماز
نوشته الصلوة معراج المؤمن که خواب [illegible] رقم بستر چنان کرم
که [illegible] بعلم رجب صاحب معراج صلی الله علیه و آله را [illegible] گذشت آه
ندامت از سینه [illegible] و [illegible] از دیده [illegible] گفتم ای خاکی بسر
[illegible] دل از [illegible] دیده [illegible] ره بستر یافته تا به بستر

ایضاً مراسله ره زنوع یافته و السلام ظرایفانه

[illegible] ظلمت [illegible] وجانم [illegible]
عزیزت [illegible] نه در [illegible] تنگ [illegible] اخلاق [illegible] و سرور دارم
و نه در [illegible] این [illegible] مختلف الاوضاع [illegible] با چنین [illegible]
[illegible] با چنین خلق [illegible] دلم از [illegible] حوادث [illegible] و خاطرم
[illegible] با این فراخنای [illegible] تنگ [illegible] از فرط تنهائی
در [illegible] المؤمنین چون در دیار فرنگ غریب [illegible] میان انجمن
[illegible] باجمله از زندگانی [illegible] و آرزومند [illegible]
[illegible] بار [illegible] و از [illegible] محبت [illegible] نمیدانم

تو در چه کاری و یکمنه نا ملایم کرام مسئله گرفتاری اقوال و خیال پوچ و پوچ خیال صاحبان عالم
شهود است بر هم زنی بساط فراغ است یا در عمومیت آدم منشی فرشته خویت با همه
جانفزای خرمی در ایام لکرغ الواقع ذریه جناب آدم ایمان وزادهای رحم محترمه حضرت
حوا ایشاننه عذر شیطان در عدم سجده معذور است و آفرت باینها که مسئله اندر
البوار خلیع العذار زنجیر گسان برده منظور بجز امواج مکرم که زدیدی ازل بجز آنند
خط غلامی دادم خلک تی باروان آب بقا آتش بیان بی تکلف بغدار ره ایشان دادم
به نفوط شتر دایر خرد ضرورت که مرده و زنده معتادی ملت کادم باری یکجا بیشتر
سرکاری روی زنجیر سیاه است و خاطرم معترف بگناه والسلام خیر ختام

ظن غالب نیست که این نوشته از میرزا تقی علی آگهی باشد

ای روی تو نخوری تو آرایش جانم عشقت جبل فسانه و حرف بزبانم امروز را بغیر در
طالع کو در محبت حضرت مؤید منصور مسرور بوم که از مقدم خویش کلبه درویشان را بر یک
ریحان چون باغ کردستان و زنگ گلستان که گرتو گزیده کرم آن ابطوری عزم خرمیده
درهم آن برادرم که ذره کوفتند و اهل رفتند آورد بی با خبری یک کبوتر از غالیه
موالیه آن غالیه تر چون لاله که با لاله در آویخته لولو یا غالیه با غالیه آمیخته
بوسیده بر سینه و سر که اشتم قدرش بر داشتم بر کار مؤیدی مبارکش خواندم هر دو
برقص آمدیم سامع دقایق بیادت مشعله و آشوب کردیم خوب کردیم و خوب آوردیم

که بیای لعل یار سومیم بود خامه کاملیست و این مجنون بود در سر عاشق شور و شوق
شعله نه زیادات است و دو رو سلسله سلسله ای قوم زلف مشکبار مسئله را است
لیکن دو بار نوشته بود دیده که در حضرت امام همام شما را فراموش نکنم با همیشه با
ایشان شما را یاد میکنیم و غمها بر یاد در خوشت لام است در حضرت خدا و پیغمبر با
شما در حضور بیم و غایب نیستیم هر تو در دل و یاد تو در اندیشه ای اگر ایشان حال
گرفته است که شغل بود صورتهای خوراک الفور بید به در بین قطعه است
و انشا و غزل مزد آن کوه و بجهت احتراز خاطر و مجلس حضور مجمع سرور فرستادم
در داد دریغا زیاده رشم دو روزم جمله بشت و شب همه دیگر
دو رشم از چه از دو زلف نیز سیا دو رشم از چه از دو نرگس مخمور آید دور دارم
بیای لعل از آن دو پیشه تو دو در هم شکسته جبین و رنجور ریش خوارم ریش بر نفس وصلت
کز تب هجران مزاج کو مخمور مخمور ان بود با تفاق طبیبان ضرب زنبور بود شربت
زنبور قطره از عنبیت بیا بدار از پای مخمور ان هر از انکه یست زشربت کافور
کل شکر اندر علاج گویم اما کل گلستانی شاید گفته لاهور قوت دل خیزد از مفرح
یا قوت یا قوت اندر بدخش و در نشابور نامه بگفت بیا آمده لبم که مژدش صبح
نسیم صبحش مزدور بکده چین در او بدایع مانی نامه شیرین در او حکایت شاپور
خواهی دانی از دو ریسته چو خم یا تو زلف دو رشته خیز زلف دور قصه هجران دراز باید

علیکی خاصه سخن دانی بود چه عاشق مهجور عجز بود همین عشق و لیکن همه آنم زاهد فاسق
شناس و عاشق مغرور تا چه تمنا کند ز طلعت خورشید کر یک شب تاب یا که مرغک شبکور
باد کران باش کو سرور وصالت ما ز وصال تو با خیال تو مسرور خوش چرو خوش
چم که روز کار بد اندیش قصر بقیصر گشت و ملک بفغفور لعبت بازان ز چشم و طره
عیاد کرج لعب نهان بود بهانه بلعبت مشهور خون صراحی بریز که بجزای کرد شکم پر ز
ز نطفه انکور نطفه انکور به که در رحم جام زاید هر دم حلال زاده صد حور سینه و پستان
تبارک الله بابیست لقمه بلوری و حقه بلور من ز تو محروم لیک در همه آفاق شوم در عشق
تو چو حسن تو مشهور قول و غزل بشنو در ترانه مطرب ساله ابجد بخوان و ناله طنبور زان رخ خود
زان قامت بزم شبستان مشعله این است و شعله طور چنگ سامرزنی بیاد قدح تاج
با همی خور بیاد عاشق مهجور شوهر زشعر صاحب و طلع دستامرزنی بشوق بحجت دستور
مخلف از این روی مستانی خرم مجلت از نازی روی مستانی بمور ساعیست دوام
باز شادی خاطرانت همیشه اکر مسرور باز مخمور آن دو نرگس شهر عفو از سحر آن دو

مرحله نرگس سرور و السلام خیر ختام کیراست

واضح خط بنده که معروض میدارد که چهار سطر از خط آقا ابراهیم که رشک چهار خیابان
گلزار ابراهیم و غیرت بخش روح و ریحان جنت نعیم بود با قطعه ثلث خط شریف و پنج
قطعه دیگر رسید هر هفت قطعه دخش شاه تمنا راه هفت اوج زیبا سرشت بدن نمونه از قطعات

هشت بهشت لکی از وصف قطعه خط ملا زمانی چه نویسم که با قوت در پیش او عبده
نوشته و علا یک در لسنه و افواه علاالاشهر خط صاحب نوکیسا خطش خام است و بمقدار
علیکم بحسن الخط درباره آن تمام صیرفی لکو بصر آنی جواهر خطش بسا طکاک آراید روات
و این مقوله لکو لواد آتیه اخبار نه زمان بر پا خیزد و دیده نکارد سزا و بلطف
کرسی خط را برسم جزم بر خاک خجلت نشانیده و غبار کسادی بر ریحان خط خوا
دقیق زلف بحق بویان نشانده و در خطش دم ابهار شکسته را تاثیر بوسیدنی بخشیده
و ثلث صفار صفحه اش قلم نسخ بر تر تیر کامل و رقاع جال جبین نو خطان کشیده
اینکه در عوض یک قطعه خطش هفت قطعه فرستاده ام بمقدار جا و با خسته عشرا شما
درباره آن ناتمام است بطار رسته قطعه دیگر تکمیل این عنایت شامله و عندلیب
مرحله زبان نغمه طراز نوای ذالک عشره کامله خواهند ساخت و الحق تعزیت دیده
بوصول مکتوب بموت اسلوب که ای انجناب فخامت نصاب که دوای طیبش را لب جاب
و بواعث وجه عیش را جاذب بود فایز گشتم لکو چه از قضیه عظیمه رحلت شهریار
بزرگوار امپراطور خجسته آثار از این دار فانی باین سرای جاودانی که قلوب عموم اهالی
آن ملک و ملت را مبتلای درد و الم و گرفتار اندوه و غم کرده است بحکم اتحادی که میان
دولتین علیتین حضرتین واصلست در نهایت حال نهایت ملال رخ نمود و الحق دلها را شکسته
و خاطرها را خسته داشت ولکن مقارن آنحال اسباب تسلیب و صبر و تسکین دلهای دیگر

بحمد الله تعالی فراهم نظر آمد که سرکار اعلیحضرت امپراطور اکرم الکسندر نیکالاویچ بر سریر سلطنت موروثه
ممالک روسیه جلوس فرموده‌اند و این نشاط و انبساط بزرگ زنگ کدورت را که در آئینه عهده
واقعه پیش بود زدوده دهقه‌ای اندوه را از چهره‌ها و جباه گشوده است چاکران
این حضرت همایون و بندگان این شوکت روزافزون هم که بحکم ثابت و پیروی باطن خاطر
اقدس همایون اعلیحضرت قوی‌شوکت شاهنشاه ولی‌نعمت خود کمال هواخواهی را نسبت به
دولت قوی‌شوکت بهیه دارند و خود را در مواد سوگ و سور و غم و شادی با هواخواهان آنحضرت
سهیم و شریک میشمارند به بهجت که ازین بشارت عظمی چه قدر خورسند و خوشوقت
و تسلیت‌پذیر هستند و نیز علاوه بر اظهارات مزبوره بر دوستدار لازم آمد چنانکه آنجناب
از مراتب میل قلبی اعلیحضرت امپراطور نسبت باعلیحضرت شاهنشاه ولی‌نعمت من اظهار نموده‌اند
دوستدار هم از مراتب میل باطنی و قلبی سرکار اعلیحضرت شاهنشاهی خلد الله سلطانه نسبت بآن اعلیحضرت
اظهار نماید ازین دلایل محبت و مبانی واضح و روشن است که رشته اتحاد دولتین علیتین ابدالله
تعالی الی الابد همه‌روزه در استحکام و اساس موافقت پیوسته پایدار و برقرار خواهد بود و چاکران
دو حضرت نیز در ازدیاد روابط یگانگی و الفت بقدر وسع و طاقت خواهند کوشید و اینکه
آنجناب اظهار خوشوقتی نموده بودند از دلایل دوستی و اعتمادی که نسبت بجناب شارژدافر مقیم
دربار این دولت ابد قرار و شهادت جناب معزی الیه در حق دوستدار داشته‌اند بدیهی است که دوستدار
باید در دلایل محبت و مراتب دوستی نسبت بجناب معزی الیه اقامه نماید و در اسعاف و انجاح

دوایل

اموری که تعلق بمأموریت ایشان دارد بکوشد که باین واسطه حسن اتفاق دولتین علیتین یوما
فیوما در ازدیاد باشد الحق نظر بمراتب خیرخواهی و صدق نیت جناب شارژدافر سفارت
که تا اکنون بظهور رسیده سزاوار آن است که اظهار خوشوقتی از طرز و طور ایشان بآنجناب شود
و در ملاحظه پاس خاطر معزی الیه لوازم اهتمام بعمل آید زیاده تصدیع نداده دوام ایام دوستی و محبت را خواهانم

سواد فرمان مانند قریه کهنمویه محل مولد ناصرالدین شاه از عمل اسکو

الحمد لله که چون خداوند یگانه جلت عظمته بنا بر ظاهر ساختن اسرار اعتلا و عند منزه از نقیصه نیل و زوال
باقتضای حکمت شامله و رحمت سابقه و حجت بالغه و محبت بازغه در هر عصری از اعصار
برای اعلام قدرت و اتمام نعمت و اکمال فضل و ایصال عدل یکی را از ودایع آفرینش
که باختیار مجموع حقایق و جامع محبول و بمکارم صفات و الا مجبول است انتخاب و اختیار
فرماید و در یک بجلی بایشاه و بکتار مفاتیح نهی و امر و مقالید نفع و ضر و ازمه ملک و دولت
و اعنه بأس و صولت در کف نشو و اقتدار یکی از گزیدگان مشیت خویش سپرد و نقاطه کن
تا دوایر ابداع علیم تا بدین وسیلت امور جهانیان نظمی بسزا گیرد و قواعد دین و دولت
رونق و بها پذیرد و موجبات ایمنی و امان فراهم آید و زمره عباد با آمال خیر و مراد کامیاب
و دامن بغی و عناد رتق کرده و شوائب و قبایح از حظوظ امم و مصالح منقطع تمهید فصل
الخطاب تاکید این قول مستطاب که در بهترین ساعتی فیروز و خجسته و جایی فرخ و فرود
با نوای سعود و شرف مشحون بدایع نظرات و طرف منتقص بیان و برکات و مکتنف

حرکات متداخله ایلاتی قطب و ستم از انواع و ابواب که هریک از ثوابت معدوده و سیارات
سعوده الطالع گشته بود و کواکب از وجه وصفه با بارات علویه مشترک آمده باعتزاز و افتخار
گشته جای انجم بساعت میمون شو بر ایام زایچه آن اختر شمار ولی جاوید سرت اکلیل
راس تقاویم نموده جبهه دفاتر بود زیور آن رقم کرده‌اند و مدارک و زوایای آنرا از توقیع
ولادت همایون مزایای شرف انتقالات کلیه داده‌اند در چنین ساعتی گوهر شفق پیکر
و پیکر پاک ملک مثال نواب همایون ما علم بر افراشته حضرت آفریدگار و برداشته دانای
نهان و آشکار بنابر تجلی سیمای نور وجود نور ظهور کرامت کتاب بسطور شهامت
شرف قدوم بعرصه وجود بخشیده و از کیوان غیب بایوان شهود خرامیده در بهترین قطعه ملک
و خوشترین بقعه روح افزا دلنظیر ارم و قایم مقام حرم است موسوم بکهنمویه من مضافات اسکو
از نواحی دارالسلطنه تبریز بتجلیات ظهور از ازل فرخ بمقتضای خبر ان للبعض من بقاع الارض
ساحت عروق و اعصاب و شعاب آن بقعه لمعان فروغ درفش شکوه این
بنای السماء ذات البروج الهام غیب ابهام قلب سلطانی که منافع و متوجهات قریه
مزبوره وقف عمارت بیت الولاده مبارکه است و در تشئید و ترصیص قواعد و مبانی آنجا
صرف شود و چاکر رفیع جایگاه خجسته الاطوار والاشباه رضا بیک را که در حضرت اقدس همایون
بصفت امانت و صداقت موصوف و در توقیه اینگونه خدمات بمهارت و حذاقت معروف
بشرف تولیت و خدمت آن مقام منیع و حرمت و عمارت مولد رفیع سرافراز و مباهی

جلیله

جلیله قرین مباهات و اعتزاز فرمودیم و در ازای این خدمت مبلغ تکمیله آن برسم استمرار
درباره او مبذول و انحضرت جلیله را بعهده او مفوض و موکول داشتیم که در تنقیح حدایق و تنظیف
صحن و سرادق و تهذیب ریاض و تشذیب غیاض و عمارت قصور و غرفات و اعلای
بروج و شرفات و ترتیب خیابانهای اشجار و تطییب جداول انهار آنجا لوازم اهتمام
بعمل آورد مقرر آنکه حکام و عمال خجسته اعمال ممالک آذربایجان مالیات قریه مزبوره را از
قرار جمع مخروضه و برای صرف عمارت بیت الولاده مبارکه مقرر و مرجوع دارند و
رفیع جایگاه فخامت و منعت همراهان مقربه الخاقان مستوفیان عظام و کتبه کلام شرح فرمان
همایون را در دفاتر خلود ضبط نموده از شوائب نقص و تحریف مصون دارند ۱۲۷۲

فرمان حکومت عراق و نصب وزیر نظامی میرزا احمدخان

آنکه از روزیکه نظام مهام سلطنت و جهانداری و قوام امور خلافت و شهریاری بتائید حضرت مالک الملک
علیم در قبضه اقتدار نفس همایون ما مقرر و تسلیم گشته مطمح نظر عنایت اثر و منظور ضمیر مهر پرتو گسترده داشتیم
و خاطر دریا مقاطر اعلا را برای ابهت علیه گماشتیم که از هر جنس و جزا هر جهت بوفرا خور مراتب
اختصاص تعیین و تشخیص دهیم و هر یک از خدام دولت علیه را بمناسبت مقام پایه تخصیص گذاریم
چنانکه پایه خدمت برتر و در رفیع بارفیع تر مراتب عزت و اعتبار خدام نیز بدانمثابه عمده و رفیع خواهیم
در ارتقاء مراتب عزت و اعتبار او مضایقه و دریغ نداریم علیهذا رفیع جایگاه مجدت و نجابت همراه فخامت
و منعت آگاه مقرب الخاقان میرزا احمدخان وزیر عساکر منصوره نظام و غیرنظام که در خدمتگذاری

و ادارات و دولتخواهی درداد و پایهٔ صداقت بکاری بلند نهاد و در لفات انضباط سپاه و دیوانی
انتظام عساکر ظفر پناه و خدمات صادقانه و اهتمام چاکرانه او در نظر همایون ظاهر و باهر آمد
و بمساعی موفوره براتب کمال بهم رسانید که از توجهات کامله و مراحم شاملهٔ ملوکانه باکرام مخصوص تشریف
و ابد و بمقام فرید اعزاز و تجلیل لایق و سزاوار آمد لهذا بفرط اقتضای مرحمت و مکرمت بامر
جلیل و شأن نبیل حکومت عراق بعد در نهم به اینک درو ابواب بجهت کفایت و کفالت عالیجاه
مشار الیه محول و واگذار فرمودیم و قات عقبا را اولو بطراز این تربیت و مواهب تزیین و مطرز
داشتیم که در قواعد و رسوم حکومت و مردم داری آثار کفایت و کاردانی خود ظاهر کند مردم
از محاسن اطوار و مهام کردار او مخصوص و شاکر باشند و در عهده شناسند

نکته معارای بنا مهندس و مهندس این نه رواق مقرنس که طاق بلند گردون را بی پایه قائمه و ستون
افراشته و بنای عمارت جهان بعمارت و امارت حیات استوار داشته نه خشت و رشته معماری
برآن بکار رفته و نه دست افزار نجار بدان راه یافته هو الذی خلق سبع سموات طباقا ما ترا
فی خلق الرحمن من تفاوت فارجع البصر هل تری من فطور ثم ارجع البصر کرتین ینقلب الیک البصر خاسئا
و هو حسیر تقاضای حکمت بالغه و نعمت سابغه معمورهٔ روی زمین بوجود سلاطین با فر و آئین تزیین
داده و سایهٔ نعمت خداوند الذی وسعت کل شیء بر انفس و آفاق گسترده امعال اقالیم حفظ
با عمل ملوک زمانه تفویض فرموده کذلک یتم نعمته علیک و علی الذین من قبلک حراست ثغور

المملکت

المملکت واسعة الارجاء و آن عرصه بسیطة الانحاء بملاحظ عنایت و محافظ رعایت ما موکول
آمده تحمل این بار ثقیل و تکفل این کار جلیل اجابة للحق الاستعداد و اصابة للخلق بما یستحقونه
من المکرمة و الاستعداد کشف است و کارها در ذمت ما لازم افتاده از بدو ورود موکب مسعود
جانب آذربایجان الی الان همت خدیوانه به تحصین قلاع و تثبیت بقاع و ارتقای بروج مشیده
و ارتفاع دروب سنده و وشتهر ابطاخیل و سد منافذ سیل و تعمیر مساجد و تأسیس معابد
و صرف سبیل خیر در رفع رخنهٔ غیر گماشته ایم و برای تهیه اسباب و تعبیه ادوات آنها
مرتبهٔ عنایت و التفات مهندسین ماهر و معماران واخر که بمقیاس فکر و قیاس ساحت کره
خاک را با آسمانی مساحت کنند و طرح قباب افلاک را بسهولت و راحت بر الواح ضمیر کشند
در حضرت سپهر بسطت تربیت داده که همگی رموز این فن را با مشاهدهٔ ضمیر الهام پذیر از علمای
الاسلام و فرنگ کما ینبغی آموخته و مصابیح فضل و هنر با شاهد مکرمت و افاضت رحمت
طبع هنرپرور ما پیش افروخته اند علیا میرزا جعفر خان مهندس باشی که بنظر اکسیر اثر در هر باب
و هر فن با هر و ممتحن آمده تجربت بانی لآلی درخشان که اصداف الطاف ما پرورده بود او چون در
نفیس بخواهانی ضمیمه مهندسی سرکار رئیس گشت و پس از چندی که خدمات او بملاحظ قبول ملحوظ
و مراتب امانت و فرط درایت او مرارا مشهود خاطر خطیر ما افتاد پایهٔ اعتبار و ارتفاع
بنای افتخار او فلق یافته امر بنائی و مرمت که در حقیقت متعلق بفن هندسه و حساب و حجت است
بعهدهٔ اهتمام او موکول داشتیم که در کل ولایات آذربایجان از تعمیر قلاع و مرمت حصون و بنای

عمارات جدیده و کثیره و عمارات عتیقه هر چه اتفاق می افتد خاصه در عمارات تبریز و تحقیقا آن
که مقر سریر خلافت است بحسن استصواب و استحضار و تقدیر و تدبیر او قرین انجام و اتمام آید
که در تشیید ابنیه و ترتیب آلات و تهیهٔ عمل و تدبیر کار روش بلیغ و جد بلیغ معمول داشته خاطر
اشرف ما را در حسن خدمت و صدق ارادت خویش راضی و خوشنود نماید مقرر آنکه عالیجاهان امرا
عظام و چاکر بگیان و حکام امر بنائی و مرمت قلاع و عمارات آذربایجان را کلا بعهدهٔ عالیجاه
مشار الیه محول دانسته قبض او را در این باب مناط و معتبر دانند کتاب سوالش کتب بر شرح فرمان
همایون ثبت و ضبط نموده از شائبه تغییر و تبدیل مصون و محروس دارند در عهده شناسند

از جانب خاقان مغفور فتحعلی شاه خلد الله ملکه بجناب حجة الاسلام والمسلمین حاجی میرزا مهدی

بر لوح نورس آرای محراب سجده عبادت زیب بخش منبر صلات منبع فیض وجود سرچشمه حقایق بینا
و سجود ها در صراط حق مرکز دایرهٔ شریعت مطلق ناهی مناهی ملت بیضا ناشر اوامر شریعت غرا
دانای آیات کتب و تنزیل بنیاد رموز اسرار و تأویل مفتاح ابواب هدایت مصباح مشکوة
کفایت فخر المجتهدین پیشوای اهل یقین طایف بیت الله واقف سر الله عالی نسبه قمر بار سلمه الله
مکشوف میداریم از آنجا که انوار مشیت و قدرت حضرت احدیت از روز ازل پیوسته بر وجه
سعود طلعت همایون ما بود که در عرصه گاه وجود در مرکز اقلیم چهارم که قلب اقالیم سبعه و دیده ممالک عالم است
حافظ بیضهٔ اسلام و آمر دایره انام باشیم و از تاجوران تاج و از مخالفان دین باج گیریم و از اجرای
اوامر شریعت غرا و انفاذ در مناهی ملت بیضا حکم قضا دهیم الحمد لله و المنة از بدایت حال که آیات

جلال

جلال در ناصیه شوکت سپهار پدید آمد تاج تاجوری از فرق همایون زینت یافت عنان
اشهب ملکداری و سیاست بقبضه اقتدار آوردیم شکرانه این نعمت کبری و عطیه عظمی طالب رضای
حق شدیم داد عدالت و مروت دادیم آسایش خلق خواستیم فرزند و لیعهد ارشد نامدار و
خورشید فلک اقتدار عباس میرزا را که عنان خلافت را در دست و شجر کشورستانی را بر گستان
سلطنت نو نوحاست تن توانا را جان و روح نور و مشکوة شوکت را مصباح است مقالید مملکت
گیری را مفتاح تائیدات غیبی و الهامات لاریبی خاطر همایون ما رهنمون آمد از برای حفظ ثغور
اسلام مأمور سرحد آذربایجان فرمودیم در هنگامی که از منال آن مملکت حاصل رخت صرف
اسباب و آلات حرب و جدال نمود تو بهار ریخت سرهنگ و سرباز بر انگیخت و در همه سال بمخالفان
دین برزد و خورد و جدال آویخت چون مردم آن مرز و بوم بر فاهیت روزگار آمده و در مهد
آسایش آرمیده نه کفران این نعمت عظمی کردند خداوند حکیم توانا خواست که قدر سلطنت قویم ما
بر دماغ ایشان آیات غضب الهی هجوم آورشده از یک طرف فرزند نامدار از خواست و تقدیرات
کردگار در بلاد ملتوع آمد در طلب آنچه که با تقدیر موافق نیفتاد جنگ کفر با اکثر ولایات آذربایجان
غالب شده دود ظلمت رفتار شان بر مملکت ایران محیط عموم ناس متزلزل گشته آنگاه
دانسته که در مقابل نور ظلمت انکار است و قرینه رحمت خدا غضب پدیدار ایام راحت را
بزحمت مبدل است و زمان آسایش را با رنج و محنت توامان جزای کفران نعمت چنین
دیدند و از پاداش عالی و ناشکری ها ترسیدند فرزند ولیعهد نامدار ما که معمار کاخ صلاح است و مهندس

مبانی فلاح مامور فرمودیم چون آفتاب تابان بظلمت کفر شتابان و نازل از اشعهٔ انوار کفر
را از آئینهٔ ایمان زدود آنچه از خزاین و بال بحر اصلاح دین و آرایش مسلمین خواست از
خزانهٔ عامره بلا مضایقه دادیم تا آن خلوص اعتقاد قلب مبارک همایون و اهتمامات فرزند
سعادتمند فرمانفرمای عالم برتقاری دولت افزود کاخ سلطنت قویم گشت و ارکان ملت
اثنی عشری مستقیم از غلبهٔ عموم ناس فرج بعد از شدت حاصل آمد در فصل تابستان از آذربایجان
برخی وارد ری با لشکر قلیل عزیمت یزد و کرمان که ولایات مذکوره بتصرف آورد
بجز اسلام شتافت متمردی حالت که مخرّب دین مبین و سد طرق عابرین و قطع ابواب
جمع دشمنان مسلمین بعد از سطوت شوکت فرمانفرمایی در قلعه جات محکم متین محصور شده از گلوله‌های
توپ آهنین بر حصارهای مستحکم کلی کوفت قلعجات استوار ترشیز و امیرآباد و خبوشان و تربت
و شهرهای نامدار را خراب و منهدم که اساس ستم پیشگان خلاف اندیشه را رخنه آن رحمت
آشوب را بالمرّه عافیت کرد فکر ظفر سرخس و تخلص اسرای مسلمانان که تیغ به جهانبانی آب داد
که هیچیک از پادشاهان سلف چون خلف نامدار لشکر نکشیده در جدال آن طوایف ضاله بهره
نگشته بعد از فضل خدا و توجه سایهٔ خدا در کمال جلادت و جلال با بلغار چون شهاب ثاقب
و بلای ناگهانی برای بدکیشان مخالف که زیاده از پنج هزار سوار ملکی و موالف که از طوایف
ترکمانان جمع و آمادهٔ کارزار شده بعد از منازل شش هشت روز بتوالی لشکر ایمان با جنود شیطان در
آویختند از صدمات توپ و تفنگ سرکوب بسیار از مخالفان در آن کارزار باطل و بقیه

دلیر

ب

وتفنا چندی از غازیان مجاهدین با سرور شهید گشت در خون اعادی در آن افتادند هیچ نام جاب
روز هشتم که آفتاب ظفر از مطلع انوار عنایت الهی طلوع کرد شاهزاده انجم جوهر سنیه با افواج
قاهره و توپخانهٔ باهره در رسیدند همهٔ لشکر ایمان اشتند باگروه مخالفین مقابله و مقاتله کردند
توپهای رعد آسا چون ثعبان کلیم بجنود شیطان رجیم انداختند پنج هزار مرد جنگی ترکمان
کشته و کمان که هر یک خود را در عرصهٔ میدان شجاعت بر تمکین رویینه در میدان مبارزت
دلیران کارزار تاب مقاومت نیاورده هزیمت کردند زنان و اطفال جنگجویان خود را
در او بهای بلا بجا گذاشتند فوجی پناه بقلعه جات سرخس بردند و گروهی بیابان گمراهی
پیمودند اموال اوبه خانقاه ایشان از شتر و غنم و اسب و اسباب زن کانه بغنیمت
نصیب عساکر منصوره شد ن و رجال ایشان از خورد و بزرگ کلاً اسیر لشکر ایمان گشت کشته

سام عالم ثنی

هزبران عرصهٔ کارزار را

سهوفای تعین الجیم الاه ابدی بالتقیم آقای ماکوئی در وزارت مرحوم حاجی داده شد

لکه صانع حکیم و فیاض کریم که از منبع جمیل سبزه زار سپهر خضر جوئی مجره جاری داشته
و از فیض جزیل اقطاع زمین را با بر نیسان و انهار رحمت حیات آبیاری کرد هو الذی مدّ الارض
وجعل فیها رواسی و انهاراً و جنات من اعناب و نخیل و زرع ذات اشرف با راوطم
رفاه انام و وسایط نظام ایام ساخته فلک مولات سیر و دست کرمش گستر اطبیعت بکار وفاقیت
ابر بهار را داده و کشت و طبع و دشت از آن مخضر و ریاض کهو خاطر دریا مشال باز چون از تموج

فضل و رحمت متلاطم شود دست سحاب آسا از تموج بذل و مکرمت متراکم امطار رحمت در فضا
وانهار نعمت در جریان آید عالمی از ابر انعام عام سیراب و جهانی از فیض مواهب تام کامیاب گردد
کما انزلنا من السماء ماء فاخرجنا به نبات کل شیء و خرجنا منه خضرا و حبا متراکما لاجرم شکرانهٔ این نعمت و بهجت
فضا نعمت جاری ارامی موات و رعایت رعیت و رعاة و تنظیم امور ثغور و ترفیه اهالی جمهور که سابقاً
و فلوات بی آب و علف که در عهد سلف خراب و بایر بود با بنا رصافیات و انشاد صالحات آباد و دایر
داشته حتی اذا اخذت الارض زخرفها و ازّینت الکون از میامن قبائل پر زوال قطعهٔ زمین خراب
یافت نگردد که بعمارت قابل و از حیثیت زراعت عاطل باشد یا چشمهٔ ساری و آب پیدا شود که متعلق التفات
و اهتمام بالتنوق و عروق آن نرفته شاب و مجاری آن از خس و خاشاک نرفته باشد و این رسم حمید
و خیر مفید را انتظام طبیعت در آیت لباحت آغاز با پایان مستمر و جاری است فیض احسان و اصطناع ما از استقامت
و انقطاع این بقاع انقطاع نیافته تا آنکه درین اوقات بمسامع خدام بزم حضور معدلت دستور رسید که
در صحرا در پهنهٔ آبادی مشهور بنادرگاه از سوالف ازمان خراب و مزارعی که از انهار آن آبیار
میشده خشک و بی آب مانده و طبع والای ما را کوارا نیست که درین عهد خجسته که ملک محروس مانند عروس آراسته
گوشه از ممالک واسعة الارجاء خالی و منهدم و از فیض مواهب ما بی نصیب و محروم بماند خاطر
معدلت بنیان که معمار معمورهٔ جهان است به تعمیر تالاب و تطهیر مجاری آب و تنقیهٔ انهار جاریه
و تنقیهٔ زروع و تمهید رسوم بالیه و تجدید عهود خالیه تعلق یافته بعهدهٔ عالیجاه مقرب الخاقان الجلیل
سرتیپ که فیض تربیت از فضل مکرمت دیده نهال قابلیتش از جویبار عاطفت ما نشو و نما یافته و در

ودراوجاق

و دراوجاق کرمان رونق ارشاد و سرچشمه دار الآثار گشته مقرر داشتیم که بند مزبور را که
بند را از عقدهٔ آن ملک گشاده و بنا را از امانت بنیان معدلت استوار نمایند تا تالاب آن چون
رخنه دولت مسدود و مجاری آب را چون مدت این عهد ممدود کنند جداول و انهار که از بند
مذکور منشعب و بر مزارع جاری است مجدداً منقی و لبان جهان ما پیوسته مجری دارد و کمال بلیغ با باستیق
زرع و برداشتن نفع و ساختن الکنه و افراشتن ابنیه و ترتیب آلات حرث و اسباب
غرس پرداخته و حیات آن زمین را رشک جنات برین کند و ساحات آن دیار را
از خصب و راحات و امداد تنعم و اعداد ترفه و توفیر ارزاق و تکثیر ارتفاق و نزهت
بساتین و نکهت ریاحین خاص جنات ارض و ثانی فردوس عدن نماید و محض رحمت
دربارهٔ عالیجاه مشار الیه مجاری و مزارع مرقومه را بمشار الیه مرحمت داشتیم که ذکر با نام بر در
مسموع و مذکور و این بنای خیر بنام او مشهور آید تلک حجتنا آتیناها ابراهیم و چون او در تقدیم
خدمات ما و تنظیم مهمات نظام جدید بلیغ و در شجاعت گوی در معارک بیشتر بلا را کج و خون
در رگ مخالفان چون جاری داشته در عرصهٔ جهاد به هرهٔ جلادت زرع حیات اعادی
دین درو کرده و در معرض جنگ بالمکاره تفنگ از صد دشمن چون صحن گلشن پر لاله
برویانیده و در نظر با پاداش هر دانهٔ خدمت هزار گونه مرحمت است کمثل حبة انبتت
سبع سنابل فی کل سنبلة مائة حبة در این کار فرخنده فال تو دستگاه نشو خیریت دیلمات
قطره از سحاب الطاف بر مزارع آمال او باران و ذره از آفتاب اعطاف بر ساحت اعمال او

تابان گشته مجاری و مزارع مزبوره را به تنقیه آنها و جاری ساختن آب برحمت فرموده‌ایم که نسلاً بعد نسل
وبطناً بعد بطن این فیض جزیل و احسان جلیل در حق اولاد و احفاد او مستمر و جاری باشد و قرناً
بعد قرن از مداخل و منافع مجاری و مزارع مرقومه متمتع باشند نعم الثواب و حسنت مرتفقا کتبه
حکم مطاع در نظام حکم قضا نفاذ را بر ثبت دفاتر خلود ساخته چون قانون عدالت ما از تفرق
اختلال و تغییر و تطرق و خلاف و تحریف مصون و محروس دارند در عهده ۱۲۵۵

سواد فرمان صدارت میرزا آقاخان صدر اعظم بعد از میرزا تقی خان اتابک اعظم

لکنه ذات قدرت خدا و سرچشمه مشیت حضرت پادشاهی تعالی شأنه الذی لیس لنعمته نهایة ولا لمنه وصفه
الی غایة بمرور ادوار و دهور و تعاقب اعوام و شهور حجاب ازین بساط ممهد فرو کشیده و نوبت
کامکاری و دوره شهریاری ما به فر و فیروزی فرا رسیده و آیت کشور خدائی نقش نگین ما شده
و رایت فرمانروائی در قلب موکب ما مکین آمد همت قضا نهمت خسروانه بر آن گماشتیم
و نیت در همه سلطنه را برای بلند پایه که داشتیم که هر آنچه دین و دولت را بکار آید و جمال
ملک و ملت را بیاراید و بنیان خلافت را رتبه رفیع و زمان جلالت را مؤید تمام بر تمهید
اسباب آن توجه نظر و بر تهیه مقدمات آن ترجیح نظر قائم یک چندی توجهات ملوکانه
بشرائط این مبارک منظور و مصروف شد تا مملکت به بدل و نصفت محفوف آمد و ملک
و رعیت بالمره راحت مألوف گردید و با فرحت هر روز آب و رنگ تازه پیدا
نمود و بساط شوکت هر چنین ریاحین دمیده ای آغاز نهال خواستیم همتی اکبر بر تکمیل

نواقص

نواقص حالت قوانین سیاسی مملکت بپردازیم و عنایتی بهتر از همه بر قاطبه انام و عباد که ودایع قلوب رمیده را
رام کنیم و دلهای نارسیده را آرام بخشیم حجاب مرحمت بر تمامی خلق بیاویزیم و سحاب نعمت
بر ممالک محروسه فرو ریزیم که از آن یک عیبه در غیب بماند و از این یک جیب پر از
دست بیابان آریم و نطق را بیان دهیم که آن یک ید علیا باشد و این یکی بر مصالح ملکی
شخص را تشخیص کنیم که در حالت خواهی صافی و خالص است و جوهر گزین قائم که
موصوف با تاریخی است فروغ نیر انتقال ضیاء افروز ساحت احوال جناب
جلالت مآب مجدت و نبالت نصاب شهامت و بسالت انتساب کفایت و کفالت آداب فخامت
و مناعت اکتساب نظام العمده و الدوله و الاقبال قوام العز و الشوکه و الاجلال
مؤتمن السلطان معتمد الخاقان میرزا آقاخان اعتماد الدوله است که از روی کفایت جبلی
و ذاتی و با اقتضای کفالت فطری و کسبی از عهد خاقان مغفور تا این همایون عهد
در شمار روز خواص مخصوصان درگاه خلافت بابه و در حل و عقد مراتب ملکی و نظم و ربط
مصالح مملکتی روزگاری بسر برده و از نزدیکان حضرت بمزید قرب خاص اختصاص
کامل حاصل نموده و در حل مراجع لاحقه حضرت اقدام اقراسی بر جلیله امکان راه
سابقت پیموده با آنکه بالغ نظیر مزایای شایستگی شایسته و قابل سلطات عظام گرد
و سطوع انوار انواع اعتبار در افتاده را آمده نگینه همایون حضرت آستان رفعت خلافت را
اعتماد الدوله و شخص اول دربار و مجاری امور الباب کفایت و کفالت را جامع ظهور

آثار مهر و دلجوئی با خلق مهذب و خلق مؤدب و صدر وسیع و قدر رفیع و سلیقه صائب
و نظر ثاقب و عقل و دانش و فضل بینش و عدم انماض و فقدان اغراض و معرفت بحال
عموم خلیقه و آگاهی از هر سبک و سلیقه باحترامات جلیله و مقامات علیه لایق و سزاوار آمده
برعایة تلک الاوصاف و الحاقه علی الخلق بر کل الفرق و الاصناف و نظر اصلاح دین و دولت
و سداد ملک و ملت در آخر سال فرخنده فال تنگوزئیل و با بو منصب خطیر جلیل صدارت عظمی
الکبری و مقام رفیع و منیع تنسق اوامر آن و پیشکاری دولت قرار دادیم و بعهده کفایت و کفالت او مفوض
و موکول داشتیم و مفاتیح خزاین اقتدار و مقالید کنوز اختیار را تمام از مصالح داخله و خارجه
و جزئیه و کلیه بکف درایت او واگذاشتیم که به تدبیر مهمات کشور و تمشیت امور لشکر پردازد
و در رتق و فتق جمیع مهام و حل و عقد امور کافه انام و نظم ممالک و ترسیم مسالک و بستن
خلل ثغور و تسهیل عقد امور با اقتضای قوانین عقل و حکمت عمل نماید و بی اجازه و مهر
و آگهی جناب مشار الیه احدی به مهمات محاسبات و معاملات و اصدار فرامین و بروات
اقدام ننماید تا هیچ یک با جازه و رخصت او منسلک در سمط نظام و معقود بسمت اختتام شود
مقرر آنکه شاهزادگان عظام و وزراء و امراء و امنای ذی العزه و الاحترام و ارکان دولت
و اعیان سلطنت و سرداران جلیل الشأن و میرپنجه و سرتیپان و سرهنگان جلادت
نشان و باشیان و رؤسای حضرت سپهر بسطت و قاطبه خدام دربار معدلت فرجام جناب
مشار الیه را صدر اعظم بالاستقلال دیوان اعلی و شخص اول خلافت کبری دانسته در کل

از امور

از امور کلیه و جزئیه قول و قرار و صلاح و صوابدید او را مستند و مسلم و اذعان بر تقدیم آراء
رزین و فکر صواب نمای متین او را لازم شمارند و تخلف از قول و قرار او را تخلف از حکم
همایون دانسته و در عهده شناسند تحریر ... ۱۲۶۸

سواد فرمان متولی باشیگری مشهد رضا علیه السلام بعهده میرزا [illegible]

آنکه حضرت مالک الملک قدیم که بحکمت و اراده خداوندی وجود اقدس همایون ما را
در خور سریر و دیهیم فرموده و پایه منیع خلافت و جهانداری را که اعلی مقامات عز
و اجلال است بدان ذات ملک صفات مسلم داشت شکراً لآلائه و حمداً لنعمائه
بر اراده علیه خسروانه فرض و لازم شمردیم که از مقاصد ملکی و مهمات مملکتی هر کدام
که در عتبه قدس ایزدی بیشتر محل قبول باشد بیشتر منظور نظر مرحمت گستر ملوکانه فرمائیم
و از اقطاع ممالک محروسه هر یک را که باراده ازلی پایه شرف و برتری بر اماکن دیگر
گرفته است بحکم تأسی و پیروی بر آستانه الهی زیادتر مشمول انظار حق گذار همایون
بگذاریم ساحت ملک طوس که مهبط انوار ملک مهیمن قدوس و گنجینه گوهر
درخشان و مشرق مهر درخشان حضرت قائم الائمه و مؤتمن الائمه صدرنشین مقام
ارتضا جناب علی بن موسی الرضا صلوات الله و سلامه علیه است بتوجهات دقیقه
نواب همایون ما اولی و احق و از صفحه ضمیر منیر پادشاهی بر کل مقاصد اقدم و اسبق
خواستیم که در آن ساحت پاک که مغز افلاک و املاک است بساط انتظام بنوعی ممهد نمائیم

و اساس انضباط را چنان مشیّد سازیم که رضوان خداوند رحمن و سپهر برین و غفران ایزدی را
بمنّه تعالی حجّت و دلیل آید تا که دار السلام شود و عاء رضای حضرات ائمه انام علیهم السلام
گردد و از آنجا که حصول این مالک مقصود و نیّت عاقبت محمود که فواید و عوایدش بکرّات
مشیّد با وفاء و خلوص است بوجه یکی از چاکران مؤتمن که در مراحل دین داری و دولتخواهی
مجرّب و ممتحن باشد منوط و موقوف بود و بعد از امعان نظر در حقایق امور و تعمیق نظر دقایق
شمر در حالات چاکران دولت قوی شوکت و ملاحظه مراتب سداد و استعداد هر یک از آنها
برای رجوع این امر معظم و خدمت عمده و اهم که در ذات عالیه مجرب و کیفیت امر لا شهامت
و دیانت آگاه قدیم دولتخواه مقرّب الخاقان میرزا عبد الباقی خان منجم باشی فی کلّ الوجوه قابل
و سزاوار دیده امر جلیل و شأن خطیر و منصب متولی باشی گری آن آستان عرش نشان ملایک
پاسبان مقدس را بعهده لیاقت و دیانت عالیات رایت محوّل و واگذار و اولیا در نظم
و ربط و حل و عقد و رتق و فتق امور و دخل و خرج و نفایس و تحولات عمله و خدام و وارد و صادر
و وظایف و زوار و متعلقات و مواقف و تکیه و ظارف آنحضرت امین و مختار فرمودیم
که بر حسب الات و آگاهی دیانت و دولتخواهی رفتار کرده حسن اطوار و کردار خود را بوضوح
شهود پاورد و نظر که شایسته و سزاوار سلوک رفیق آن آثار است در هر باب بگذارد مقرّر آنکه
عالیجاهان رفیع جایگاهان مستوفیان عظام و کتبه کلام شرح منشور مبارک را در دفاتر خلود ثبت
و ضبط نموده و از شایبه تغییر و تبدیل مصون و محروس دارند و در عهده شناسند

آرایی

فرمان نظام السراج الملک چراغعلیخان

آنکه چاکرانی که توسن ارادت در میدان رشادت تاخته و در حال اقامت در منزل
سالکی انداخته اند شأن بندگی را در بروز فش جای گستر و نهان دارند و در رسوم خدمت رسوخ را
از سیمای صداقت مشهور و عیان قامت قدر آنها در خور هرگونه پرایه و آرایش است
و ذات ارادت سمات ایشان سزاوار هر نوع نعمت و آسایش چند آنکه در میدان
خدمت قدم جد و جهد فراتر که ارند مقدار وجود خود فروتر شمارند در مقام مکافات
نیز مباهی و سربلند باشند و عزیز دارند عالیجاه رفیع جایگاه عزت و سعادت همراه
ارادت و صداقت آگاه چراغعلیخان قوللر آقاسی که در اظهار جانب شرق خراسان
وجود خصم را شعله برق آتش و در سفر قبل و بعد از کمال عقل و کاردانی مصاف سیح ظاهر نیاید
خروش رعد آسا تمامی حیاهات او هر یک اثری عمده و اهم و هر کدام قابلیتی زبده و ممتاز
و معظم بخشیده متوجب و سزاوار گردید که قدر و شأن او بعلاوت و نشانی برگزیده و
آید و خود بایی و اسطه منتهی و سرافراز شود لهذا الیقطعه نشان ملکلل بالماس از مرتبه اوّل
سرافراز ساد و عنایت و مرحمت فرمودیم و باید غرورش با این حسن موهبت افزوده
که نشان مرحمت را پرایه صدر و اعتبار خود کرده افتخار نماید و در طریق خدمت شیوه
ابتدار گیرد مقرر آنکه عموم اعیان و قاطبه چاکران سپهر نشان احترام مشار الیه
در اذ اراز نشان مزبور لازم شمارند المقرر عالیجاه مستوفیان عظام الا

علوفه فرمان امام الجمعه تبریز حاجی میرزا باقر در فوت مرحوم والدش میرزا احمد
هموار است و چون عاقبت محمود جناب فضایل و کمالات اکتساب محامد و محاسن آداب معارف و عوارف
انتساب عمدة العلماء العظام زبدة الفضلاء الکرام حاجی میرزا محمد باقر امام الجمعه و الجماعه
مدار افادات و افاضات بالا برمکشوف رأی صواب نمایش رسیده ایم که قضیّه حادثه و مقدّمه داهیه
ارتحال جناب مغفرت مآب مجتهد سرور طالب مثوی این روزها الیم اللیعی یمامان الحاطبین بر
از وقوع این واقعه بمفاد اذا مات العالم ثلم فی الاسلام ثلمة لا تسدّ الی یوم القیمة بیسار
متأسّف شدیم الحق وجود چنان در این دولت بس مغتنم شمرده میشد و برکات و میامن کلیّه
برای بقایش مترتب بود از این عالم درگذشت و بمقام قرب حضرت قدس در پیوست
چون تعقیب لوم برآت باطن جناب مغفرت مآب او بیشتر از تأسّفات بود لهذا ابقا و مراتب ...
ایقاعده اشارت علیه همایون پادشاهی در بار تخت سلطنت عظمی شرف نفاذ یافت
و این منشور عطوفت دستور بجهه آنجناب محض رأفت و عطوفت اقدس همایون
شاهنشاهی انفاذ گردید دعواطف رای اقدس درباره آنجناب کماکان و بحاله
بر وجه احسن و اعلی شامل خواهد بود همواره باید باشاعه آداب شریعت طاهره
و اضاعه رسوم ملت باهره اشتغال نماید تحریراً فی شهر شعبان المعظم سنه ١٢٦٥
سوفرمان ملاباشیگری پسر ملاباشی در حیات پدرش
آنکه خداوند علیم و پروردگار حکیم هو الذی یعلم ما فی السموات و ما فی الارض و ما تنقطع من

و رقة الا هو یعلمها و لا حبّة فی ظلمات الارض و لا رطب و لا یابس الا فی کتاب
مبین باقتضای حکمت کامله و رحمت شامله ذات با برکات ما را برای رعایت
عموم انام خاصه علمای کرام برگزیده و نهال وجود در بوستان شهود بهر پرورش و ترفیه اهل
جهان و تربیت و تکریم نسل جهان برکشیده و چون مایه سرشت ما را در دیوان ازل
برای تربیت عام نوشته اند سنة الله التی قد خلت من قبل و لن تجد لسنة الله تبدیلا
چنان باید که دست قدرت در باغ وجود کاشته و برآن آفت باید که کلک قضا بر لوح
شهود نگاشته بهمین لحاظ خاطر خطیر برعایت کافه خلایق مقصور است و در نظر فیض
اثر مراعات علما و فضلا خاصه ارباب حقوق و اهل دعا بیشتر منظور چنانکه عالیجاه
ملاباشی که از خانواده علم و فضل و سیادات و مجد و سعادت و شرافت است که بکمال
فضیلت و اداب موصوف و مدتی بتعلیم ما مشغول بود از فضل و جوهر جلیل را مستظهر
شد حسن عمل را بر شرافت مزید کرد و پاکی فطرت از طیب طینت پدید آورده
بر مراتب خدمت افزود و در رواتب نعمت یافت چون اوقات شباب را که موسم
بهار عمر است و هنگام رواج امر بتقدیم خدمات مهمه و انجام امور کلیه مصروف
داشته اکنون که عهد جوانی بکهولت تبدیل یافته آیت و من نعمره ننکسه فی الخلق آشکار
گشت علامت و اشتعل الرأس شیبا بر سر پدید آمده مستدعی شد که عالیجاه فلان ولد
او را که بفضل و کمال آراسته است و در حضرت سپهر بسطت تربیت یافته

بخدمت مرجوعهٔ او اشتغال ورزد و شغل و عمل والد بولد انتقال یابد و موجب مراتبه
عالی، والد مشارالیه در حق ولد معزی الیه استمرار پذیرد مشمول او بدرجهٔ قبول مقرون
آمده در معامله هذه السنه کماتوفی شغل جلیل مزبور را که بولی، مشارالیه مفوض
بولد معزی الیه محول فرمودیم که مشار والد ماجد در انجام خدمت مرجوعه مساعی بلیغه
معمول داشته و حسن رفتار و صدق گفتار و علم و عمل امانت والد عظم ثو و حق
نیح به ابه خاطر برموجب مرجع لقه و حسن الی اکره دلسعی

بجناب میرزا ابوالقاسم قمی قدس سره

تا شهریار معدلت مدار سیار رکاب بهرعام از پی تقدیم لوازم سلام بیت الشرف و عتبات
بیت الشرف فلک و فاضت عیوبی محو حقایق و شرایع انتساب دقایق و بدایع الکتب
المتقی من المنقول والمعقول المجتبی من الفروع والاصول مفخر مفاخم الآفاق و مصدر
مکارم الاخلاق الحکی عن صاحب الشرایع صلوات الله علیه اسمه المصداق بالآثار
المنتسبة الیه رسمه مجتهد الزمان علامة الدوران مقتدی الانام مرجع الاسلام
میرزا ابوالقاسم سلمه الله تعالی حاضراً و غائباً ذاهباً و آتیاً مشمول و مکشوف آن
فرخنده سالک مسالک نموده که در اطلاع خجسته امارات باشارت وصول مار امیعاد
زیارت روضهٔ رضیهٔ بقعهٔ مرضیه   پس از ادای وظایف
لیقا بجناب   زیارت و ادراک طرایف سالک لا   میل نمودی قمی قدس سره

وجود مسعود عالیجناب قدسی القاب شرایع و حقایق آداب و افادت و افاضت
انتساب مؤسس قوانین الفروع والاصول مراسم معالم المنقول والمعقول حاوی
الاصلین جامع الفرعین مرجع المغارب والمشارق صانه الله تعالی عن البوارق و
الطوارق علامة العلماء الاعاظم ابوالفضایل والمفاخم میرزا ابوالقاسم القاه آنسه
محفوظاً و ایانا محظوظ ببقائه و لقائه از نوایب و مآرب محفوظ و محظوظ بر لوح تمنا
نمایش مکشوف و مشهود باد که سوالی نامهٔ گرامی و اصل و از فحاوی محبت مطاوی مهیج مواد
اشواق خاطر ارادت مآثر گشت و چنانچه ضمیر خطیر تبلاغ آنجناب مشتاق اقبال اشعار
به بعض مطالب که سابقاً اظهار شده بود از آنجمله امر مصطفی قلیخان ترشیزی مصطفی
قلیخان که هدف سهام بلا پسر خلاف ما گشت و بتوهمی باطل باعث خرابی ولایت
و تضییع نفوس و سفک دماء مسلمانان شده آنچه از رنج و مخالف او بودیم بیمسکنه
او بود یا رزدیم و نفس موسوی با قوت نبوت از پای عفو کوشیدی که بخلاف رای عزآن
گاه چند برداشت مستحق چندین جزائی بابا نح گذرا البته جزای درخور آن خواهیم
داشت و ازین پس نیز بموجب تمنای آنجناب او را به کفاف معاش نخواهیم گذاشت
اینکه نوشته بعضی عزیز بود ذلیل گشت تعز من تشاء و تذل من تشاء چه عزت و کدام
ذلت ازین پیش بظاهر عزتی با تشویش داشت و حالا حقیقة ذلت و عز
من قال و ما ارسلنا فی قریة من نبی الا اخذنا اهلها بالبأساء والضراء لعلهم یضرعون

زهی سالک که او سلوکنون عبادهٔ باضراعت مقدور است و عزتی با قناعت میسور در خصوص
آفات مزروعات تم شرعی داده بعد ازین ساختو بوضوح پیوست که ما ظلمناهم و لکن کانوا
انفسهم یظلمون بیاد گوش و تدبیر تغییر تقدیر بفعل داد ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم
و این قاعده نیز در بعضی دیگر از ممالک مانند ترشیز نیز جاریست و گرنه سوش نهاد قطعات شهرهای
ترفیهٔ عباد و تعمیر بلاد و آرایش عالم و آسایش امم بود و لو ان اهل القری آمنوا و اتقوا
لفتحنا علیهم برکات من السماء والارض و لکن کذبوا فاخذناهم بما کانوا یکسبون وجود ما
سایهٔ وجود مطلق و قدرت ما تهلک در قدرت حق است طلب آسایش خود در پناه سایهٔ
با مخالف او شخص صورت مخالفت هرآنکه در سایهٔ اختیار سایه کرد کار رفاه و آسایش
حال خود جویا از طلب رضای خداوند جهان ناگزیر است یهدی به الله من اتبع رضوانه سبل السلام
اینکه ما را در رسم سلطنت و فرمانروائی تتبع سلاطین قبل از بعثت اشاره کرده بودند
هر قرنی مرتبهٔ طوری است و هرکس معتقد دینی تو شاهد بک لجعل الناس امة واحدة ولا یزالون
مختلفین و در این اختلاف حکم و دقایق بیحسابست ولیتذکر اولوا الالباب ما را با سلاطین سلف دیگر
بسنجند و لکن مصطفی و قدر علما جور نمایند زنجیر عدل ان مکر و اشتباه و هو خیر کم ما دقت ملت الکفر
سلاطین اسلام تو محمد نافذ است و همین معنی بود که مستلزم چنین سلکت بر جوار ری عدل تمام
پادشاهان کفر که اثر آن جز رفاه نفوس اماره و دفع موانع شهوات غافلین نیست مزین وانه هزار
و ایست و بسی از ملت احمدی که گذشته و هر قرنی قرین تر گشته است وجاق ناتمام و نشا

الکتاب الذین اصطفینا من عبادنا فمنهم ظالم لنفسه و منهم مقتصد و منهم سابق بالخیرات
لکر در پیروی این ملت غرا یکی از سلاطین سابق را برما سابق یابند و حجت نمایند روات
والحمد لله الذی فضلنا علی کثیر من عباده المؤمنین و اوتینا من کل شیء ان هذا لهو الفضل المبین
از آنجا آنجناب باقتضای کمال محبت والتفات گاه و بیگاه باشارات ناصحانه و تکلیفات
مشفقانه خاطر ما را خوش داشته ترغیب بتخفیف حقوق دیوان رعایا و امثال آن می‌نمایند
بمقالات حاء با جسته خلیه خیر منها در ضمن مفاوضه که این شطری از نصایح و حکم بالغه کماهی ترازر
الطاف سابقهٔ آنجناب مقتضی این صواب‌نمای ولیسنه خاطر مستطاب بیهاست سبحان الله این چه حکایات
ما را از آنجناب جزای تعصب نیست و همین مصداق مراد خاطر مسعود ادع الی سبیل ربک بالحکمة
والموعظة الحسنة و لکن العیاذ بالله خاطر ما را از تکرار مواعظ که از روی التفات نیست بظاهر آزردگی
دست دهد چه پاداش آن همان نشر الطاف و بسط اخبار اعطاف نسبت بآنجناب خواهد بود
که جز از خلوص محبت و ارادت نیست و مستلزم هجوم ارباب حاجات و مزاحمت خاطر آنجناب
از تکثیر رسائل و جهات است همان توقعات او باش قم از آنجناب یکبار بر فاش صد هزار فراش است

وما ارید ان اشق علیک ستجدنی ان شاء الله من الصالحین والسلام

فاتحه قدس سره العزیز لقد سمعت فی ریعان الشباب غزلا من منظومات العارف الربانی الشیخ
الجلیل فخر الدین المشهور بالعطار رفع الله لی سلم در روح لسبان الملک الآیات المعوالم القدس
حضرة القدس فعلقت معانیها بالقلب المأنوس   زرکهای کیت ایمانی که دهر تا

که ندیدم از تو بوئی و گذشت روزگاری   یا من اذا عشقه قلبی فواسبق عمراً و ما شمّ من عرفانه عبق

زغمت چو مرغ بسمل شب و روز می‌طپیدم چو طبیب سینه جانم پس ازین دگر تو دانی همه شب‌ها

کسالی بطریق دربانی همه دستها به بستر بکلاه بستانی چو برکشی درآئی همه عاشقان درا ز نیاز

منه‌ای چو قلم بسر دوانی   خفقت عمر الطیر حین لیحله فی الذی الم حتی اتی وبقا فتحت باب

العشق حینئذ علقت ایدی فقیرات الذی رمقا در کفت بالشوق کلّ العاشقین علا

رؤسهم مثل اقلام الذی مشقا   دل من نشانی کوی تو زجهان بجست عمری که خبر نبود دلا که تو

در میان جانی تو چه گنج آخر ایمان که بوهم در نگنجی تو چه گوهری که در دل شده‌ای نهانی در جهان

پر از گهر شد ز فروغ تو ولیکن بتو کی توان رسیدن که تو گوهر یگانی   طلبت عمرا ولم اعلم بانک

روحی و نور کی فی قلبی لقد شرقا فلم یملک السموات العلی ولقد حفیت فی قلب عاشق صدقا

ولن تلألأ تجلّی وجهک متملات بحار عرفان من فی العشق قد سبقا وما عرفناک عمراً حتی عرفناک

بل المرکب العشق فی زخّارها غرقا   همه عاشقان بیدل همه بیدلان عاشق ز تو مانده جمله حیران

تو بهیچ رخ نمائی دل تشنگان عاشق زغمت بسوخت در تب چه بود لگر شراب لب تشنگان رسانی

لعتاب کفته بودی که بر آتشت نشانم چه مراد بوخت عشقت چه بر آتشم نشانی   ولیس مثلک

شیئاً لیستغیث به قلب المکار الذی فی عشقک احترقا   قلوبهم قد ملئت بالعشق فاحترقت

یا لیت ما کاسهم من شربة رمقا   عاقبت اتحف بالنیران تحبس هل کیف تحرق من فی حبک

احترقا   لگر از نیاز تو عطا رائد دهان بابه   در جهان بسر در آرد ز جواهر نهانی   والسلام خیر ختام

بر نوای ابو القاسم همه انام پر نوا فقیر علی ابر نوشته

پر بار اعمار افزون بالا و نعمتش پر دوام   که در رقعهٔ ظریف به بقعهٔ شریف فرستاد خجلت پران

و تجربت جوانان بو معجونه نافع دختری مفید بود دریغ داشتم که سخن بدین لطافت بر رخنه روزگار

رود و بلاغه سوزنی بیازارد در دیوان انداختم چه فصاحت سخن بفصاحت سخن معقول است

و قباحت کلام بملاحت بیان نیکوست   انه لقول فصل و ما هو بالهزل و همی زها صاحب دیوان

می دانند که ان وش در رازهائی چنین خفته‌ام   از بیرون انبار شکفته بوستانی و از درون در خاک و

در خوی خفته‌ام   با دختری از اهل مملکت بدلالت دلاله بکفالت عمه و خاله مواصلت جستم شب

زفاف بهتک پردهٔ عفافش بجامه خواب بوم شمع روشن و خانه گلشن بود مشاطه زینت رخساره

داده و دایه تهیه کار دیده آمیزش پرده زحمت برده تخت دلگشا و شمایلش است بر شکر

هر اهفت کرده دیدم   رخی چون نو شکفته گل همه گلی سر تا سر همه شمشاد بر سنبل همه سجاده

هر چه در حسن و جمال آن دلدار بنگرم تا نه عنبرین رخ او بریشت انگارد   ملایه بر طلیعه‌ای گرفت

و دست لرزید که این لقمه حلوه فرو برم و این شکر حلوه خورم   بوسه چند نه در خور آن لب

و دهن و جبین و ذقن و رخسارش کردم و گفتم   حیف است چنین جانانه زیبا و صاحب

بر قامت آنکس که نیز زد کفتر را   دست بنهانش بردم   از ساق تا سرین گل و نسرین ورق

بر ورق و طبق در طبق درهم چیده   مردمک دیده بنظاره چون قطرهٔ شبنم که از جنبش نسیم

سحری در صفحهٔ گل از برگ به برگ در آویزد   و غلطان غلطان بغنچه نشکفته قرار گیرد حالت صدف

صاف شیرین دیدم لبوزه تراز نامی و لرزنده تراز ماهی   دیده لهدیفی نهفته لؤلؤ لا کانهن بیض

مکنون و در نقبهٔ آن یگانه یاقوت بحرین و فنون تعبیه نهاده شکنج نسرین و ترنج زرین چون خط شعاع

در سپیده دم بر چشمهٔ خورشید انگشت کش و مانند حقه تریاق از دو افعی مهرهٔ مار و حقه افیون

تو بر مار مرده جنبانی خواهی از رحامت زنجیر خویش بهم تاب در آنی   این نام بلکه بر چه در

وین نیاز بکرکشیدنی   در درک صفحه آن سیم ارزان و سیاه لرزان بر آن حقه از نفل بر نهاد

و تنیدف که بر نقطهٔ شنجرف برزده یا در شکافش غنچه لاله سر زده   در خود نگریستم بر بخت بخندیدم

و بر خود گریستم   همانا نیفهٔ ناف که قابله از ناچیزیش نوبه و نبرد و جیفهٔ جفاف که نگار پرکار

نبوبه و نبرد   از تلطف حرارت عزیزی کیغنا قلوب المشوف بدر رعال غم نفرسته و از تجفیف

رطوبت مادری کیغنا عین المکفوف بکحل ام نه   در این حیرت و حسرت کس را چنین نهفته

و بر کس چنین بلا   رأت الخناء ایری فقالت عد متّه لدی مظلوم و هیئة ظالم محرک

متی ساکنا و هو ساکن ویقظا متی نائما و هو نائم   بر جرمم رحمت آورده به انامل خضیب تحریک

قضیب را رنجه فرمود گرفت که لکه تن مرده رسیدی جان دمیدی و بکیان افسرده وزیدی

اهتزاز بخشیدی چون بیماری که پرستارش از بالین ببالین کرداند بخمیازهٔ ضعیف دکانت

سر راست کنه و باز ببالین نهنه جنبیدن گرفت   نه چنان بجنبد که بتوان گفت این

بخواب است یا به بیداری   عهدی با بیر و هو فیه تیقظ قد کان یغتصبا اذا نبّهته الّذی کالطفل

الصغیر بمهد یزداد نوما کلما حرکته   بالجمله برانگیختن و حرکت شب همه شب با نگاه

چشمش تنفّس کتنفّس السقیم و در چاره زلفش تململ کتململ السلیم مار در بستر و بیمار در بالین

داشت مناسب احوال را که و لکلّ مقام مقال قطعه بدلّه صاحب غم بدلّه همخوابه خنار

و همخوابه ضمیر داشت لکفتم و بجنونش سپردم   شفیقا ازین حرزه نیم کارم بجمله نشانم شب

نیم کاره چو پسته دل پسته نیم بسته   چو غنچه دل غنچه نیم پاره   شد آن خاره ایرم یکباره

جیری دریغ از جوانی و عمر دوباره   چنان شورشه ارزیز بخت و تنگ دل   که از ذرّ بوته برون

در جواره عیش کشتم و چاره اش همه دانم   که غم را بیاله شد سنه چاره   بار زدیکان چون سلطان

ستایش بنازد بغم چون لشیطان ستاره   یک طبع بایه پیاله کوارا   نه این طبع غم پرور چون کوارا

یکی تیر باید برای نرم خارا   نه این خار شکسته بر سنگ خاره   پیر دم لمنوذش اکنون که گفتم کو تو

خاره ایران و او ایرخاره بیهر آتش تی دادی یا بو صالش تی زدی بحسرت سر دست و بگیر

زلیخای   عجب این نیست که سر گشته بوطالبست   عجب اینست که این واصل و سرگردانم

چاره آن بیدار و خانهٔ حجی عمره الله بشارت و اشارت او ماموله است که از نوش دارو

خاص   که از کار فروبسته را بکشاید   لقمه که چربست و شیرین چون فرون از حلوات

هیچ فرقه نجوش با استخوان اندر گلو   امر بو کردن نهی از خوردن ندیمش زنهی زایت لاتقربوا

موقوف ماند در گلو   پیر چون زن کنه عروس جوان فلک بر فرق داده و ایر شاهی صادق

در این بحر شاهی عالم و این دختر شمع در حجله گریه کوه   و ایر مرده پیر دختر گیر   والسلام

مراسله دوستانه

قبلهٔ من بآن درگاه که درگاه و بیگاه بر روی دربستگان محنت ایام باز است با نیاز مندان بود نه چندان شوق و نیاز که در طیّ نامه بتحریر خامه ارادت ختامه شرح آن تقدیم کرد در مدّتی که عنان صبر بدست صبوری داده و دل بر هلاک خویش نهاده خاطر بود همیشه بایں خورسندی بود که اگرچه دل از نیش هجر ریش دارد ولی نوش مواصلت در پیش است هرچند طریق هجران بلا و پا پر است ولی دولت وصالی در نظر وصال چون قوت را صبر ایمنه ارام باید مانند یکی باغبان که در مدّت مدید نهال نخل دل پرورد که شاید از وی بری خورد آبش از جویبار دیده روان کرده خاک خار یا خاشاک بر دلهای پرداز دناگاه تگرگ صرصر خزان از کمین در آید برگ و بارش ریزد بیخش بر آید حال که از درک لقا یأس حال و امید دیدار بضرورت بنومیدی مبتدل گردید پس از این گاه بیگاه خیال صفت سیل زمان بیک آب خیالی از دیده ریخته زنده کنیم لکن عقدهٔ بر زبانت نیک نیست از رو و قد ختمت عالسانه مخافت ای نکات سوالها حیث که جز با توئت همه فراموش و منطق که جز ذکر تو کوید خاموش ما را که کار از نرگس پر خمار بتان خراب تر و حال رز زلف دلبران آشفته و بیقرار تر است با آن هر روز که چنین برآید خاطر احباب گاه بیگاه رفع ملالت از خواب جوینده و زمان دفع کسالت خواب از آب مستقیّان فراش الفراش و من عقلا نیت الی بیت متکئین فیها علی الارائک

نعم الثّواب

نعم الثّواب واتی لکم لن تکفر عنه تاد حسن مآب امّا از آنجا که حق بباطل نه بندد و چونه نور از ظلمت صورت نه بندد و آب از آتش در جوش است و آتش از آب در خروش در اینصورت نه شما را عشرت میسّر و نه ما را مسرّت میسور

مراسله خلله بود والسّلام دیگر

نسیم الصّبح قم بلّغ سلامی الی فخر المعالی ذُخر الکرام مکتوب مختصر که همراه فلان در راه داشته و پارهٔ اخبار بر سبیل اختصار نگاشته بود اگرچه همره عروس بود جلوهٔ عروس نمود قلیل منک یکفینی ولکن قلیلک لا یقال له قلیل در آخر کتاب بامر رتّابعه دم مستطاب بود ای کاش صباح شب دیجور و فتاح دل رنجور پرده گشودی و شاهد آمال از حجب قباب چهره نمودی تا ساعتی با هم نشسته و غبار غم از صفحهٔ رخسار شسته گشتی در دهان تو دکی کوفته و ساحات دلها از اندوه دیرین روفته آمدی بر الصّباح الّذی ودعکم فیه لم الق للدّهر صبحاً فی دیاجیه فالیوم بعدکم لیل الی الابد والعیش دونکم اهمّ اقاسیه از الوقت جیب شکیبائی چاک است و جبین نیاز بر خاک لعلّ الله یجمعنی وایاک چه نویسه لکن ان شاء الله الرّحمن این مژده تحقق یابد و بخت مساعد توافق نماید این قوه بفعل نیز دیگر آید و بامداد شب تاریک سر آید کفتینها شفاها لکنه خلله اتی الیوم یا الله ساعت بخت مهجور کند و شاهد تمنّی مستور دیگر باره حاجت

بسطورات خامه و نظر به لولات نامه باشی راز دلها نهفته ماند و غمهای دیرین ناگفته فرشته ایست در این بام لاجوردانده که پیش آرزوی بیدلان کشته دیوار مکر سوز دل من و صدق دعای شاکاری کند که در این وفا فاری نماند و قضای بنشسته با اقضای فرشته محو شود و جرایم چندین ساله عفو کردد الهی انّ جلّت وجمّت خطیئتی فعفوک عن ذنبی اجلّ واوسع والسّلام

رقعه دوستانه

کراهی مخدوما بحرکت و علالت غیر طبیعی دیروز قدری چند از منزل بیرون که دوستم و بمنزل یکی از دوستان که بازدید فراوان طلب داشت رفتم منزلی بود آراسته و از نواقص در زوایه پیراسته نه نوک عصا بزمینش خورده و نه سایهٔ ردا بکناکش افتاده و نه بوی ریا بمجلس رسیده همانا توانم گفتن که از بدو دنیا الی یومنا هذا زرق و سالوس بکوچه اش گذر نکرده و ننگ و ناموس به پیرامنش نظر نینداخته کوشه بود از فلک برین یا نمونهٔ ز عرش جهان آفرین غلام مجلس را از قباحت محضر و کراهت منظر من دل طپیدن گرفت و خون بقدر ذرّه در دیده بود ندیدی آنچه با آنکه غنه افزا خانه بود خبر کند دربار زنداری من بهانه آورد که خداوند قریه غذا اریش تجلیل نرفته و عقدهٔ در دل بهم رسانیده امروز هم در غذا التقلیل که فردا شبهای حجر ز نه در رفع این شکال فحاصل القصّه خانه را بهانه ساخت و کرسیام کرفته بیرون انداخت لابد برگشتم بمنزل بعد از طیّ مسافت پیاده صاف خلال بود دیدار

ازوی

سفوح بعد

قریب بیرون ماه است که مورد الطاف حضرت نسیم

کمال اسلحت دانسته بنشسته متشغله مطلوب بنده ایشان

بنده مکتوبی مطلع مطلع نموده عرض کرده بود از آن

بنده امید اسفار اکرده است و ازین حضرت داد الدار در رهم

دوستان بحضرت گویا دریافت نه در ساعت از ستم اعظم اینجا

از آن ایشان و اعلاق الهی بنده بنده تعذی حضرت نه نیز

پنه از ایشان بنده با عرض معروض بنده صغیر و ظریف

دلدار مه دنه بنده سلمان کیتی تم و ایم وارد در مرقد مرا امید و السلام

بیشتر نظام سلمان بار ام

دیدم از خدمت شما مراجعت نموده پا ها را میمالد و می نالد تا اینکه صورت حالش لیغفا بی سئوال بیان احوال می نمود والسلام

مراسله

فرایت کوم خلاق نثر و نظم لکن زاین نکال که من هم نشناسم بود و زبان خویش کر بخت یاوری کند و چرخ داوری کند که اسرار در زبان خویش حایل که از وجود برارم چه توانم نگاشت که حلقهٔ دانشوران را لایق آید و با سلیقهٔ هنرمندان موافق افتد احوال من از کردش ایّام زبون شد در سینه معانی همه آشفته بگوی تقیح و تحسین هر کردار با اقبال بخت و ادبار روزگار مربوط است و این نکته در نصایح شیخ مضبوط شما را که صدف از خزف باز دانید و قلب را از خالص باز شناسید سزا نیفتد روشنت و حقیقت احوال بر من قصیدهٔ حجیمه فرستادن یا قطعهٔ رحیمه گفتن منافی اسرور و مخالف منش کرد تحفه بود نه الحمد که عرصهٔ خیالم وسیع و پایهٔ مقالم رفیع است هر پردهٔ را خوب می نوازم و هر قصّه را نیک می آغازم از هیچ کوشه تمتّع نیافت از هیچ خرمن خوشهٔ عاریت نخواسته منظوماتم شهرهٔ هر بوم و منثوراتم لآلی منظوم کو لغت چندان ندیده و اصطلاحات قوم بگوش نرسیده ام با خلق مرا چه آشنائی است هرچه از دل بر وید همان خوب است هرچه طبع بالبداهه گوید همان مطلوب اهل حق نه نه با عقاید بنده بهتر که الفاظ مشکله اگر آن اختلاف مزاج بود علّت است این اعوجاج طبع را سبب طبیب حاذق رفع آن میکند

عرض شد

جمیع عبارات به‌زیبایی ارادت بوده و زیبایی ... [illegible]

با جمیع عبارات ... [illegible]

و اطلاع جوابات ... [illegible]

فقره ... [illegible]

که با قبایی ... [illegible]

... [illegible]

و السلام

فدایت گردم

و سلیقهٔ سلیم ردّ آن می‌نماید به‌هیچ تفاوت ره از کجاست تا بکجا بالجمله کل عصر
ساعتی آمد بنده که هیچ لوازم نثر بهره بود حامل بعقیدهٔ خود علی‌الصباح روانه ا
دست قضا آمدی روانه بنده لوازم کمال پریشانی مزاج معتدل و حواس مختل
حالتی دارم ز حالت‌ها جدا با این حال واضح است که یارای هیچ بیان نخواهم داشت
ان‌شاءالله تعالی تا لوح بخت خوش و وقت خرم و دلکش باد والسلام خیر ختام

جواب مراسله از مشتاق میرزا تقی آقا علی اکبر

آورنده کتاب مطایبه جلبی کو یا حضرت لام بزرگ رقابت با غیرت قرابت فعالی
نامه وصدر خوانده و فرح از آن اسعد کاسته که هم چنین باغ حق بدست رقیب
سنگدلی است زیرا که محبت تو کس با هم آشنا بگفته است چنانکه من هم چلتم و متهم برانیم
غیرتم است واقعه ارم نیست که بپوشم ز چشم اغیارت بدین با اهتمام قاصد مقصودم
این که هجوت کنم مدح کنم و گفتم خطم شکایت از تو کنم پیش داد گر دستم بر آسمان
لبم بر دعاست رشتهٔ سخن بدست قاید شوق است میکشد هر جا که خاطر خواه اوست
حقیقت این است که ازین دراز نفس و دراز نفسی از لازم دو اتی و قلم و حواس نادم و متحاشی
نیستم مرا فکر در دل است و خرد در گل چه دانم که اشتر به چه اند بر از عزیمت سرکار
ازین دیار بدان دیار با خوش مزاج صعب العلاج اشکالم یافت پرستار است بیمار
غمت مونس و غمخوار دارم تا عاقبت کار چه خواهد بود از کس ما یکی با بیان کل عجب

کو

گوی مصحفش گوی خوب گوی و کلمهٔ حق بر زبان داند سر راستی عشق هم با بیره از آن ساعات
خوب داد که به هر کس داده برآن خوان یغما چه قسمتی جبه رات ما که از دوستانیم و بلبل
آن بوستان که گلزاری با همت داد ان نزاری مرا قوت ناشنیده است و سه روز عذر جو
مزرکو تا تلافی آن ساعت لیاقت تلافی صورت بندد که ساعت دیدار به ز ساعت بازار
شیخ شاه بازشیراز میکوید یکدمه دیدار دوست هر دو جهانش بهاست تا قبلهٔ آن ساعت
سورهٔ اقتربت الساعة وانشق القمر تا آیهٔ سجده خوانده اید الکلاسا جدو سجود لکم فخر و نکته
الطف فوق الالطاف است معروف آید تا همه خلق بدانند که زنّاری است در این پال
گوزیاده رفته ام وز غم هجران زیارت رفته ام ما را از فراق تو خود هیچ نمانده است ای
بخور دیبا همه معذورم دار اینک بجارت زبان درازی زبان خامهٔ سیاه بریده ام
و بجسارت راز پرداز صفحه نامه سفیه دریده ام دفتر صوفی کتاب و حرف نیست جز
دل اسپیه همچون برف نیست تا تو تقاضای تو کوم و تقاضای تو جویم والسلام

رقعه محمد حسین خان لله و مشیر خان یکی از دوستان در صحبت کنیزی با عطار

یا کبتی از قراری که تذکره محو دده شما بلا بنده راه آب بند کرده امروز صبح لله
آمده که از آنجا آب چادرد برای برخاستنش دده گفته مرا هنوز چشم از خواب باز نشده است
بستر نه و آئینه دراز نشده. تو سیاه بچه آمده خواب میکای و آب میخواهی مرد که مرتبتی
در کلیه است برو حالا چه وقت آب خالق است مگر در تنخانه کنیزم و در همه حال

نخواسته
باتیزم و همیشه سحرخیزم تا حال که تو یک ظهر است از خواب برنخواسته و جا نماز
وخوی نیاز راسته ام وضو ساخته ام و زلف پرداخته ام بر مطبخ برده ته دیگ شب مانده
نخورده ام تو مرد دیلاس وطرهٔ الخناس مانند خروس وقت نشناسی دلوزینه و
نشناس چه دق الباب میکنی و چه آب میخواهی اگه در جواب گفته بود ای عیاره مکاره
وای ضراره خیاره تو را دندان در دهان و خون در بدن و گوشت در پیراهن نمانده تو را
خواب کو در عهد حضرت آدم تو عجوزه نود ساله و یکپیری محتاله بودی قنداقه قابیل را تو بستی
حضرت شیث را تو آموختی کشتی دکشتی نوح طباخ بودی در قربانی ابراهیم سلاخ قوم لوط را تو حیله
و نعش جرجیس را تو رختی مالک دوزخ دلاک برزخ شکوفه باغ طفلانی ولطیفه بیوه
ماتی و موکل آب فرات ای خواب نیست بیهوشی ضعیف و بیهوشی اصحاب کهف است
باری وقتی از خواب برخواستم جناب الله این کلمه را ملتجی آورد لبر و جان شما هم نیست
در میان جا نشسته و ماجرای دده و لله را شنیده و خندیده ام لازم بود برای تفریح
قلب شما هم اظهار دارم که ازین مکالمه غافل مباشید دیروز دادر دز فرنگ ام چاپ
عصر دوا اینجا میدان طایفه با بخیر که خالی از تماشا نبود جمعی بعد از چشمان طعنه بر چشم
آهو زدی و آواز شان شماتت بر چه تهو گفتن برای بازی نرد نبرد مینو اشته فرنگ ام
نداشته خیلی تماشا داشت آن صحبتهای بامزه شان لهذا عرض میشود الان هم که تشریف
دارید و میل است به قبا و کلاه پوشید از همین در اندرون تشریف بیاورید و چای

دادعین

در خدمت شما صرف شود گلابچه خواهیم قبا پوشیده و کلاه لبر بگذاریم منهم باید تبعیت کنم
و لبر کار و بنده هر چه خوب میکنه نمیکنه الحاکم است والله

شفقت‌مهربانا بجمع صفا قسم دعوت فرموده بعید بنک الفت مقیم و حق صحبت قدیم
نه چنان احوالم پریشان و دل خسته‌ام ریش است که شرح دل صد پاره ما در رقعه
شرح بیان توانم داد عذرم غصهٔ زهره پردل مشربم کاشته دیده پرخون بیخواب
اینکه گفته اند اشک در دیده چه شد خون ز دل آید بیرون آب چون کم شود از چشمه
گل آید بیرون گل در انجمن بهجت افزایت قدم نهم شمیم بنفشه خرّم چهرهٔ گلرخان یوسف
پژمرده کنه و نسیم آه آتشبارم بخرمن عیش حریفان شراره زند از انصاف و مردت
دور است که جمیع ظرفای بواسطه پریشان حالی و دل افسرده مانند در مجلس خوش
راه هیچ ناخوش را افسرده دل افسرده کند انجمنی را تمنای آن دارم که کمال خود کنار
و اهل مجلس منتظر نگذارند و بمصداق الانتظار اشد من الموت ترک صحبت کنند
خوش باشید و خوش نشینید و سخن ناظرانه گو افکنده سر مباشید و پیاله را عهد خویش والله

مرحوم نعمت الله دوله در تعزیت میرزا محمد رضا میرزا نوعی ابتدا نوشته

ما را در مجاری قضا از رضا گزیری نیست و چون چنین باشد اهمال به راه تسلیم و رضا یم و هم گوئیم
السکنة الغفور فی دار السرور و نه با وجود نعم و اشکال باشیم و نه با عدم رضا چهره از غم خراشیم
روزی شب بریم و شبی بروز آوریم تا از صورت بمیرم و بمعنی راه سرای بقا گیریم

وما الموت الا رحلة غیر انه من المنزل الفانی الی منزل الباقی والسلام خیر ختام

یکی از فضلا در باب غلامی نوشته

امروز شنیدم در طلب فلان یوسف اشتطار اذن از من داشته اند وهلما مرا بر غلامی مالکیت پنداشته اند سبحان الله مالک الملک عبدی مملوکم مرا با مالکیت چه کار او خود یکی از بندگان خداست ومرا نیز اگر بپذیرند بندهٔ دیگرم ولکن آنجناب گویند که بحکم ظاهر شرع مبین تو مالکی واو مملوک واین طریقه‌ای المسلمین سلوک است تکلیف خود را در طلب اذن از من دانسته بلی مأذونند وکفی بالله شهیدا که مرا در آنچه تصرف دارم دعوی مالکیت نیست هر که خلاهر گو بیا و هر چه باشی گو بیر مائیم وهمین خراب آن نیز یک روز باختیار ما نیست والسلام

بدستیاری خامه چون دل برگشته ام نامه ما نه که بخت برگشته ام بپیچیده بهم چو زلف یارم درهم تر از این بروزگارم چون روی از نقش تقصیر سیاه آمده ولی از این سواد چه سود که رنگها بکار بردیم و در آنحضرت رنگ نداشت مگر آنکه حاجب بدستیاری این نقاله سر بر اوراق چهره که از اهتزاز نسیم سرد آهم بهم ژولیده است بخون رنگ کرد لیکن چگونه تواند که ازین اعراب امعجاب نه آخر بحث در شرح کافیه داریم مبحث عدل آن ولی تو املی بفضلک چلکه ما لو خروج از اعرابی بهیچ فصل متصور نیست ازروان ژولیده و دل آشفته و خاطر افسرده و ضمیر آزرده و سر سودا زده و حسرت بار

و هوای بیکران و غم بی اندازه و ستم تازه واسباب تسعه منع صرف جمع است و خود از خیال آنحضرت بهیچ ضرورت و مناسبت منصرف نتوانیم داشت ولو با التکلف

مراسله   والاغلال والسلام   مشفقانه

کتبت ولو انی من الشوق قادر لکتبت بکمال الشطر فی طی قرطاس فدایت شوم هرگاه از احوال پیری و بالام و الم مفارقت بیرون آمدی باین صحبت که ای کاش زینت باب دیدار بهجت افزا رسیده بسته دام ملالت و خستهٔ سهام کلالت کشته فیالها قصة لها طول تصدقت کوم پیوسته چشم امید براه است و گوش انتظار بر در که این بارم اختر دولت یار بود و بخت خفته بیدار که بزیارت رقیمهٔ کریمه کاخ آمید روشن گردد وکوی آرزو گلشن مگر نسیم قرآنی بود که از خاک یمن وزید یا بوی پیراهن کنعان بیت الحزن رسید که از آن دماغ جان معطر و ازین دیدهٔ رمد دیده منور گشت کلام بداوی الکلیم و نعم علاجه التیم نظم و نثرا کواکب فی برج ولآلی فی درج حسن ترقیع و ترشیح او ترانه ابتسم و چکانه نظم و نثرش فسانه ابهر بگانه چون باشاره ملک است پایهٔ کلام ملک دارد و یا با الهام فلک و گلزن در گوی خاکیان جسته سخن از منطق افلاک یی شنیده بهره ملمعه کثیر و فی القلب اشیاء کثیر ولا سبیل الی تقریره ولا طریق بتحریره لقد جعلت کتاب الشوق مختصرا اذا التقیت للشوق وتبیان والسلام

مراسله دیگر

عنان گسیخته ترا ایدل که ماه اردیبهشت باری بهار است و عشق ال لیل و نهار وجوانی روزگار هر چه نوشته بهو از تأثیر هوا است و نسیم بهاری همه دردها را دوا است مرا مثل نسیجة الربیع داز ماره فهو فاسد المزاج فیحتاج الی العلاج بدی بانگ مرغ برخواست ایام نشاط و وقت صحرا است هنگام عیش و نشاط است و تماشای ساکن و بساط خوش آنانکه دماغ دارند گاهی در دامن ذوق و راغ و زمانی در صحن چمن و باغ عیش میکنند و ریشهٔ غم و الم از دل برکنند مرا که باین نعمت دسترس نیست میان هوا و هوس نه عمر نوده هر جا رود غنی بود آری گشت چمن خوش بود ولیک با دل خوشنود والسلام

مراسله دیگر

فدایت شوم شب نیمه شعبان است و هنگام اجابت دعای دردمندان درین شب دل بسوز خاطر و پریشانی باطن و ظاهر همه را لب بیارب یارب باز است و دست نیاز بدرگاه حق دراز یعنی برات آزادی میخواهم و خلعت آبادی میطلبیم ولی از اطوار پس خجلم و از کردار خویش منفعل که چرا قبای زرق در بر داشتم و هوای خلق در سر با اینهمه از سابقه نومید نیم بخشش خدا فراوان است و کرمش بی پایان مرا که قطرهٔ نخورده دریا گریستم و رحمتش نه بر رحمت زلیستم امید دارم که گناهان بیکبرد دسترنج نهر لواحق ایام که در معرفت اجزا و حقیقت اشیاء

نکو خوشی برفت و گفتیم که تا صبح با اینکه از روی ادب رعلم رشیوهٔ طلب اهمال بود تا بپدید اینکه وقته اگر ایمان بتقلیدم عالی شخ و طریق بتردید پیش آید زخمها خوردم و رنجها بخوم یا دیرها پیمودم شبهه بیاسودم تا بعین الیقین عیان دیدم که یکتاست و هیچ جز او نیست وحده لا اله الا هو اکنون با ایمان مؤکدم تکمیل ایمان را از بنده بپذیرید و حجت و برهان نخلیه که عالم پریکنا خارج از مقال است و بیرون از قیل و قال تا مرا اسرار حق آموختند مهر کردند و دهانم دوختند عالله که دعای بی ریب و ریا یم بود ازین پس اثری باید و ثمری پدید آید خاصه درین شب مبارک که در رحمت باز است و روی در خاک نیاز وشما را که در هر آن ملحوظ نظرید انشاالله الرحمن از دعای خیر و فلاح اثر کار بود از تبت غیر فراموش نکلهم کو شما که امشب یک گذشته است فلان آقا با پای زخم و ناله و آه بانیل مقصود و صورت قضاح از راه در رسیده و با فلان جراح سروکار را لازم فتاد ایست بهشت نکو شنیدی که دیدن او جلیق شود بر در هر حال حکم قضا و قدر است و رضا رضای خدای داور فردا را که یکی از ایشان بنده رفاهیت سامان است لازم آمد که امشب عریضه با میسه و معنی جواب و زیارت خط آنجناب که بخت بنویسم لکن چه اسباب تحریر جمعیت الجمع مفقود است وجهات خاطر از تفرقه حواس بکار سرده و قلم شکسته تر از خاطر و تر از چیان فاتر از مجره همسایه بعنوان عاریه گرفته معروض میدارد که فرمهم لعید شور اشار حه نکتم اشعار شاه درین مرحله عین صواب است ومسئله با جواب ولی با وجود تتابع آلام و تقاطع آنک نکوکاری خود را بهیجان زرنم و با این چیزها خاطر خود را مشغول سازم و روز دیگر از سر کار حکیم باشی جهت خبط

دماغ نسخهٔ علاج بایم خواست ایشان را که فرخی بار بنده را وسعت و قوت آن نیست تا تنه
میرزا عبد الباقی بکار کافور جودانه با برگ چغندر ترتیب کرد و [illegible] شغل ایکار هم بکمال منوط است
و بکمال مربوط است در قاف کره ای برنج و حقه مرا گشته بود اگر چه از طبع [illegible] جانفزا
بعون الله تعالی نثاری [illegible] در قوه دارم اما چکنم صاحب [illegible] و طالب [illegible] طبیعت
و پرورش از جام و پیاله یافته بود آه و ناله بدل کردم و از میکده در مدرسه جا گرفتم
نکته شاعری بر خود بستم هر از جزوات گسستم با اینهمه حاصل که دیدم بجا بود و ثمری که
چیدم با شمری نه شکوفه و نه برگ نه ثمر نه سایه دارم همه حیرتم که دهقان بچه کار کشت ما را
جز اینکه رضیه‌ام که کوشش [illegible] بخصوصه بحضرت بار رفعت متمم [illegible] و فتح اثری [illegible] بود یأس را
با میه گزیدی بهتر از یاجاجت هیدی از همم عالیه و مکارم علیه استمداد همت دارم

حضرت صاحب عظام [illegible] الباب الحوائج بعرض دعا متصدیع والسلام

فدای نثار ان نظام الملک میرزا کاظم خان نشاء میرزا یحیی وزیر

انکه بخواست خداوند کریم و ارادهٔ حضرت کردگار رقیم [illegible] عن مدرکات العقول
و تلک ذاته عن سایل الوصف ریاض دولت روز افزون و بساتین شوکت ابد مقرون
در نضارت و خرمی [illegible] برخوش کرده و محسودان خویش گشته سرو بنیاد قوی و تو
نهالی موزون مستوی در جویبار صداقت صف در صفند و از تابش آفتاب تربیت
و اهتزاز نسیم مکرمت مورق و ملتف انهار جداول حکمت از هر سو بوصلهٔ حرمت

جاریست

جاریست و قوای نامیه تربیت ما در عروق و اجزای هر یک نافذ و ساری در این بستان
کیاهی بغیر مصلحت نرسته و سر خاری رخاری کار را بمزاحمت نخسته نه شقایق بسر لب
دست رعونت یازد و نه سوری تواند بکمال جرئت نازد باقتضای هر فصلی هر نوعی را ایهار
و هر قسمی را هنگام طراوت و اخضرار از هر یک طبع خلیم و از هر کدام خاصیتی جوئیم سایه
در نارون ثمر از نارین اعتدال از سرو موزون اعتیاد از بید مجنون طیب از گل
و تمایل از سنبل هر یک بغیر طبعت واداشتی و بقدر خاصیت کماشتی طیبه ای آب
از سرابست و خواهش خراج از خراب نهالی که از اصل طیبه برخواسته باشد همانا طیبات
کلاقی جنة المأوی رطب از نخل خیزد و عسل از گل و کار از امید بیفند در
جویباران آمد و گل سرخ از شاخساران در زرازان و بیداز بر جایان بلبل از بایا
عندلیب و ادب ارغوان انجیب تشبیب تغال صورت حلال جانب مجورت
دکبرت نصاب قامت و مناعت شباب فزون زاده دولت جاوید قرار شفق دایم
علیه اطلع مقرب الخاقان نظام الملک میرزا کاظم خان است که از بدو دخول دایرهٔ چاکری
و زمرکز ارادت زاید نشده و آنی از شرایط فدویت غافل نمانده نقش بندی که بر لوح خاطر
نگاشت و همت باعث در چه خدمت برگماشت هر آنچه خطیری که بر عهده کفایتش مفوض
آمد منهج قویم گرفت و هر کار رقیم که بهمت کفایتش محول شد باز که بر اثبتش مستقیم
از فرط قابلیت و همراه ثبات شرف گوهر نمو و از کمال عقل و دانش عز و افتخار

خود را فزایش داد تکالیف دشوار در جنب کفایتش آسان شد و نعمت و زحمت در نظر
ارادتش مساوی و یکسان گشت هر منزلت و مرتبت را که بطبع او کلامش فرمودیم علو قدر رفیعش را
سزاوار برتری و اعتلا و سمو پایهٔ استعدادش را طالب بلندی و ارتقا بنظر آوردیم
چند ری پیش که در رجوع خدمت و وارسی محاسبات ممالک محروسه که خدمات کلیه از وجه
بجلوهٔ ظهور داد از مصدر عطیات جلیلهٔ خسروانه متوجب عطا رکیزهٔ شرایه ملقب
بالماس کردید و باین امتیاز خاص موقع اختصاص یافت عقب ذلک بموجب مراسلات
علیه ملوکانه مأمور شد که جمع و خرج ممالک محروسه پادشاهی را که از خلیهٔ مطابقت عاطل و فرع
بر دخل تقاضا نمود تطابق دهد و این دو میزان مختلف را بر کفهٔ توافق نهد در ارک
الفاظ همایون را آویزهٔ گوش کرد و انجام خدمت محوله را غاشیه بردوش آمد ماهی روز و
شب با همه تقاضا الفت داد و خود در این میانه طریق زحمت و کلفت پیمود و آن
در منتهای شاق عظیمه تصور نمود تا بشایستگی تمام خدمت مرجوعه را صورت اختتام داد و در
نظر مرحمت گستر بزیور قبول آراسته گردید و با کرام خاص پادشاهی مرة بعد اولی سزاوار
آمد لهذا قامت اعتبارش را با عطای یک قطعه نشان مکلل بالماس که فراتر از نشان
امیرالامرائی و فروتر از نشان امیر تومانی و باین حالت متوسطه مخصوص در جه شوق دایم
دولت است برافراختیم و شان او را باین واسطه برتر ساختیم تا در کمال شوق و
امیدواری عرصهٔ خدمت را باقدام ارادت پیمایان شود و از زلال عواطف ملوکانه

شاداب

شاداب و ریان گردد مقرر آنکه شهر صفای ۱۲۷۲

فدای نثار ان میرزا صادق قایم مقام نشاء وزیر رسائل میرزا یحیی خان

انکه چون دست افضال حضرت قادر متعال جل سلطانه عن الزوال پیکر با اعتدال
سلطنت همایونی ما را بنشان والا ایام و خلود زیور و آرایش افزوده و پیرو
دولت ابد دولایت را بجلایل مزایا و فضایل متحد و مزین فرموده ما نیز در خور این عطیهٔ عظمی و موهبت
کبری بر ذمت همت ملوکانه لازم شمردیم که هر یک از اجله چاکران حضرت و اعزه بندگان
شوکت که در مقام ارادت ثابت قدم و در مرحلهٔ خدمت راسخ دم و در مضمار خلوص پیشقدم
باشند قامت قابلیت او را بتشریف الطاف شاهانه بیارائیم و پیکر استعداد و کفایتش را به اطراز
عواطف ملوکانه مطرز فرمائیم و نشان بنده که و عبودیت او را در قلوب و ابصار ما هر در روش ودر
عیون و انظار را بر هر دو برین سازیم تا چنانکه نعمت چنین در طریق خدمت پوید و شکر نعمت کوید
و بقدر یکه از دیوان افضال و عطیات خسروانه پاداش عمل خویش را محاسبی و مشاهد نمود در اداب و رسوم
خلوص پیشتر سعی و جاه آید از آنجا که عالیجاه فصیح الکلام ابهت و نبالت کستناه فخامت و مکرمت انتباه
فدوی دولت ابد ارتسام و معتمد دربار سپهر احتشام مقرب الخاقان میرزا محمد صادق قایم مقام از بدو شباب
تا زمانی که برجوع خدمت وزارت و سپهسالاری کل مملکت آذربایجان سمت انتخاب یافت کل
اوقات شبانروزی مصروف خدمت صادقانه ساخت و دولایل مشهود با خلوص نیت خویش قایم
نمود و به از آنهم که باین شغل خطیر و امر جلیل ممتاز و سرافراز گردید آناً فاناً بر آثار ارادت و ملایم

صداقت خود بیفزاید و در اعلان و ابراز خود در زیر قبه فلک اطراف قرین همایون یافته و
داشت و کفایت رفاه نجد و کفایت ولایت در پیشگاه نظر مرحمت گستر ملوکانه در مواد
خدمات کلیه واضح و آشکار که در این اوقات هم که بشرف تقبیل آستان فلک نشان
رسیده و تراب اقدام همایون را کحل بصیرت ارادت کشیده بود خواستیم که التفات
خاص نسبت باو مبذول فرمائیم که تا آن وقت در عهده خدام دربار شوکت ارا اعلی نیافته باشد
آید و رسیده بود بلطف مقتضای حضرت پادشاهی که لهذا المقرب نشان ذیشان از
درجه اول خدمت امیر تومانی با حمایل مخصوص آن که از اجله نعم ما و حمایلات خاص
اینه دولت علیه است بشارت رایه مرحمت و عنایت فرمودیم و پایه اعتبار و افتخار او را
زاید الاساس بیفزودیم تا نشان و حمایل مباهترا پیرایه پیکر ارادت و زینت بر و
دوش صداقت که در مواد خدمات کلیه و مهمات عمده مزید مراقب را مرعی داشته
و در طریق بندگی پیش از پیش جاهد و ساعی گردد مقرر آنکه فی شهر رمضان المبارک ۱۲۶۲

رقم ولیعهد مبرور بخط میرزا شفیع صاحب دیوان در نشان منشی گری

آنکه در طریق خدمت بندگان را عرض ارادت باید نه طول مدت هنر قطره شاید نه
اثر پیری لیاقت قوت بار خدمت کشد نه کسالت کهولت قوت جوانی بر طاقت
برد نه ضعف شیخوخت چاکر صمیم صادق به که خادم قدیم سابق چه فرق بسیار است میان
آنکه اولین دم حرف صداقت گوید و نخستین قدم راه ارادت پوید با آنکه در آخرین نفس

صدق آرد

صدق آرد و در واپسین هوس خلوص نماید پیران دعا و شعار اشیاء لیته هر وجوانان
و عاد و غزا را غنیمه تقدیم کار خدمت ساعد دلیر خواهد و دولت توانا تدبیر سپاه
و رعیت خود پرجوید و بخت برنا ما صدق ... شاه عالی جاه رفیع پایگاه
مجرت و بخت امراء افخمت و مناعت پناه شوکت و جلالت اشتباه نبالت
و صدارت دستگاه اخلاص و صداقت آگاه نتیجه الامراء العظام نصرالله خان قاجار
بر حسب رفیع دارد و نسبی منیع اصالتی نجیب دارد و نبالتی اصیل دیانت و تقی
خود است و هوش و فرهنگ بزرگ از عمر گرانمایه اند کی طی کرده و مایه گران هنر
بسیار اندوخته کیاست و کفایتش کافی و کامل است و فراست و درایتش وافی
و کامل در خور جاه و خطیر است و سزاوار جای بزرگ مع الجمله در معامله های فرخنده
فال این تایید خجسته تحویل آفتاب عنایت خاطر خطیر پرتو افکن ساحت احوال
او شده او بموجب کام و هوا پایه جاه فراتر نهادیم و پایگاه و دستگاه بزرگ بخشیده
در حدود خوی و نواحی سلماس یکپارچه فرمودیم و حکمرانی و سیاست آن مرز و بوم
با و تفویض و تحویل نمودیم و کلیه نظم مهام آنجا را بکف کفایت و قبضه درایت او
گذاشتیم که در مجاری امور بر وفق عدل و انصاف سلوک نماید و رسم ظلم و تعدی
متروک سازد کسبه و رعیت آنجا را بحرفت و زراعت ترغیب کند و نظام
و سپاهی آنجا را بکار حرب و پیکار رایض سازد و ولایت معمور دارد و رعیت مسرور

داد مظلوم از ظالم بستاند و بیداد ظالم از مظلوم بگیرد در هر باب حق گوید و حق
جوید مقرر آنکه سادات و قضات و حکام و حماة و وجوه و اعیان در عموم آن
ولایت و رعایای دار الصفای خوی عالیجاه مشار الیه را بیگلربیگی دانسته در موارد خدمت
و مناهج طاعت مطیع رای و اراده و تابع امر و اشاره او باشند کتاب سعادت
انتساب شرح کتاب کریم را ثبت دفاتر سازند و در عهده شناسند ۱۲۴۲ حرره الله

فتح نامه خاقان مغفور که بخط میرزا رضی منشی خوش نویس تبریزی

الحمد لله تمییز عاطفت سلطنت و تشریع صدر خلافت مهر و ماه ما نیز و والی مملکت خراسان که بنصایح
با پایان شاه شاهی معزز و مباهی تا بلند و از آتش تیغ آبدار بر کردار ملاحده در اطفاء شرار
شرارت و افساد کفار ضاحیت گذر عمالی و دلیران سپاه ظفر دستگاه به مولا قاید فتح
و فیروزی همعنان است لهذا در زمانی که موکب سلطانی از انتصاب سرادق شوکت سلطانی
رنگ جنات ثمانیه بود بعرض خاقان شیره سلسله سپهر عنان رسید که کفره ملک روس
چندی قبل از این بعذر و تلبیس ولایت تفلیس را تصرف و در آنجا توقف نموده بودند به توهم
تسخیر قلعه ایروان با موازی پنجاه هزار کس از اجناد و خنادل شعار و چهار صد عراده توپ و آلات
حرب و پیکار رهسپار خارج قلعه مزبوره شده رایت کفر و ضلال برافراخته اند و با اهالی قلعه
هنگامه جدال و قتال را گرم ساخته و چون صورت این خبر بر مرآت ثبوت جلوه گر گشت
مواکب گیتی خدیوی با جنود رزم کوش که از بیم شمشیر شان شیر فلک لرزان و از سهم سنان شان آب

صورت

حسرت در عین الثور دهن که از چمن مزبور نهضت پرداخته باز بلند پرواز رایات
نصرت طراز بهوای خصم افکنی و دشمن شکاری بال گشاد و بعد از آنکه سرحدات ولایت مزبور مطلع
ماهچه اقویه ظفر دستور گردید تخت نواب همایون ما سواران جلادت نشان و پیاده کان
آتش فشان را بتصرف سنگر و قبل آن گروه ضلالت سیر مامور و بر حسب حکم محکم اجناد
نصرت توام با تفنگهای اژدها دش عزم یورش و آهنگ کشش و کوشش نموده معادل یکهزار
با نصد نفر را عرصه شمشیر آبگون و خاک را آغشته خون ساخته چند سنگر ایشان را متصرف
و کفار رعنا را بجانب مسجد و باغی در خارج شهر است فرار و در آنجا محصور گشته بعد از چند روز
دیگر باندیشه اینکه شاید از شبیخون صبح امید شان طالع که با اینکه از جهانگیری تیغ خورشید اشتهار
خبردار بعد خفاش آثار شبیخون از روی اضطرار بعزم شبیخون از محل اقامت خود بیرون و عازم
دره همایون شده و از معاودت بخت بیدار دلیران عرصه پیکار از عزیمت
ایشان اطلاع یافته و بمدافعت پرداخته بعد از محاربات عظیمه یکهزار نفر از آن گروه عرضه
شمشیر و اسیر غازیان شیر گیر شده رایت کفر را نگون و روی بجانب لشکر خود فرار نمودند و در حمله
چهار روز سیصد نفر از قزاقان و سواران و بزرگان گرجی را که بسته آوردند آن قدر سعادت
در آنها که گرجستان روانه و در عرض راه بفوجی از سپاه ظفر همراه که بانسداد طرق مامور
بعضی برخورده یکصد و ده نفر از ایشان را مقتول سیف مسلول و یکصد و نود نفر دیگر را مقید و مغلول
بدرگاه جهان پناه آوردند و چون عالیجاه عمدة الخوانین العظام پیرقلیخان قاجار را باشلطا

امور گرجستان تعیین و از درگاه پادشاهی روانه آن سرزمین فرموده بودیم سردار کفار
از عزیمت پاشای پاشا رالیه استحضار یافته با نه‌زار لوکیا از مشاهیر سرکردگان ایشان بود
با چهارصد نفر صالدات و چهار عراده توپ بمعاونت ایالت گرجستان روانه و از
تفلیس نیز سه‌صد و یکهزار نفر صالدات و ده عراده توپ و یکصد عراده قورخانه و آلات
حرب و آذوقه عازم معسکر سردار مزبور بود در نواحی پنبک پاشای پاشا رالیه باین دو
مصادف و بخت بمقابله با نه‌زار بپرداخته سیصد و پنجاه نفر را قتیل شمشیر خاراشکاف
بهادران بهرام مصاف و بقیة السیف را دستگیر و با رئوس مقتولین انفاذ دربار معدلت
انصاف ساخته و از آنجا عنان عزیمت بجانب گروهی که از گرجستان روی بمعسکر
کفار نهاده بودند معطوف و سلک جمعیت ایشان را نیز بحملات متواتره پریشان و اجسام
دلدو دلعنع در آن عرصه سرافکنده گشته چنانکه آن هزار نفر را طعمه تیغ بیدریغ و توپ و قورخانه
آنها با سرها کسب غازیان نصرت نصیب گشت و در روز شنبه نهم شهر جمادی الآخره کمار
پاشا نصرت دولت قاهره اعلام آسمان خرام را بقصد اتمام کار آن گروه ضلالت فرجام
پرچم‌کش و در مقابل محل اقامت ایشان عازم جنگ و وغا گردیده جنود ضلالت
پرورد بگمان اینکه کمان گسسته بزه توانند کرد و یا در عرصه آورد با آتش‌بازی آب
بروی کار توانند آورد یکبار از سطوت اضطراب باد ... از بیم جای ریش در عرصه
رزم قدم پیش نهاده در برابر جیوش نصرت انتما صف آرا گشتند تخت تفلیان

آتش

آتش‌فشان بر ایشان صاعقه‌بار و برحسب حکم قدر قدر قضا آثار بهادران پلنگ جنگ
شیرشکار و رزمجویان پیل‌افکن خنجرگذار که زهره بهرام خون‌آشام را از صمصام
خون‌فشان آب میکردند چون کره نار بر مرکز فلک محیط آن خاک را بی‌باک گشته
با سیوف سنان‌شکار و دشنه اژدهاپیکر چون قضای بیحجاب و اجل بیهراس جمله
بر آن گروه حمله بردند و ساکنان عوالم ملکوت ندای اللهم انصر جیوش المسلمین برآوردند
بجد و جهد سپاه قیامت نهیب به تیپ آن گروه عراده‌های توپ را با گرزهای
البرزکوب درهم شکسته بیرون رئوس و اضاعت دماء و نفوس آن طایفه
بی‌پروا پرداختند و ریگ هامون را با تیغهای زمرد فام الماس دم یاقوت
رنگ و لعل گون ساختند دامن دامن از خون ایشان عنان و پشته اتلال از ۱۴ اطلال
کشته ابطال گران و لوند و دژ کوه و سه نفر دیگر از رؤسای آن طایفه منحوس با
شش هزار کس از عساکر ایشان طعمه افعی سنان و سی و چهار عراده توپ و بسیار
از آلات حرب مصرف غازیان ظفرنشان درآمد مخاذیل دین چون از
دستبرد مجاهدین اختر بخت خود را تیره یافتند رایت کفر را منکوس نموده بجانب
مطرس خورشت فتنه در شب یکشنبه سنبه و اغردق نحو را جمع و بقدر حمل آن
سهل‌تر برداشته و بقیه را در سنگر گذاشته بجانب گرجستان فرار و مرحله
پیمای دیار ادبار گردیده صباح روز مزبور فوجی کثیر از عساکر نصرت مآثر را

متعاقب ایشان تعیین و آنچه که سردار و بقیة السیف آن فرقه ضلالت شعار
دستگیر غازیان ظفرآئین خواهند شد و بجهت ابلاغ این نوید مسرت اثر آنکه پرده
ناموس ناقوس چون دلهای کفره روس دریده و صیت تکبیر مقیمان ملت بیضا
نبوی صورهای نکوهش سروش رساننده زنار را تار از هم گسست و صلیب چون
اعناق اهل نفاق درهم شکست بسرعت صبا حرکت نموده با مرسل الریاح مبشرات
باطراف ولایات محروسه از درگاه سپهر مقدار روانه و عالیجاه سمو مکان افلاطون
والاقبال عمدة الاعیان محمدحسن آقای قاجار را نیز نوای فرزند فرزانه فرمودیم
باید هفت شبانه‌روز ارض اقدس را به نیکوترین وجهی آیین بسته نقاره شادیانه را
بلندآوازه و کوچه و بازارها را از چراغان سپهرآسا و خطبای فصیح بیان را بر رئوس منابر
اسلام مأمور بذکر حمد و ثنای حق عز و علا و دعای دوام دولت جاوید بقا دارند و این
بشارت را گوشزد خاص و عام و همگنان را قرین ابتهاج و ملتهب سازند و در عهده
مراحله شناسند تحریراً فی شهر جمادی الاخری ۱۲۱۹ دیگر
مخدوم اکرم و ذوالفضل و الکرم را امروز که اول سحرگاه است دعا صبح طلوع آفتاب اثر
قلم برداشتم و عرض کاشتم و چند کلمه بنگارم و آنکه شما را بیاد آرم شاید بر سر غیرت
و حمیت آرم که باین شدت غفلت از عالم دوستی و فراموشی از یاد محبان و یاران
روا نیست و سزا نه مکن مکن که کم مخصوصان چنین نکنند هیچ احوال احباب نپرسی

والله

و نه آنکه بدرد اصحاب بیدردی شب بسر و روز بروز رسته ایم چگونه شب بیچیز روز
صبح بشام باری از الطاف و اعطاف جناب باری ما را از خلق تمنا نیست
و لکاهت هوای راوت و خواهش رضای حق الحمد لله برنج شکلی سبای شکر و سمن
مرغوب عنبربو و کره صاف و پاک برنج دلت و برنج تازه دشیرت و چلوی مسمن
و جوجه فسنجن با افشره و دوغ مطلوب و چیز تازه محبوب همه اینها بر شما گوارا و نوش
و ما را از جمله آنها فراموش الا بره شیرت پرداری انصاف نیست که ما را یاد ایار
از آن بر ما به بهره گذاری رضینا قسمة الجبار فینا عرصه نامه فراخ است
و ادهم خامه گستاخ هرچه بزبان آید زیانست بهتر آنست که حاصل نفس خبیث را
بنان چو خشک فال قانع سازیم چشم امید بر مرام خداوند یگانه و رزاق آفتاب یکتا
داریم و طریق قناعت سپاریم از بره و تره ما که اشتیم الکفاف بمضمون این مصراع کرده
رقعه را در نوشتیم مرا نان جو خویش چه کار است خدای رزاق الکرام کریم است

و هم رحیم زیاده چه درد سر دهم والسلام

عریضه شکرانه صحت وجود پادشاه و دفع شر آسیب اشرار یاغی

از جسارت موهوم از فرقه اکراد و زمره بی‌آئین و راه که بخیال اندیشه باطل برادر
خطیر اقوام ... بیک بوده خاک بر سر اهل و ایشان ریخته نو عاقل از بیمن که
وجود ظل معدلت ... ایشان از سایه آن همه ... خاطر خاص ... بجوانب خداوند

و چه بر مفارق انام کشیده و ممدوه خلقه بود و بر حجوه ترس از نیت و ارادهٔ هر از دل
و حس آفت و آسیبی تخطیه رسیده حصن حصین تاجداری و برج متین شهریاری که تا تا ان قیامت
در ارکان سلطنت بعزم هر سوری قصور تخلله یافت فالله خیر حافظا زحفظ و حراست
خداوندی چه کهر الله تعالی بوار رسید و دستخط مبارک و الله اتمم افخم اجل اعظم و جود شاهنشاه
صدرشه طاله نایره بطن الهالها این مملکت عموما عیه اگر کهید و زنده که و حیات از نو رسید
بلکرانه این مرده را قوام ملک و ملت بر آن مربوط است و نظام دین و دولت بهمین منوط
لکن با نها نثار تو باز در ادای رسوم عبودیت قاصریم و شرمنده و بهرا اطلاع انجرو نیاز
از تقصیر شکرگذاری و تفریط در مراسم جان نثاری معتذریم و سرافکنده مگر الطاف
ملوکانه و اشفاق خسروانه عذر قصور بندگان درگاه آسمان جاه را به نیز رفته داده و را فت
و عطوفت اولیای دولت قاهره سیئات تقصیرات ما را بحسنات مبدل سازد و السلام

عنوان عریضه ایضاً

عارض شاه امیدوا ما را طراز افتقار و نیاز در پیشگاه عالی اقدس اعلی اعاف ابد
مایل اقرب وسائل است نهاده در مواقف جلال و مصدر اجلال موقف آمال منعطف
افضال بارگاه عرش تبارک و آستان فلک نشان اعلی فداه ما یقصر عنه الافهام اللام
با سره فدا عرضه داده بمعرض ثقات مقبال لب طاهر خلخال همایون که پرده نقط
قباله عقد و معتکف بساط ابا بیر شخ نامه

هو المؤلف

هو المؤلف بین القلوب بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی احل النکاح و توعد علیه من الزنا و السفاح و صلی الله علی محمد و آله اجمعین
لا بعد از آنجا که مونس این گردنده اساس و موجد این چرخ و کره ال برتر از وهم و
قیاس را ثنا و ستایش بحد و شکر و سپاس بعد مخصوص ذات اقدس فقط یکتا او است
ملاحیدت و فردانیت حقیقت وجود بیهمتای او بنای عالم امکان و بقای جنس حیوان
و نوع انسان را بر ترکیب و ازدواج نهاده و صاحب تاج لولاک لما خلقت الافلاک
را هزاران تحیت و درود و سلام و صلوات نامعدود نثار و ایثار پیشگاه حضور ش
با کثرت و جمعیت است را غنچه نکاح و مزاوجت است فخر و مباهات فرموده اق
آیه مبارکه و انکحوا الایامی منکم و الصالحین من عبادکم و امائکم ان یکونوا فقراء یغنهم الله من
فضله و الله واسع علیم و حدیث شریف تناکحوا تناسلوا تکاثروا فانی اباهی بکم الامم
و لو بالسقط در بهترین وقتی از اوقات و نیکوترین ساعتی از ساعات عقد مناکحت
دائمی و مزاوجت ابدی واقعه فیما بین عالیجاه مقرب الحضرت العلیه السلطانیه
فلان متوذ و طهارت دستگاه عفت و عصمت پناه فلانه بنت فلان
بمصداق مبلغ فلان را است وجه موصوف و بجای قیمه یکجلد کلام الله مجید و مجلد
دیگر بازاء یکزوج گوشواره است که عند القدرة کاربازی دارد و صیغه ما قره
ابدی و مناکحه سرمدی بر وفق قانون شرع مطاع مشتمل بر ایجاب و قبول جاری و واقع

کعید فی یکشنبه پنجم شهر ربیع الثانی ۲۷۷ من الهجرة النبویة اللهم الف بینهما و طیب نسلهما
برحمه بحق محمد و آله و عترته الطاهرین المعصومین دیگر
ذکر صبح است و باز از افق جنب متحرک بالاراده بر تهییج شهوات کما کو در جنبش آید خدایا
این شب و روز مکرر تا کی از خوش آن شب که شب دارد زپی از خوش آن خواب که بیداریش
نیست انجمن آن سحر که شبه آریش نیست شیر خطم را پایانش نباید مگر آنکه پایانش دوباره
خداوندا انقضای بخش و سامانی بگرد آز زر دگر فرصت که دریان نه پذیرد آیت و دگر کمان تو
حالی حکم و افزون کن سبحان الله ربی و استغفر الله هو الذی یحیی و یمیت وله اختلاف اللیل
والنهار والسلام
سبحان الله زهی زهی بی انصاف هیچت حیف نیامد بر باد دلت لو خت ندانم چرا تو ختی
آن روز که لب طاهرت چیدم دهمت نشاط کندیدم کمان این بود که در این عهد که درد
عهد درت و در دل نکته از جای تو باشی با رادت تخواست ندانم چرا نخواست دلم اقرار
نه القول وی خوب شکوفه نیست جای کلاه حوصله در خود انحلال نبود در نیک نمود و السلام
در ایام خرمی دوستی بیکی از دوستان مالوکه با هدیش سری داشتم و با جهرش نظری بود اکمل
وکشف چیزی را زیر خاطر افتاده بود باز متعطف کریان کرده گفت تا چند در نوا و شیه
خمدل ملول النفس وقت کز تفرج گلزار و بوستان فرم شود و بزار آشنه و بستان
گفتم ارکلش و دلخا اگر دولت ده دولت وصل تو حاجت چه لب و سخن است وکم

والسلام

[illegible]

دیدن روی تو بیشتر نو باخیال تو بهر گوشه را باشم چمن است گلستانه آخر منزل کل را از شمایل تو بوم
حکایت گفته و صفحات باغ از نزهات کویم یاد آورد کو به آن دیده را با طلعت تو روی نکو بسته
از یاد تو و تماشا کنم یا را با سوز فراموش تفنن کوه نه یاد تو خوابی نیکوتر حرکت یا که خاشاک بخیال تو
هوای گلشن کنم یا با جمال تو مجال چمنی گفت ز بهار بستان گلستان به وجستان از بستان لاهیچ فایده
الکار این تکلیف گو را لایق صحبت محبوب نشده و محبوب است گفتم حاشا چنین نیکو نصیب از کسی
از دولت بقعه ارتقیه و نظرا و بروت چند آنکه از گل و گلشن را ق یا به از حضور او با معشوق نگاه نا حرف
نظر از تو نخم جلوه بلعل قوانم دیدن سبحان الله تماشا نیز کون ای صورت لطیف بوی بس لطیف تر است
را جسم و سر فریفته است و چشم و دل فریفته آن از این به نرم یز در معنای صحیح بود در نیا را ز را
عاشق زند اشتیاق آن گلزار است و مرا پس وقت خوردن از گفتار الختم اجمل و احدا و عاشقی
خوشت سرما و السلام

فال مجهه شوال و لقب یکای و موجب اسه جای صفحه محمد تقی

از صهبای که تأثیر فیض ایزدی منظای سعید ناظم
[illegible]

این خسروانه دولت بی نظیر است و اختر سعد طالع مسعود
[illegible]

مارا شوکت خاقانه فلکی اثر هر کمالارا جمالیم و هر جلالیم
[illegible]

کمال در هر شربه زلالیم و در هر غازی خیال در هر گلشن
بهاریم و در هر شرقه انوار هر اسیری را نجاتیم و هر فاقه را
حیات هر فنا را داوریم و هر مجبری را انکه هر رمزی را
کاشفیم و هر سری را واقفیم و هر بلیه را از زمان طهارت و هر
از باب طهارت با هر عریانی کسوتیم و با هر کسوتی زینت
رونق هر بازاری و طبیب هر رنجوری حاجت هر گدا نیازی هر حباب
هر کجا سوزی هر کجا سازی مجیر هر جا عجزی ظهیر هر جا سالکی
هادی هر جا حزین ناشی هر جا رشحه سحابیم هر جا ذره آفتابیم

هر صبحی را صبوحیم هر شکی را فتوحیم هر بنائی را قوامیم هر ثباتی را
مدامیم هر دردی را شفائیم هر ظلمتی را ضیائیم هر طربی را سروریم
هر طلعتی را نوریم هر سپهری را اوجیم هر فتحی را فتوحیم بهر قولی نظیمیم
بعد عهدی حاذقیم فکرت صائب را با فطرت همایون
قراری رفته است هر بنده مخلص هزار صهبای دانش
جای دارد و در ساغر خردمندی دولت جاوید شاهی را
رهی و از طرز صفای بندگیش آگهی باشد اولا بلطف
بدیع و ثنای رفیع مسرور داریم جناب فروغ مشرب

سعدی کوکب انوری خبیر نظیری نظیر کلیم سلمان قدسی خصال
سید حسین اصفهانی متخلص بمجمر سید نجیب و ادیب ذرکش طاهری
و جانی با نصیب با نسبی طاهر و فضلی ظاهر و خلقی طیب
و ذوقی سلیم و صفائی شریف و رائی فصیح و بیانی بلیغ
با هر حریف غالب و در هر کلامی قادر است در گلشن این دولت
همان طایر خاطرش را با هر صفیری ثنائی و عندلیب فکرتش را
شکری با هر نغمه عنوان حالش را با آیت مجتهد الشعرائی طغرای سالک
و عارض نامش را به نشان لمعای زینت کلای عنایت و ارزانی

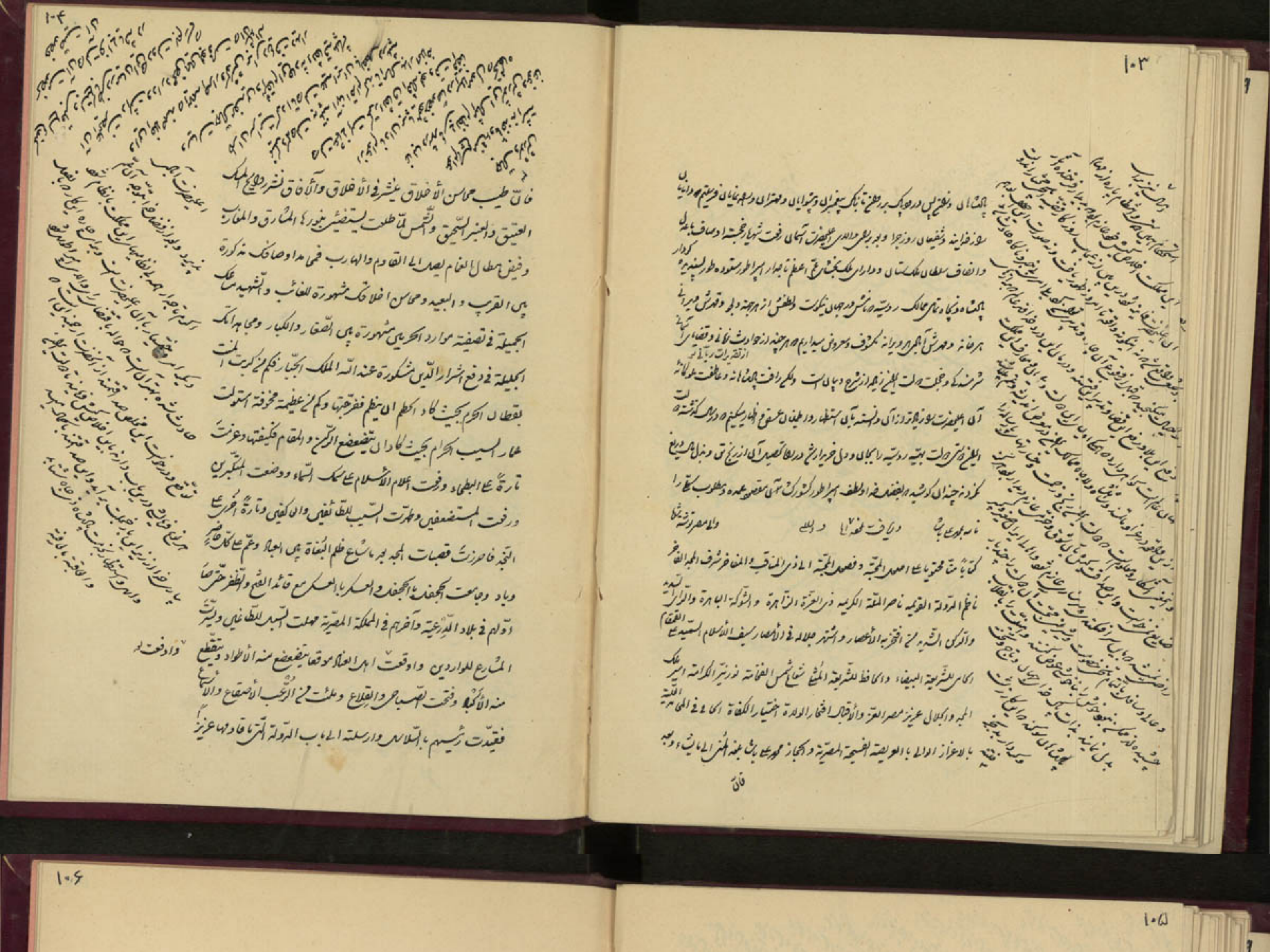
بیانی

همان وجهی به نیکو قرار با اسم او ثابت داشتیم در باطری فارغ
و عیش صاف دولت جاوید اثر را باوج و دوام باشد عالیجاه دولت
و حشمت و عزت و جلال پناهی صوفی نقطه قدسی جناب
سپهر شان اشرف سلطان عبد الله خان حافظ اصفهان در هر عالی
وجه معلوم فوق را به عذری تسلیم و این عنایت را در وجه دائمی و باقی
دارد عالیجاهان دولت پناهان کاتبان دولتی اشرف خاقانی

نشان همایون را ثبت که در عهده شناسند

بعهد نامه در انظار حضور امپراطور رسید

خداوندی را ستایش کنیم که داننده نهانست و دارنده جهان و بخشاینده گناهان و قدرت بخش

پادشاهان وقفه پس در هوای بر ... تابک پیغمبران و تیرابان و هنران وسعه نمایان فرستم و دانیال

سوز فراینه وشفیعان روزجزا و بر ... والای اعلیحضرت آسمانی رفعت شهریار نجسته اوصاف بابل

و اتفاق سلطان ملکستان و دارای ملکبخش ... اعظم تا بدار امپراطور ستوده اطوار سینه ... کردار

پادشاه و پناه تمامی ممالک روسیه ... درجهان نیکوست ولطفش از هرجهته دلبر وقدرش ... ارزانی

هرخانه وعهدش آباد هر ویرانه مکشوف ومعروض میداریم که هرچند از حوادث زمانه وقضایای آسمانی از تقدیرات ربانی

شرمنده گردیم ... الخ زیرا از شرح و بیان است ولکن راف پادشاهانه وعاطفت ملوکانه

آن اعلیحضرت بود ... و دانسته ... استظهار روز ... مشوق و ... که درسال گذشته

... روسیه رایگان ودل خریدار ... آن ازرنج تن ومال دریغ

نکرده چنان که شیوه ... لطف امپراطور کشورگشا ... مقصود ... ومطلوب ... را

نامه بود ... درباب ... والامصر ...

کتابات ... المحبة وفصل المحبة ... المناقب والمفاخر شرف المجد الفاخر

ناظم الدولة القويمة ناصر الملة الكريمة ذي العزة الزاهرة والشوكة الباهرة والآراء السديدة

والآداب ... الأمصار واشتهر جلاله في الأقطار سيف الإسلام السعيد ... القمقام

الحامي للشريعة البيضاء والحافظ للشريعة ... شمس الفخامة نور نيّر الكرامة امير ملك

المجد والجلال عزيز مصر ... والإقبال افتخار الولاة اختيار الكفاة ... العلية

بالإعزاز ... بالعريضة الفصيحة المصرية والحجاز ...

فانّ

فانّ طيب محاسن الأخلاق ينتشر في الآفاق والآفاق تنتشر روائح المسك العتيق والعنبر السحيق والشمس لمّا طلعت يستضيئ بنورها المشارق والمغارب وفيض هطال الغمام يصل الى القادم والهارب فمما اوصافك مذكورة بين القريب والبعيد ومحاسن اخلاقك مشهورة للغائب والشهيد ... الجميلة في تصفية موارد الحرمين مشهورة بين الصغار والكبار ومجاهداتك الجليلة في دفع اشرار الذين مشكورة عند الله الملك الجبّار فكم من كربة ... بقطان الحرم بحيث كاد الحرم ان ينظم ... وكم من عظيمة ... عمار البيت الحرام بحيث كاد ان يتضعضع الركن والمقام ... تارةً على البطحاء ورفعت اعلام الإسلام على سمك السماء ووضعت المتكبرين ورفعت المستضعفين ... السيف ... وتارةً اخرى على النجد فابرزت قصبات المجد ... ظلم البغاة بين العباد ... وباد وجاهدت ... بالعسكر مع قائد ... والظفر ... ادولهم في بلاد الدرعية وآخرهم في المملكة المصرية ... وقعت ... موقعا يتضعضع منه الأطواد ... منه الأكباد وفتحت الصياصي والقلاع ... الرعب ... فقيدت رئيسهم بالسلاسل وارسلته الى باب الدولة ... عزيز

ما دلّ ولا كثير الّا قلّ ولا راية الّا انكست ولا مدينة الّا خربت واندرست ولا بلاد الّا جفت ... البلاء وحق على اهلها الجلاء فقرت بالفخر المعظم والمجد الأثيل ... قلعت الذين الحيف بالمشرفي الصيقل فوقع ما قدره الله وكان امر الله قدرا مقدورا وأولي المسلمين ولقاهم نضرة وسرورا فلك في فلك الفخر بدر تمام وحق عظيم على الإسلام ... الكاد ... فشكر الله مساعيك واحسن الجزاء فيك ومن مناقبك التي تواترت علينا ومحاسنك التي توارد بنا ان جنّت للحجاج رفاق الأرفاق ودارت معهم بحسن الأخلاق وغمضت العين عن زخارف الدنيا وحطامها وصرفت الهمة على انساق امر الملّة ... محاسن اخلاقك بين العباد والبلاد وانّما يستدلّ على الصالحين بما يجري الله ألسن العباد فجعل افئدة يهوي اليك يأتونك على ضامر من كلّ فجّ عميق ليطوفوا بالبيت العتيق وهذه كلها شيمة الأخيار الأخيار وشنشنة الأبرار ناشية عن عرق الكرامة نامية عن اصل الفخامة يبقى بها الآثار مرّ الدهور والأعصار ويذكر معها الاسم بين الأنام مدى الشهور والأعوام وليس عمل ينفع الماجد في الماجد والأماجد الّا اسم يدوم ذكرها في افواه الأنام ومآثر ينتفع بها كافّة اهل الإسلام وذلك كلّه بسبب حسن السياسة والصيانة وفضل الكرام والشرافة وقلبنا كان شايقا الى التلاق لمحاسن اشتهرت منك في الآفاق فبعثنا اليك عمدة الأعاظم والأماجد ذي المجد الأثيل والشرف النبيل صاحب الشهامة

دام

صاحب ذيل الفخامة مقرب الحضرة العلية الخاقانية سيّد علي خان لإبلاغ تهنية هذه الفتوحات المباركة وتفصيل تواد فوادنا الذي ليس لغيرك فيها المشاركة

مراسله دیگر

لست انسى الاحباب ما دمت حيّا ازنو وللنوى ... قصيا ... بالبعاد فمن لي ربّ بالقرب من لدنك وليا قد فرى قلبي الفراق وحقّ كان يوم الفراق شيئا فريّا وردوا رسولك وقال انّي من عنده آتاني وجعلني نبيّا ونزل كتابك والغيبة روضة جارية الأنهار فلا زالت ريّا بل سماء قد طلع فيها من الكواكب ما كان نسيا لمّا اطلعت على ... الكلام وجدت فيها حورا مقصورات في الخيام يسبّح بحمدك بكرة وعشيا واماتني وجزنا ولقد اشمأزّت نفسي من كثرة الملال وفرط الكلال وكادت تموت ولن تك شيئا فوجدت كتابك بل روحا منك فتمثّل بها بشرا سويّا وقال انّما رسول اليك لأهب لك سرا حريّا قالت انّى يكون لي اجر وقد وهن العظم منّي واشتعل الرأس شيبا وبلغت من الكبر عتيّا يا ليتني متّ قبل هذا وكنت نسيا منسيّا قال تلك الجنة ... كان تقيّا فخرّت سجّدا وبكيّا وقالت ادعوا الى ربّي الّا اكون بدعاء ربّ شقيّا

قربی عجب وبزرگ ساخته کرده

مراسله دیگر

جناب مجدت مآب با لقب عزیز مصر قبال امیر ملک اجلال ناصر الإسلام والمسلمين

کاسر اعناق المشرکین شفیع اعلام الهدایت حافظ الویه غوایت صدر ولاة العظام فخر غزاة
الکرام افتخار امراء العصر و الممالک البسیطة مصر محمد علی پاچ جعل الله موصله کما اراد و کیف شاء
بعد از اظهار اشواق و اظهار اشتیاق نمایان مشهود میسازد که چون محبت خاطر نسبت بآنجناب
جلالتمآب بدرجه قصوی رسید و التفات ضمیر محبت تخمیر نظر بمکارم اخلاق و نباهت اعراق
آنجناب لایعد و لایحصی و اهتمامات آنجناب در حق عموم حجاج اهالی بر خاص و عام ظاهر و عیان
و محامد جمیله و محامد جلیله آنجناب در باب طرق حرمین و ترفیه فریق طریقین در انفس
و آفاق مشهور و در السنه و افواه مذکور است بنا علیه از التفت رجال سالک اشتمال
آنجناب در هر حال بذات ملاقی اخلاقی هر چند محبت نامه جداگانه مشعر از اصدار شقوق
دولت عثمانیه در خصوص رعایت حجاج اهالی منصوب فلان در باب کشته ابنه بآنجناب
ابلاغ گردد و لکن در این وقت که فلان عزیمت زیارت مکه مکرمه داشت اظهار محبت را
بهانه گشت الا دالله

از جانب نایب السلطنه بمحمد علی پاچ

خطاب لطیع من مطالع القدر ولیشرق عن مشارق القدر فیبسط انوار الاشواق و یشرق
اقطار الآفاق الی من طلع نجمه فنشر الانوار و عز فی مصره فقصده الامصار فاضحی برا
شارقا و بحرا فایقا حتی نشر الاعلام و نصر الاسلام و سل سیف الشهامة فاصغر ارض
الشهامة و قمع طغاة البغی و رفع علاء المجد و ضمن سلامة الحاج و آمن مسالک الفجاج امیر

ابراهیمی

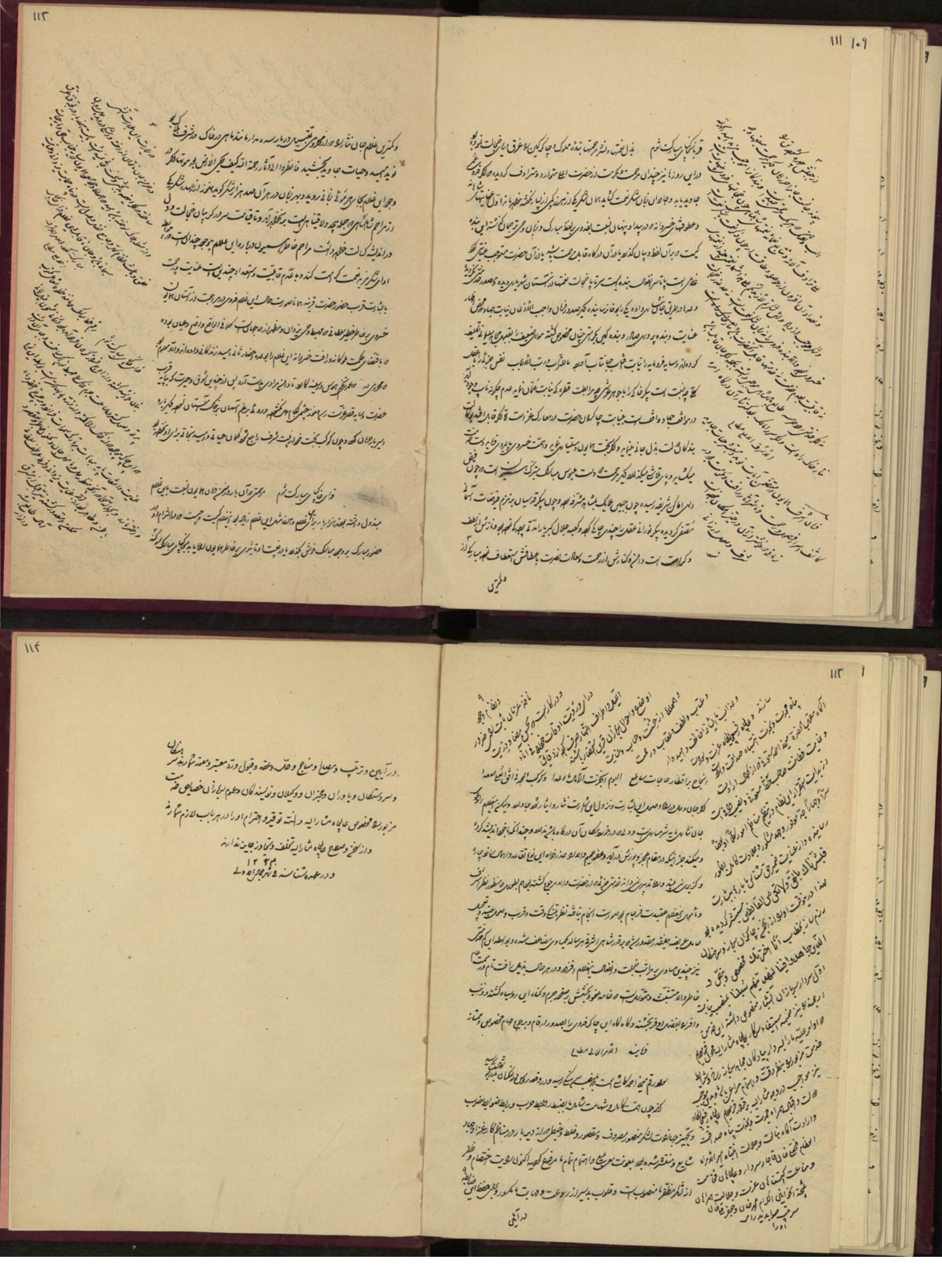
امیر الحرمین حائز الفخرین ساقی ولاة العصر و سالی کماة النصر والاعراس مصر
محمد علی پاشا وفقه الله بمایشاء انه قد بلغ الینا من جمیل ذکرک و جلیل اثرک ما تتشرف الطباع
به و تلذ الاسماع عنه و عرفنا مکانک فی انتصار الدین و اعانة المسلمین و رفع البدع
البدعیة و اعلاء الشریعة الشریفة فهاج القلب شوق لایکون لما فوق الکشف عما یکتم
فی الفؤاد بما یکتب بالمداد فارسلنا الیک رسولا امینا و اصحبناه کتابا مبینا
ثم انه لما ان قضی ما علیه و صدع بما امر به و انتهی الیه قضی نحبه و لاقی ربه و وقع احتباس
عنه الایاب فی فریق من طغاة الاعراب و عاقهم العوائق و اصابتهم الطوارق حتی
لم یصل الینا الجواب منک و لزوم تجدید المکاتبة الیک فانتجبنا من خلص الامناء
و صالح الکبراء اعالی الکرام و قادة الکرام عمدة النجباء العظام حیدر علیخان و جددنا
الکتاب و سددنا الخطاب لنعلم نبذة من صفاء الوداد لک و نجدد عهد الحب
منک و یکفی میل القلب الیک و کمال الاعتماد علیک فانه واقف لسرائر البال
و الرسول یخبرک عن حقیقة الحال و لما کان رسول المشار الیه ممن یوثق به و دیعة علیه
لقیناه الامور و الاحوال او صیناه بما یقتضیه الحال و نسئل الله ان یجمعنا
و ایاک فی مادة المشاهدات کما جمع توفیق المجاهدات و نستعین منه فی کل الاحوال
در جواب وزیر و منه المبداء و الیه المآل دالله بغداد نوشته
نازیبی لو فتور و نالو سورت هم ملا و جهکو عاقبت محمود جناب جلالت نصاب

صحیفه ایست که نوشته در جواب صحیفه دولت بحلالت جناب سیادت
ولایت آداب ناظم الامور بالآراء الصائبة
ناظم مهام الجمهور بالفکر الثاقب وزیر بغداد شیخ الاسلام
اشتهار والامقام تنظیم محمود پاشا وزیر وزراء ذی الاجلال
دالله

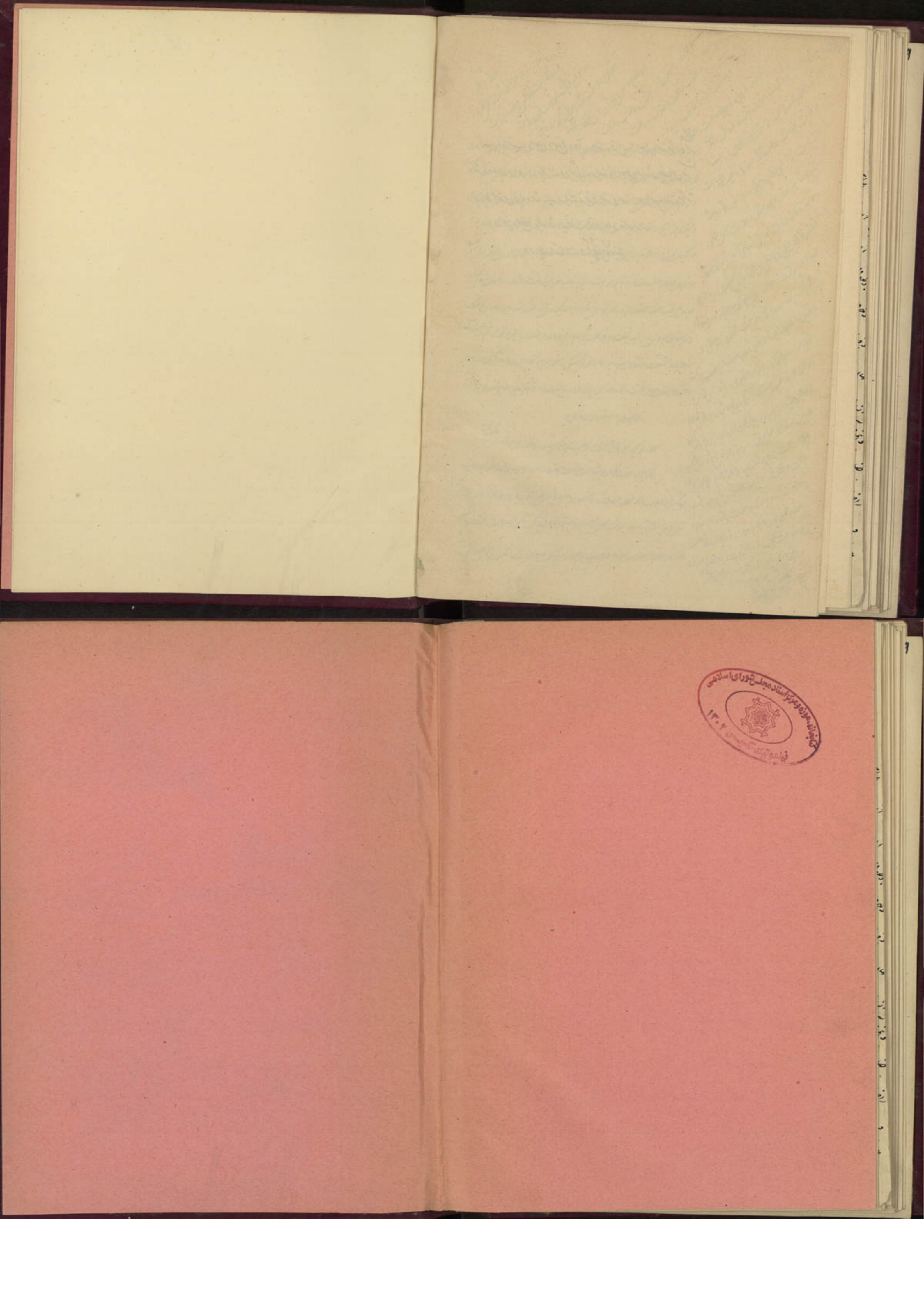
فخامت و مناعت انتساب ایالت آداب ناظم الامور بالآراء الصائب کافل
مهام الجمهور بالفکر الثاقب مشیر مشتری تدبیر دستور ملک آکر عقده کشای استظهار
مکرم والامقام وزیر مفخم دار السلام محفوظا از بلیات و محظوظا از عطیات باد
در زمانیکه دل ارادت منزل طالب وصول اخبارات سلامتی وجود مسعود جناب عالی
بود عالیجناب زبدة العرفاء فلان وارد و نامه نامی و رقیمه گرامی جناب سامی را رسانید
و مراتب مودت و عطوفت ضمیر منیر مهر تخمیر بر وجه اکمل روشن و مبرهن گردید و پایه
ارادت و عقیدت این آرزومند افزود فی الحقیقه از مکارم اخلاق حسنه و صفات
مستحسنه جناب عالی است که هیچ وقت از یاد آرزومندان صمیمی غفلت نمی فرمایند کتب
خمسه نظامی و کشکول حضرت شیخ را که انفاذ فرموده بودند همانا از صفای طینت جناب عالی
و میل باطن این آرزومند بود باینمقوله کتب یافته اند بجهة غایت است و چون از جناب
خیریت جواب عالی است امید وار است که همیشه از مطالعه آنها مستفیض بوده پایه
ارادت صادقانه این آرزومند گردد دیگر از مراتب موالات و شوق دائر بر خجسته
آثار آن استظهار والامقام هرچه نگاشته شود از مقوله توضیح واضحات خواهد بود ادراک
قلب شریف مستغنی از اظهار تحریر و تقریر است متوقع است که همواره فاقی حالات
بهجت دلالات را با هر گونه سفارشات و خدمات لایقه مرقوم فرمایند ایام فرخنده
نامه شاهانه فرجام مستدام باد الکافیة بالعافیة دالله بناپلیون فرانسه

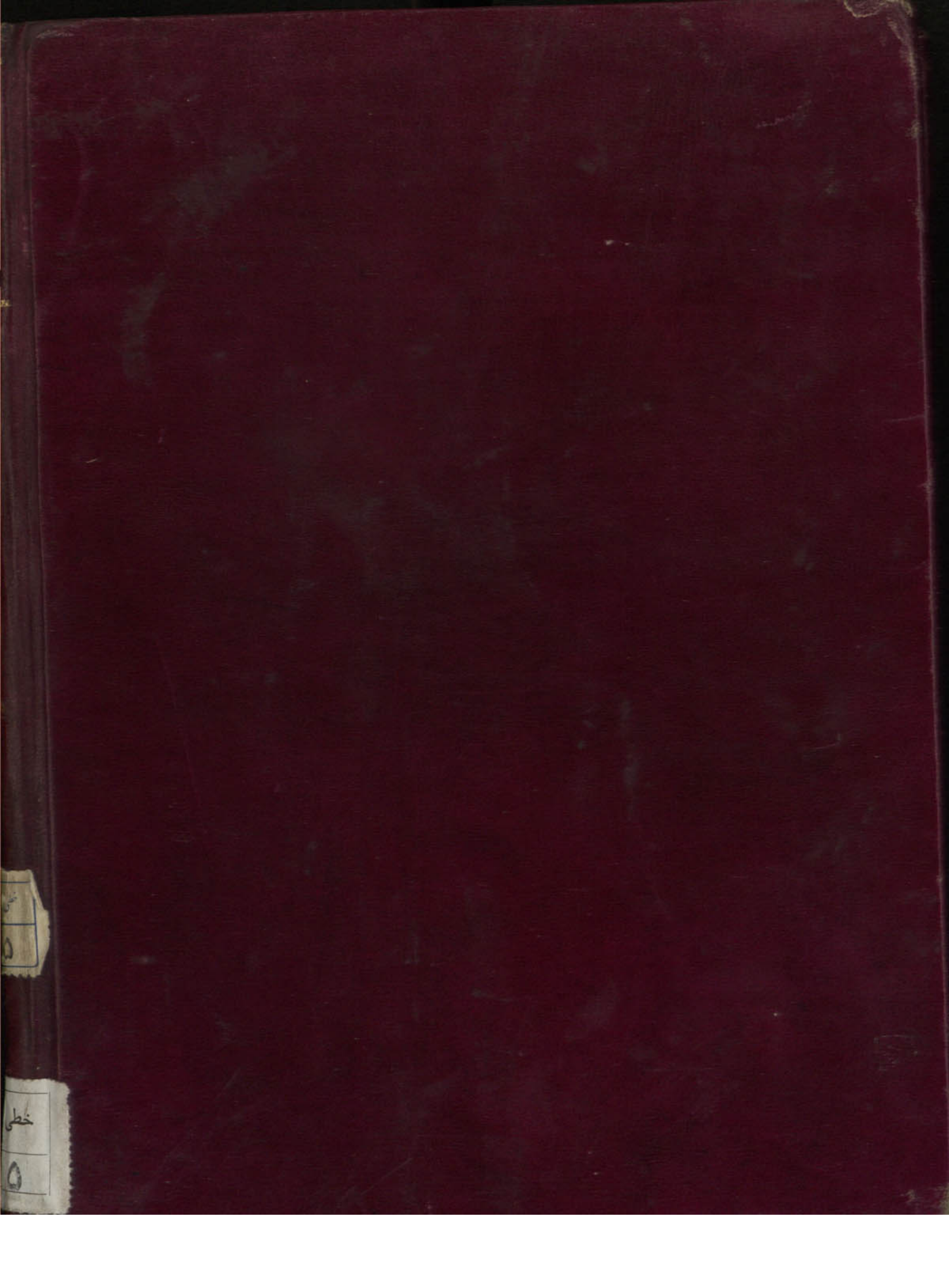
آقاز

آغاز هر کار سپاس شهریاری جوئیم که ملک بی شریک است و واقف رموز دید
همه بوده و بی نیاز است و از همه او بی نیاز در همه هستی جز او یکی نیست و در یکتائی او
شک و در هوا فرستاده پیغمبران و رسولان و رهبران تا که بدست سعی ایشان در راه
معرفت و شناخت باز است و کار ملک و ملت بساز و از آن پس کلهای دعای
که از انفاس مسیح برکت بدید نه از باد بهار و ساغر ثنائی که از لب چشمه خضر آید نه از
کف باده گسار نثار انجمن شهریار فلک بزم قضا عزم قدر رزم خدیو مهر افسر جم پرور
دادگستر خسرو ماه طیش بهرام جیش ناهید عیش دارای انجم حشم ابر کرم بحر شیم برادر
مکرم معظم مفخم که حسرت دشمنانش چون بهجت دوستان زیاده و آمال نیکخواهانش
چون آجال بداندیشان آماده باد و ساخته بانشعار دوستانه مکشوف سلطنت آرا
میداریم که در هنگامیکه بر چهره خدیو رزان این دولت ابد لباب سالک بازیفیر
تقدیر با میمنان حضرت همراز بودالا دالله

در آیین و ترتیب و مصالح و مناهج و حل و عقد و قبول و رد معتبر و معتمد شمارند و سرهنگان
و سردستگان و یاوران و مجبّران(?) و وکیلان و نویسندگان و عموم [illegible] خصایص خدمت
مزبور را مخصوص عالیجاه مشارالیه دانسته توقیر و احترام او را در هر باب لازم شمارند
و از نصح و صلاح عالیجاه مشارالیه تخلف و تجاوز جایز ندارند
۱۲۴۳
و در عهده شناسند ٤ شهر جمادی الاولی

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
۱۳۰۲

خطی
۵